

UNIVERZITA KARLOVA

Přírodovědecká fakulta

Studijní program: Demografie

Studijní obor: Demografie

Bc. David Nemeč

Demografické chování vietnamské populace v České republice

Demographic behaviour of the Vietnamese people in the Czech Republic

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. RNDr. Jitka Rychtařiková, CSc.

Praha, 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze dne 25. 6. 2019

.....

David Nemeč

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucí mé diplomové práce prof. RNDr. Jitce Rychtaříkové, CSc. za její ochotu, čas, a především velmi cenné rady, které mi věnovala.

Demografické chování vietnamské populace v České republice

Abstrakt

Vietnamci žijí na území Česka již mnoho let a v současnosti zde běžně setkáváme jejich několikáté generace. Vedle Ukrajinců a Slováků tvoří třetí nejpočetnější skupinu cizinců v Česku. Přestože jsou dnes Vietnamci nedílnou a běžnou součástí obyvatelstva Česka, dosud jim nebyla věnována příliš velká demografická pozornost vycházející z celostátních datových zdrojů. Předložená diplomová práce se soustřeďuje právě na demografické otázky vietnamské menšiny. V práci jsou diskutovány demografické rozdíly mezi českým a vietnamským obyvatelstvem žijícím v Česku. Práce nabízí vybrané demografické charakteristiky, jejichž prostřednictvím jsou analyzovány demografické disparity mezi oběma částmi populace. Teoretická část práce je v úvodu věnována nejprve samotné legislativní problematice termínů, mezi něž patří státní občanství, národnost a mateřský jazyk, neboť je zde velice důležité správné pochopení a rozlišování zmíněných pojmů, především pak pro analytickou část práce. Jednotlivé termíny jsou v úvodu vždy definovány a patřičně popsány, čímž jsou mezi nimi nastíněny rozdíly a vysvětleny významy. Větší pozornost je soustředěna na institut státní občanství, neboť analytická část práce vychází především z tohoto termínu. V teoretické části práce je dále věnována pozornost historickým okolnostem vietnamského národa, kulturním aspektům, sociálním systémům a vietnamským hodnotám tradiční vietnamské rodiny. Důležitou kapitolu rovněž tvoří okolnosti vietnamské imigrace do Česka, včetně počátků diplomatických styků mezi Českem a Vietnamem, respektive mezi tehdejší Československou republikou a Vietnamskou demokratickou republikou v době komunistické vlády. Jednotlivé podkapitoly týkající se vietnamské imigrace na území Česka (Československa) jsou strategicky rozděleny na období před a po sametové revoluci v roce 1989, neboť v každém období probíhaly imigrace Vietnamců z jiných důvodů. Tato teoretická východiska práce jsou důležitá především pro pochopení okolností vietnamské populace, ale i pro celkový kontext práce, především pak tedy pro druhou praktickou část práce. Analytická část práce je tvořena vybranými deskriptivními demografickými charakteristikami, kde je tematicky srovnávána česká a vietnamská část obyvatelstva Česka na základě deklarovaného státního občanství při sčítání. V následujících kapitolách práce jsou vždy podrobněji rozebrány tematické analýzy českého a vietnamského obyvatelstva v Česku. Poslední kapitola je věnována souhrnu a interpretaci zjištěných výsledků z praktické části práce, včetně vlastního zhodnocení rozdílů mezi vietnamskou a českou částí populace Česka.

Klíčová slova: Vietnamci, Česko, státní občanství, národnost, mateřský jazyk, obyvatelstvo, menšina, cizinci, Sčítání lidu, domů a bytů (SLDB), běžná evidence

Demographic behaviour of the Vietnamese people in the Czech Republic

Abstract

The Vietnamese have been living on the Czech territory for many years, even for several generations. Besides the Ukrainians and the Slovaks, the Vietnamese are the third largest group of foreigners in the Czech Republic. Even though the Vietnamese are nowadays an integral and common part of the Czech population, they have not yet received much demographic attention based on national data sources. This diploma thesis is focused on demographic issues of this minority. The thesis also deals with demographic differences between the Czech and Vietnamese population living in the Czech Republic. In addition, the thesis offers selected demographic features through which demographic disparities between the two parts of the population are analysed. The theoretical part of the thesis is focused on the legislative issues of terms such as: citizenship, nationality and mother tongue, as it is very important to understand and distinguish these terms, especially for the analytical part of the thesis. Each term is defined and described in the introduction, so the differences between terms are explained. However, more attention is paid to the term citizenship, as the analytical part of the thesis is based primarily on this term. In the theoretical part of the thesis, attention is also paid to the historical circumstances of the Vietnamese nation, cultural aspects, social systems and Vietnamese values of a traditional Vietnamese family. The thesis also contains an important chapter about the circumstances of Vietnamese immigration to the Czech Republic, including the beginnings of diplomatic relations between the Czech Republic and Vietnam, or, rather, between the then Czechoslovakia and the Democratic Republic of Vietnam during the Communist rule. The subchapters concerning Vietnamese immigration into the Czech Republic (Czechoslovakia) are strategically divided into two parts – the period before and after the Velvet Revolution in 1989 – as in each period Vietnamese immigration took place for different reasons. This theoretical background is especially important for understanding the circumstances of the Vietnamese population, but also for the overall context of the thesis and mainly for the second practical part of the thesis. The analytical part of the thesis consists of selected descriptive demographic features, where the Czech and Vietnamese parts of the Czech population are compared on the basis of the declared citizenship in the census. In the following chapters, the thematic analyses of the Czech and Vietnamese population in the Czech Republic are always discussed in detail. The last chapter deals with the summary and interpretation of the findings from the practical part of the thesis, including the evaluation of the differences between the Vietnamese and the Czech population.

Keywords: The Vietnamese, the Czech territory, citizenship, nationality, mother tongue, population, minority, foreigners, the Census of the Czech Republic, Vital Statistics

OBSAH

Seznam tabulek	8
Seznam grafů	10
Seznam obrázků	11
1 Úvod	12
1.1 Cíle práce	13
1.2 Struktura práce	14
1.3 Datová základna	15
1.4 Metodika práce.....	16
2 Legislativní problematika termínů státní občanství, národnost a mateřský jazyk v Česku.....	20
2.1 Terminologie v české legislativě.....	20
2.1.1 Národnost.....	20
2.1.2 Mateřský jazyk.....	22
2.1.3 Státní občanství.....	22
2.2 Nabytí státního občanství v Česku.....	24
2.3 Pozbývání státního občanství v Česku.....	27
3 Teoretická východiska práce	29
3.1 Historicko-kulturní aspekty Vietnamu	30
3.2 Sociální systém a hodnoty vietnamské rodiny	35
3.3 Vietnamská integrace do české společnosti	39
3.4 Banánové děti.....	42
4 Vietnamské imigrace na území Česka.....	44
4.1 Diplomatické styky mezi ČSR a VDR.....	45
4.2 Vietnamská imigrace na území Česka do roku 1989	46
4.3 Vietnamská imigrace na území Česka po roce 1989.....	48
5 Základní deskriptivní charakteristiky českého a vietnamského obyvatelstva Česka..	51
5.1 Charakteristiky obyvatelstva Česka dle státního občanství	51
5.2 Charakteristiky obyvatelstva Česka dle národnosti.....	52
5.3 Charakteristiky obyvatelstva Česka dle mateřského jazyka.....	54
5.4 Charakteristiky obyvatelstva Česka dle kombinací vybraných proměnných.....	55

5.5	Shrnutí	58
6	Komparace demografických struktur českých a vietnamských občanů Česka	60
6.1	Struktury osob se státním občanstvím ČR a VSR v Česku dle věku	60
6.2	Osoby se státním občanstvím ČR a VSR ve vzdělávacím procesu.....	65
6.3	Struktury osob se státním občanstvím ČR a VSR v Česku dle víry.....	67
6.4	Struktury osob se státním občanstvím ČR a VSR v Česku dle rodinného stavu	69
6.5	Specifické struktury žen a dětí dle vybraných demografických charakteristik	71
6.5.1	Struktury žen se státním občanstvím ČR a VSR v Česku dle dokončeného vzdělání.....	71
6.5.2	Struktury žen se státním občanstvím ČR a VSR v Česku dle počtu dětí	73
6.6	Shrnutí	77
7	Analýza prokreačního chování osob se státním občanstvím ČR a VSR v Česku	80
7.1	Struktury původu rodičů narozeného dítěte	80
7.2	Vícerozměrná analýza průměrného počtu dětí na jednu ženu s dětmi; vliv generace, rodinného stavu a státního občanství	85
8	Závěr	92
	Seznam použité literatury.....	98
	Přílohy	104

Seznam tabulek

Tab. 1 – Cizinci dle státního občanství v Česku, rok 2001 a 2011	18
Tab. 2 – Obyvatelstvo Česka podle národnosti v letech 2001 a 2011.....	21
Tab. 3 – Vývoj počtu cizinců dle státního občanství v Česku, rok 2015–2017	23
Tab. 4 – Počty cizinců dle státního občanství země narození ze SLDB 2011 a dat pro migrační nařízení.....	24
Tab. 5 – Struktura obyvatel Česka podle státního občanství a pohlaví, SLDB 2011	52
Tab. 6 – Struktura obyvatel Česka podle národnosti a pohlaví, SLDB 2011.....	53
Tab. 7 – Struktura obyvatel Česka podle mateřského jazyka a pohlaví, SLDB 2011.....	54
Tab. 8 – Počty a podíly osob podle deklarovaného státního občanství a mateřského jazyka během SLDB 2011.....	55
Tab. 9 – Počty a podíly osob podle deklarované národnosti a mateřského jazyka během SLDB 2011 v ČR.....	56
Tab. 10 – Počty a podíly osob podle deklarované národnosti a státního občanství během SLDB 2011	57
Tab. 11 – Podíly osob ve věkových kategoriích dle státního občanství (v %), SLDB 2011	61
Tab. 12 – Vybrané věkové charakteristiky českých a vietnamských občanů Česka, SLDB 2011	64
Tab. 13 – Průměrný věk osob s občanstvím ČR a VSR dle věkových kategorií, SLDB 2011 ...	64
Tab. 14 – Mateřské, základní a střední školy, konzervatoře, vyšší odborné a vysoké školy – studující cizinci	66
Tab. 15 – Děti, žáci a studenti podle státního občanství v mateřských školách, základních, středních a vyšších, ve školním roce 2017/2018.....	67
Tab. 16 – Podíly osob s občanstvím ČR a VSR podle náboženské víry, SLDB 2011	68
Tab. 17 – Podíly osob (v %) s občanstvím ČR podle rodinného stavu, věku a pohlaví, SLDB 2011	69
Tab. 18 – Podíly osob (v %) s občanstvím VSR podle rodinného stavu, věku a pohlaví, SLDB 2011	70
Tab. 19 – Specifické ukazatele rodinného stavu podle státního občanství	71
Tab. 20 – Ženy se státním občanstvím ČR a VSR podle počtu dětí, dokončeného vzdělání a generace 1960–1980	72
Tab. 21 – Ženy se státním občanstvím ČR a VSR podle počtu dětí a věkové kategorie, SLDB 2011	73
Tab. 22 – Podíl žen dle počtu dětí a průměrný počet dětí na jednu matku dle státního občanství a věku, SLDB 2011	74

Tab. 23 – Pravděpodobnost zvětšování rodiny dle státního občanství a generace žen, SLDB 2011	75
Tab. 24 – Ženy se státním občanstvím ČR a VSR podle počtu dětí, rodinného stavu a generace 1976–1980	76
Tab. 25 – Narození dle státního občanství a státu narození, 2012–2015	81
Tab. 26 – Struktury rodičů narozeného dítěte dle státního občanství v roce 2017	82
Tab. 27 – Struktury rodičů živě narozených dětí dle státního občanství, v roce 2017	82
Tab. 28 – Struktury rodičů narozeného dítěte dle státu narození, rok 2017	83
Tab. 29 – Struktury rodičů narozeného dítěte dle státního občanství, rodinného stavu a vitality dítěte, rok 2017	83
Tab. 30 – Struktury biologického pořadí narozeného dítěte dle státního občanství otce a matky, rok 2017	84
Tab. 31 – Struktury žen dle rodinného stavu a generace narození, SLDB 2011	85
Tab. 32 – Struktury žen dle dokončeného vzdělání a generace narození, SLDB 2011	86
Tab. 33 – Ženy dle počtu dětí a generace	87
Tab. 34 – Test deviance Poissonova regresního modelu	88
Tab. 35 – Regresní model průměrného počtu živě narozených dětí v souboru žen s dětmi ve vztahu k občanství, rodinnému stavu a generaci žen	89
Tab. 36 – Modelový průměrný počet dětí na jednu ženu s dětmi, dle státního občanství, rodinného stavu a generace	91

Seznam grafů

Graf 1 – Vývoj počtu osob s občanstvím VSR v Česku, v letech 1994–2017 (k 31. 12)	50
Graf 2 – Podíly osob s občanstvím ČR a VSR dle hlavních věkových skupin, SLDB 2011	61
Graf 3 – Podíly českých a vietnamských občanů Česka dle věkových skupin, SLDB 2011	62
Graf 4 – Podíly českých a vietnamských občanů Česka dle věkových skupin, SLDB 2011, a pohlaví, SLDB 2011.....	63

Seznam obrázků

Obr. 1 – Francouzská Indočína (Vietnam) v koloniálním období čtyř protektorátů, 19. století .	33
Obr. 2 – Rozdělení Vietnamu v roce 1954 podél 17. rovnoběžky na severní a jižní část.....	34
Obr. 3 – Prostorové rozmístění občanů Vietnamu v Česku (k 31. 12. 2017).....	40
Obr. 4 – Podíl cizinců vietnamského státního občanství na všech cizincích (k 31. 12. 2017)....	40
Obr. 5 – Narození podle státního občanství rodičů, z nichž alespoň jeden má občanství VSR 2012–2015	81

Kapitola 1

Úvod

Každý lidský organismus na Zemi vykazuje určité znaky, které jsou charakteristické pro jeho existenci. Mezi základní projevy lidského života jako je dýchání, řeč, metabolismus nebo smyslové vnímání, patří také lidská schopnost rozmnožovat se nebo dokonce zemřít, to znamená určitý pohyb. Takovýmto pohybem se rozumí proces rození a umírání v lidské populaci, tedy přirozený pohyb. Pohyb provází každého člověka na Zemi a je tak těsně spjat s jeho existencí. Každý člověk se rodí vlivem genetické dědičnosti s určitými vlastnostmi a předpoklady, kterými disponuje po celý svůj život až do své smrti. Získané vlastnosti a předpoklady ovlivňují celý jeho život a určují jeho chování, ale i celou jeho životní dráhu. Takovýto druh pohybu ale není jediný, který je charakteristický pro každé lidské individuum. Vedle přirozeného pohybu je zde i pohyb mechanický.

Mechanický pohyb souvisí s přesunem člověka (lidí) z místa na místo, a to formou stěhování nebo dojíždění za prací v moderních dobách. Od počátku lidské existence člověk neustále někam migruje a přesouvá se tak na jiná místa z nejrůznějších příčin. Ať už to byly v minulosti důvody stěhování se za potravou nebo v moderních dobách z důvodů politických, ekonomických a náboženských, mechanický pohyb je pro lidskou existenci stejně významný jako pohyb přirozený. V dnešním globalizovaném světě je mechanický pohyb již naprosto běžný a existuje v různých formách a všech regionech světa. Naprostá většina dnešní lidské populace se již setkala s nějakou formou migrace, imigrace či emigrace. V minulosti i současnosti byla, a dnes mnohem více je, emigrace obyvatel za hranice vlastního státu tak běžná, téměř jako dojíždění za prací do několika kilometrů vzdáleného města. Především díky procesu emigrace, tedy přestěhování se do jiné země ze země původu, se v mnoha regionech mění charakter i skladba obyvatel. Totiž takové obyvatelstvo imigračního (cílového) regionu přestává být tvořeno pouze svým vlastním obyvatelstvem, respektive vlastním národem, ale bývá doplněno o přistěhovalé obyvatelstvo z jiných regionů světa. V případě intenzivnější nebo dokonce masové imigrace do určitého státu či regionu, nemusí být obyvatelstvo daného státu či regionu již homogenní. V důsledku intenzivní, až masové imigrace může v některých regionech světa docházet k heterogenizaci obyvatelstva a vedle vlastního původně homogenního národa, tvořícího jeden stát, který má společnou historii, jazyk, kulturu či tradice, pak dochází ke společnému soužití s jinou národnostní skupinou či skupinami obyvatel na společném území. Vlivem imigrace dochází velmi často ke vzniku národnostních komunit v městských částech. Tradičním příkladem můžou být

Číňané v newyorské části Manhattan, známé jako Chinatown, Italové žijící v Little Italy nebo černoši a Hispánci nacházející se v nechvalně známé chudé části Bronx v New Yorku ve Spojených státech amerických. Imigranti ale vždy nemusejí žít v oddělených částech, jako tomu je v USA. Existuje řada států, ve kterých tyto skupiny lidí společně koexistují s domácím obyvatelstvem na společném území, tak jako v případě Česka.

Příkladem společného soužití domácího obyvatelstva a cizinců¹ podle národnosti, státního občanství nebo mateřského jazyka na společném území je právě případ Česka. Vedle absolutní většiny českých obyvatel (myšleno na základě národnosti, státního občanství a mateřského jazyka) je zde i nezanedbatelný podíl těch trochu exotických – vietnamských obyvatel. Záměrně je zde uvedeno „trochu“ exotických, protože pokud pomineme jejich vlast, odkud k nám přišli, tak tato národnostní menšina² v současnosti pro většinu z nás dávno neznámá žádnou exotiku. Vietnamci s námi na našem území koexistují již řadu let a snad každý Čech si na jejich přítomnost již dávno zvykl. Každý z nás si jistě povšiml, že vedle našich spoluobčanů se zde několik let nacházejí i Vietnamci a jejich podíl na obyvatelstvu Česka již není dávno zanedbatelný. Podle zveřejněných statistik cizinecké policie bylo k 31. 12. 2018 zaevidováno 61 143 Vietnamců s přechodným nebo trvalým pobytem, což představuje 10,78 % z celkového počtu 566 931 cizinců k tomuto datu (Ministerstvo vnitra České republiky, 2019).

V případě takového počtu již nelze hovořit o zanedbatelné menšině, ale bez nadsázky je spíše označit za skutečné spoluobčany jako takové. Je důležité si uvědomit, že Vietnamci s námi zde žijí již řadu let, a proto je důležitá i jejich integrace do české společnosti a osvojení si jiného, často nového, způsobu života, než na jaký byli zvyklí ve své rodné zemi – Vietnamu. Obecně platí, že proces emigrace jakékoliv menšiny do jiné cizí země je v mnohém podobný, avšak proces integrace do nové majoritní společnosti nového státu či regionu již nikoliv. O úspěšném či neúspěšném procesu integrace jistě hovoří i některé demografické ukazatele. Obyvatelstvo každé země vykazuje mnoho demografických charakteristik, které jsou si ale navzájem v číslech odlišné. Zejména jsou patrné rozdíly mezi domácím obyvatelstvem a cizími imigračními menšinami.

1.1 Cíle práce

Předmětem této práce je primárně vietnamské obyvatelstvo³ žijící na území Česka. Na vietnamské obyvatelstvo je v předložené práci nahlíženo zejména z demografického hlediska, tzn., že práce se soustřeďuje na analýzu Vietnamců žijících v Česku, prostřednictvím vybraných

¹ Cizincem se podle Českého statistického úřadu rozumí fyzické osoby s jiným státním občanstvím než ČR. Mezi cizince nejsou zahrnuty osoby s dvojitým státním občanstvím (Český statistický úřad, 2015). Při sčítání se zjišťuje nejen občanství, ale také národnost a mateřský jazyk.

² Národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo (Národní informační centrum pro mládež, 2018).

³ Vietnamským obyvatelstvem (Vietnamci) se obecně v této práci rozumí (nebude-li uvedeno jinak) takové osoby, které se hlásí k vietnamskému státnímu občanství, vietnamské národnosti nebo vietnamskému mateřskému jazyku. K vietnamskému obyvatelstvu se v této práci rovněž řadí osoby, které při sčítání deklarovaly druhé (jiné) státní občanství, národnost či druhý mateřský jazyk, tj. uvedly dvojitý státní občanství, dvojitou národnost či dvojitý mateřský jazyk. Podle stejných kritérií je v této práci rovněž klasifikováno české obyvatelstvo.

demografických procesů a ukazatelů a snaží se tak zachytit jejich demografické chování na území Česka. Primární důraz práce je kladen na demografické, případně sociální charakteristiky vietnamského a českého obyvatelstva žijícího na území Česka. Sekundárním cílem práce je srovnání a následné zhodnocení stavu obou populací v Česku na základě provedených výpočtů, analýz a demografických modelů. Cílem práce je tedy rovněž zachytit demografické disparity mezi českou a vietnamskou populací na našem území na základě vybraných demografických charakteristik tohoto obyvatelstva. V práci jsou používány charakteristiky jako státní občanství, národnost a mateřský jazyk, které slouží zejména ke komparaci obou částí obyvatelstva a rovněž k informativnímu charakteru dokreslujícímu demografickou situaci obyvatelstva Česka. Obecně lze tedy říci, že cílem práce jsou deskripce a analýzy české a vietnamské části obyvatelstva vycházející především z dostupných individuálních anonymizovaných dat ze Sčítání lidu, domů a bytů 2011 (dále jen SLDB 2011) a běžné evidence. Demografické chování českého a vietnamského obyvatelstva v Česku v této práci řeší zejména charakteristiky pohlaví, věkové struktury, počty živě narozených dětí, problematiku sňatečnosti a rozvodovosti, případně vzdělání. Havlíková (2010) tvrdí, že rodina je pro Vietnamce základ života a představuje jednu z nejdůležitějších hodnot. Lze tedy předpokládat, že vdané ženy se státním občanstvím VSR budou mít vyšší počet dětí než vdané ženy s občanstvím ČR a svobodné ženy s občanstvím VSR budou mít méně dětí než svobodné ženy s občanstvím ČR. Stanovenou hypotézou tedy je, že *průměrný počet dětí na jednu vdanou ženu s občanstvím VSR bude vyšší než průměrný počet dětí na jednu vdanou ženu s občanstvím ČR, a že průměrný počet dětí na jednu svobodnou ženu s občanstvím VSR bude nižší než průměrný počet dětí na jednu svobodnou ženu s občanstvím ČR, tento předpoklad bude platit i pro ženy s dětmi. Lze rovněž předpokládat, že se rozdíl v prokreačním chování mezi ženami s vietnamským a českým občanstvím budou v čase snižovat.*

Další hypotéza se týká věkové struktury osob s občanstvím VSR. Podle Brouček (2005) je pro Vietnamce v Česku charakteristický život v provizoriu. Většina Vietnamců k nám totiž imigrovala s úmyslem jednoho dne se do své vlasti vrátit a nebýt zde nastálo, je proto možné se domnívat, že věková struktura osob s občanstvím VSR bude deformovaná v nejstarších věkových skupinách v důsledku malého podílu osob ve věku 65+. Druhá hypotéza tedy zní: *„Domnívám se, že v důsledku malého podílu osob starších 65 let bude věková struktura těchto osob deformovaná v porovnání s věkovou strukturou osob s občanstvím ČR a že tato deformace do určité míry ovlivní výsledky jednotlivých analýz provedených v této práci.“*

1.2 Struktura práce

Předložená diplomová práce obsahuje obligátně dvě části. První, teoretickou část práce (kapitola 1–4), otevírá klíčová kapitola věnující se legislativní problematice termínů, jako jsou státní občanství, národnost a mateřský jazyk, jež jsou naprosto klíčové pro pochopení jednotlivých analytických kapitol v druhé části práce. Zvláštní pozornost je pak věnována samotnému termínu státního občanství, neboť z jeho podstaty vychází navazující druhá část práce (kapitola 5, kapitola 6, kapitola 7). V teoretickém segmentu se dále nacházejí důležité okolnosti pro pochopení vietnamského národa, jako jsou historické a kulturní aspekty Vietnamu a kapitoly

soustředující se na sociální systém a hodnoty tradiční vietnamské rodiny, které jsou důležité zejména pro pochopení (nejen) demografického chování Vietnamců na území Česka. Dále jsou v této teoretické části popsány počátky diplomatických styků mezi oběma zeměmi, tzn. mezi Českou republikou (ČR) a Vietnamskou socialistickou republikou (VSR), respektive mezi tehdy Československou socialistickou republikou (ČSSR) a Vietnamskou demokratickou republikou (VDR) v období totalitních režimů. Teoretická část práce se dále věnuje počátkům imigrace Vietnamců do Česka (dříve Československa) v před a porevolučním období. Kapitoly věnující se vietnamské imigraci jsou od sebe záměrně navzájem odděleny, neboť v každé etapě byly imigrace z jiných důvodů a nelze je směřovat. Veškeré teoretické kapitoly mají doplňující funkci druhé praktické části práce a celkově tak podtrhují celkový kontext práce.

V navazující analytické části práce (kapitola 5–7) je v úvodní kapitole této části práce (kapitola 5 Základní deskriptivní charakteristiky českého a vietnamského obyvatelstva Česka) řešena komparace obou diskutovaných složek obyvatelstva Česka, tedy českého a vietnamského obyvatelstva, na základě deskriptivních demografických charakteristik, vycházejících z institutu státního občanství, národnosti a mateřského jazyka, jež osoby deklarovaly na sčítacím formuláři během SLDB 2011. Analytická část rovněž obsahuje studium demografického chování členěného do tematických kapitol. Obsahem těchto dalších kapitol (kapitola 6–7) jsou mj. plodnost, sňatečnost, rozvodovost a další demografické procesy. Dále jsou zde diskutovány vybrané demografické charakteristiky jako rozdíly pohlaví, věkové struktury a další charakteristiky ukazující rozdíly mezi diskutovanými částmi populace Česka. Konkrétní analýzy vycházejí pouze z podstaty státního občanství (nebude-li uvedeno jinak). Každá tematická kapitola je v úvodu definována včetně vzorců příslušných ukazatelů a popisů způsobu výpočtu. Tato část je rovněž často doplněna přehlednými grafy, tabulkami a modely vyjadřujícími odlišnosti a podobnosti demografických vzorců a trendů. V závěru práce jsou interpretovány zjištěné výsledky vycházející z analytické části práce a nachází se zde rovněž srovnání demografických charakteristik mezi vietnamským a českým obyvatelstvem na území Česka, vyplývajících z cílů této práce.

1.3 Datová základna

Předložená práce vychází především z posledních dostupných dat o obyvatelstvu ze Sčítání lidu, domů a bytů 2011 (SLDB 2011), tzn. stav k půlnoci z 25. na 26. března 2011, pokud není uvedeno jinak, a dále z dostupných z webových stránek Českého statistického úřadu (Český statistický úřad, 2019). Použitými daty o obyvatelstvu Česka se v této práci tedy rozumí takové datové věty za osoby, které měly v rozhodný okamžik sčítání místo obvyklého pobytu⁴ na území českého státu. Pro potřeby odvození místa obvyklého pobytu osoby byla určující deklaráce na sčítacím formuláři týkající se faktického bydliště osoby (bez ohledu na místo trvalého pobytu, resp. povoleného přechodného pobytu); vyhodnocovány byly i další informace o faktickém bydlišti před rokem, údaje o místě trvalého pobytu, resp. povoleného přechodného pobytu, a místě

⁴ Místo obvyklého pobytu je definováno jako místo, kde osoba obvykle tráví období svého každodenního odpočinku bez ohledu na dočasnou nepřítomnost z důvodu rekreace, návštěv, pracovních cest, pobytu ve zdravotnickém zařízení apod. a kde je členem konkrétní domácnosti.

sečtení. Definitivní výsledky SLDB 2011 jsou zpracovány a publikovány za obvykle bydlící obyvatelstvo, resp. tříděny podle místa obvyklého pobytu osob. Oproti tomu při sčítání v roce 2001 probíhalo veškeré zpracování a publikování výsledků podle místa trvalého pobytu osob, případně podle místa dlouhodobého pobytu. Základní metodickou odlišností, která se promítá do všech věcných okruhů zpracovaných dat, je tedy místo obvyklého pobytu osoby, které je určující jak pro zpracování územních charakteristik osob, jejich územního třídění, tak pro zpracování domácností, určení obydlitelnosti bytu a domu i výpočet dojížděkových proudů (Český statistický úřad, 2015).

Stěžejním datovým zdrojem pro provedené analýzy a konkrétní deskripce v analytických kapitolách je pak specifický soubor individuálních anonymizovaných dat sčítání (SLDB 2011), který obsahuje rovněž data o cizincích žijících na území Česka. Z tohoto souboru byla čerpána data o obyvatelstvu Česka v několika ohledech. Použitými daty byly např. počty osob dle státního občanství, počty osob dle národnosti nebo počty osob dle deklarovaného mateřského jazyka. Pro další deskripce a analýzy byla také použita také data běžné evidence (anonymizované individuální údaje), a to zejména souboru narozených. Jako další použité datové zdroje v práci posloužily statistiky Ministerstva vnitra ČR, především pak data o cizincích (Ministerstvo vnitra České republiky, 2019), statistiky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (2019), ale také údaje o stavech cizinců na území Česka z cizinecké policie (Policie České republiky, 2019).

1.4 Metodika práce

Použitá data o obyvatelstvu ze SLDB 2011 byla v této práci zpracována za pomoci softwaru SAS 9.4 a MS Office (Excel), kde bylo provedeno jak počáteční třídění dat, tak především analýzy vzorců demografického chování vietnamského a českého obyvatelstva v Česku. Pro výběr dat v analytické části práce byly zvoleny celkem tři rozhodující proměnné: *státní občanství osoby*, *národnost osoby* a v poslední řadě *mateřský jazyk sčítané osoby*. Všechny tyto proměnné byly v teoretické části práce definovány a navzájem od sebe odlišeny. Zvolené proměnné byly vybrány na základě úvahy o nejvhodnějším způsobu zjištění demografických struktur vietnamského a českého obyvatelstva v Česku. Před samotnou částí práce obsahující podrobné analýzy předcházela nutnost provést selekci požadovaných dat z celkového souboru SLDB 2011 o obyvatelstvu Česka. Na základě těchto tří zvolených proměnných, tedy státní občanství osoby, národnost osoby a mateřský jazyk osoby, bylo nejprve nutné zjistit celkové četnosti těchto vybraných proměnných a získat tak soubor dat, který byl použit pro základní deskriptivní charakteristiky české a vietnamské populace Česka.

V analytických kapitolách práce jsou provedeny jednotlivé tematické analýzy vypovídající o strukturách obyvatel se státním občanstvím ČR a VSR s využitím softwaru SAS 9.4. Tematické analýzy vycházejí především z dostupných dat SLDB 2011. Z takových dat vychází např. ukazatel SMAM (singulate mean age at first marriage), zjišťující průměrný věk při prvním sňatku, který je v práci počítán pro státní občanství ČR a VSR, kapitola 6.4. Struktury osob se státním občanstvím ČR a VSR v Česku dle rodinného stavu. SMAM je počítán pro věk od 16 do 50 let, tedy od věku, kdy je v Česku možné uzavřít sňatek a do věku, kdy má tento průměrný věk

ještě smysl zjišťovat. Vstupními daty pro model SMAM je počet osob dle věku a počet svobodných osob dle věku od 16 do 50 let. K výpočtu průměrného věku při prvním sňatku je nejprve nutné zjistit podíl svobodných v každém věku či věkové skupině (U_i) do věku 49 let. Nutností je rovněž spočítat součet let prožitých ve svobodném stavu $RS1$ (součet U_i) a stejně tak hodnotu $RS2$ vyjadřující počet let před minimálním sňatkovým věkem + $RS1$. Dále je nutné zjistit podíl svobodných v přesném věku 50 let (RN), čímž je dosaženo sečtením hodnot podílu svobodných ve věku 49 a 50 let, který je následně dělen dvěma ($U_{49} + U_{50}/2$). Nezbytné je také zjištění podílu alespoň jednou sezdaných, tj. RM . Hodnotu je možné zjistit prostým odečtením podílu svobodných v přesném věku 50 let od hodnoty 1 ($1 - RN$). Posledním segmentem ukazatele SMAM jsou „člověkoroky“ ve svobodném stavu pro trvale svobodné ($RS3$). Hodnota se zjistí pomocí podílu svobodných v přesném věku 50 let, která je násobena číslem 50. Výsledek SMAM, tedy průměrný věk při prvním sňatku je počítán jako rozdíl $RS2$ a $RS3$, který je dělen hodnotou RM ($RS2 - RS3$)/ RM , tj. počet let strávených ve svobodném stavu ženami, které se nakonec vdaly, který je dělen podílem alespoň jednou sezdaných.

Z dat SLDB 2011 jsou rovněž počítány pravděpodobnosti zvětšování rodiny pro osoby se státním občanstvím ČR a VSR, kapitola 6.5.2 Struktury žen se státním občanstvím ČR a VSR v Česku dle počtu dětí. Vstupními daty pro výpočet pravděpodobnosti zvětšování rodiny jsou počty žen dle počtu dětí a příslušné generace, které se následně kumulují. Dalším krokem je zjištění podílů žen z celkového počtu žen dle počtu dětí vždy z příslušné generace. Pravděpodobnosti zvětšování rodiny (a_1, a_2 atd.) jsou počítány ze zjištěných kumulovaných výsledků, kdy je počítán podíl vždy sousedních kumulovaných hodnot počtu žen dle počtu dětí, např. a_1 =kumulovaný počet žen s dvěma dětmi/kumulovaný počet žen s jedním dítětem, a_2 =kumulovaný počet žen s třemi dětmi/kumulovaný počet žen s dvěma dětmi atd. Dále je počítán podíl žen majících alespoň jedno, dvě nebo tři děti (kp_1, kp_2, kp_3). Podíly jsou počítány z pravděpodobností zvětšování rodiny, přičemž podíl žen mající alespoň jedno dítě kp (1) odpovídá výsledku pravděpodobnosti ženy mít alespoň jedno dítě (a_0). Podíl žen majících alespoň dvě děti kp (2) je počítán jako součin podílů pravděpodobností, že bezdětná žena bude mít alespoň jedno dítě a pravděpodobnosti, že žena s jedním dítětem bude mít alespoň dvě děti ($a_0 * a_1$). Stejným způsobem jsou počítány další podíly žen mající konkrétní počet dětí.

Vrcholnou analýzou celé práce je provedená Poissonova regrese modelující průměrný počet dětí na jednu matku s dětmi (vysvětlovaná proměnná) v závislosti na generaci, rodinném stavu a státním občanství. Poissonova regrese vychází ze souboru individuálních anonymizovaných dat, stejně tak jako většina ostatních analýz provedených na základě dat SLDB 2011. Při aplikaci Poissonovy regrese je v této práci užitá procedura GENMOD, za použití softwaru SAS 9.4, která představuje obecný statistický prostředek pro modelování zobecněných lineárních modelů. Poissonův regresní model je pro nezáporná celočíselná data. Pro potřeby Poissonovy regrese bylo v této práci nezbytné vytvořit několik kategoriálních proměnných. Základní roli zde hraje proměnná občanství, občanství je kódováno hodnotou 1 a 2, přičemž hodnota 1 představuje státní občanství ČR a hodnota 2 státní občanství VSR. Další proměnnou ovlivňující celkový výsledek regrese je rodinný stav matky (kódování 1–4), kdy hodnota 1=svobodná, 2=vdaná, 3=rozvedená, 4=vdova. Další proměnnou je rok narození ženy, resp. generace žen, rozdělené po pětiletých

intervalech podle roku narození žen (1961–1965, 1966–1970, 1971–1975 a 1976–1980). Počet dětí je pro potřeby modelu rovněž modifikován, přičemž 0=bezdětná, 1=1 dítě, 2=2 děti, 3=3 a více dětí. V kategorii občanství je jako referenční hodnota zvolena 1 (státní občanství ČR). V případě rodinného stavu je referenční hodnotou 2 (vdaná) a jako referenční hodnota pro generaci je zvolena generace žen narozených v letech 1961–1965. Další podrobnější specifikace jsou uvedeny v rámci kapitoly 7.2. Vícerozměrná analýza průměrného počtu dětí na jednu ženu s dětmi; vliv generace, rodinného stavu a státního občanství.

Považuji za důležité zmínit, že sčítání lidu detailněji zobrazuje cizince teprve od roku 2001. V tuto dobu se také Vietnamci začali více hlásit k vietnamské národnosti, přestože byli na území České republiky (ve smyslu státních příslušníků Vietnamu) již od 70. let 20. století (Český statistický úřad, 2014a). V předchozích sčítáních nebyli cizinci ve výstupních sestavách detailněji členění podle státních občanství. Státní občanství se ve sčítáních 1950–1991 sice zjišťovalo, ale zpracování bylo redukováno. V době existence federativního uspořádání státu se rozlišovalo pouze občanství České republiky, Slovenské republiky, jiná státní příslušnost a bez státní příslušnosti včetně případu „nezjištěno“. Ve stejném rozsahu pak byla data zpracována a publikována. Teprve v předposledním sčítání (SLDB 2001) bylo státní občanství zpracováno podrobně a zahrnovalo i další státní občanství. Např. se zde objevily rovněž údaje o dvojím státním občanství.

Pro potřeby zpracování sčítání 2011 zahrnoval číselník státního občanství pro kódování celkem 431 možných kódů, z nich 214 bylo určeno pro dvojí občanství – ČR + jiný stát. Jiné dvojí občanství nebylo zpracováno. Dále je důležité zmínit, že při posledním sčítání (SLDB 2011), ze kterého tato práce vychází, byl způsob získání i odvození informací o státním občanství v principu stejný jako v případě sčítání předchozího (SLDB 2001). Srovnatelnost obou cenů je však omezena pouze v důsledku metodické změny konceptu bydlícího obyvatelstva. V roce 2001 bylo rozhodující trvale bydlící obyvatelstvo, v roce 2011 tomu bylo obvykle bydlící obyvatelstvo, resp. místo obvyklého pobytu. Pro zahrnutí osoby do obvykle bydlícího obyvatelstva musely být splněny podmínky faktického bydlení na území České republiky v minimální době 12 měsíců. Případně byla přípustná i kratší doba, ovšem za podmínky, že osoba má v úmyslu zdržet se na území našeho státu minimálně rok. K tomu sloužily podpůrné informace o adrese trvalého bydliště, resp. místa dlouhodobého pobytu. Obvyklý pobyt je bližší skutečnému bydlišti sčítané osoby, na rozdíl od trvalého či dlouhodobého pobytu, který má spíše evidenční charakter (Český statistický úřad, 2014b). Pro ilustraci zobrazuje následující tabulka cizince podle nejčtetnějších státních občanství a podle pohlaví, rok 2001 a 2011.

Tab. 1 – Cizinci dle státního občanství v Česku, rok 2001 a 2011

Státní občanství	2001				2011			
	abs.	v %	podíl v %		abs.	v %	podíl v %	
			muži	ženy			muži	ženy
Cizinci celkem	124 668	100,0	53,4	46,6	422 276	100,0	57,4	42,6
z toho:								
Slovensko	24 201	19,4	54,1	45,9	82 251	19,5	53,7	46,3
Ukrajina	20 628	16,6	47,2	52,9	116 139	27,5	57,3	42,7
VSR	18 210	14,6	61,4	38,6	52 612	12,5	58,9	41,1
Rusko	7 696	6,2	44,1	55,9	31 545	7,5	45,2	54,8
Polsko	13 350	10,7	36,1	63,9	16 800	4,0	47,6	52,4

Zdroj: Český statistický úřad, 2014b

Kapitola 2

Legislativní problematika termínů státní občanství, národnost a mateřský jazyk v Česku

Cílem následující kapitoly je přiblížit a nastínit rozdíly mezi termíny národnost, mateřský jazyk, a především pak státní občanství tak jak je definuje česká legislativa. Přesné definice a rozlišování těchto charakteristik je naprosto klíčové pro pochopení jednotlivých kapitol práce, zejména těch kapitol nacházejících se v druhé praktické části práce. Na základě zmíněných termínů bylo provedeno počáteční třídění dat, jež sloužilo k vypracování komparativně-deskriptivním demografickým charakteristikám českého a vietnamského obyvatelstva Česka, které jsou obsahem analytických kapitol a obecně cílem předložené diplomové práce.

2.1 Terminologie v české legislativě

2.1.1 Národnost

V literatuře bývají často užívány, zaměňovány a nesprávně používány pojmy *státní příslušnost* a *národnost*, je zde tedy namísto tyto termíny správně definovat a navzájem odlišovat. V první řadě je potřeba zmínit, že pojem *státní příslušnost* je dle právní teorie termínem širším. Jedná se zde o vztah fyzické osoby ke státu a zároveň i o vztah právnických osob ke státu. Státní příslušnost je pojem spíše mezinárodního práva, kde je vyjadřován vztah jednotlivce k určitému státu.

Klíčovým pojmem je zde ale *národnost*, tj. příslušnost k určitému národu. Národem se zjednodušeně rozumí určité společenství lidí charakterizované společnými kulturními tradicemi, etnickými, náboženskými či jazykovými rysy, jimiž se odlišují od ostatních národů. Podle tvrzení Českého statistického úřadu (2009) se národností rozumí příslušnost k určitému národu, národnostní nebo etnické menšině. Zjišťování národnosti je trvalou součástí několika uplynulých Sčítání lidu, domů a bytů v Česku. Způsob zjišťování, definice, ale i metodika se v průběhu sčítání měnily a rovněž význam zjištěných údajů měl v různých obdobích naší historie různou váhu (Český statistický úřad, 2008). Např. při prvním sčítání v nově vzniklém Československu v roce 1921 byly údaje o národnosti významným informačním výstupem. Národnost byla definována jako tzv. kmenová příslušnost, jejímž hlavním vnějším znakem byl zpravidla mateřský jazyk. Národnost nebyla od jazyka mateřského jednoznačně odvozena,

ale zjišťovala se „přímým svobodným přiznáním každého přítomného obyvatele staršího 14 let a příčetného“. Nepřipouštěl se zápis více národností, ani uvádění příslušnosti k území. Následující československé sčítání v roce 1930 zjišťovalo národnost podle mateřského jazyka. Odlišnou národnost – v porovnání s mateřským jazykem – bylo možno uvést pouze v případech, kdy respondent nemluvil mateřským jazykem ani v rodině, ani v domácnosti a zcela ovládal jazyk národnosti, kterou uvedl do sčítacího tiskopisu (norma o přenárodnění). Třetí a čtvrté sčítání v letech 1950 a 1961 definovalo národnost jako příslušnost k národu, s jejíž kulturním a pracovním společenstvím je sčítaná osoba vnitřně spjata a k němuž se hlásí. Během sčítání v letech 1970, 1980 a 1991 byla národnost definována jako příslušnost k národu, nebo národnosti, přičemž bylo ponecháno každému, aby národnost uvedl do sčítacího archu podle svého vlastního přesvědčení. Při sčítání 1991 nebyl zápis národnosti omezen a číselník národností byl rozšířen o národnost moravskou a slezskou. Během sčítání v roce 2001 údaj o národnosti vyplnil každý podle svého rozhodnutí. Zjišťování národnosti v roce 2001 připouštělo v rámci „rozhodnutí o vyplnění národnosti“ i variantu nezodpovězení otázky. Národností se rozuměla příslušnost k určitému národu, národnostní nebo etnické menšině. Pro určení národnosti nebyla rozhodující mateřská řeč ani řeč, kterou občan převážně používal nebo lépe ovládal, ale jeho vlastní rozhodnutí. Možné bylo i to, pokud se osoba hlásila k více národnostem nebo k žádné. Během SLDB 2011 pro určení národnosti nebyla rozhodující mateřská řeč ani řeč, kterou respondent převážně používá nebo lépe ovládá. Otázka na národnost byla dobrovolná, tzn., mohla zůstat bez odpovědi. Přípustné bylo i uvedení více národností. Národnost každý deklaroval podle svého rozhodnutí, tzn., že pro určení národnosti nebyla rozhodující ani mateřská řeč, kterou respondent převážně používá nebo lépe ovládá. Sčítání respektuje Listinu základních práv a svobod, v souladu s kterou má každý právo svobodně rozhodovat o své národnosti (Český statistický úřad, 2009). Mezi státním občanstvím a národností je tedy značný rozdíl, v praxi to pak znamená, že stejné občanství mohou mít různí lidé s různou národností, a naopak stejnou národnost mohou mít lidé s rozdílným státním občanstvím. Ve světě ale existují země, kde se státní občanství uděluje na základě národnosti či etnické příslušnosti. V těchto případech se jedná o zjednodušenou proceduru, kdy takové osoby mají výhodu v průběhu procesu udělování občanství. Je ale potřeba také zmínit, že toto neznamená, že osoby s odlišnou národností nemohou získat dané státní občanství, jednalo by se o diskriminaci. Česko mezi takovéto státy nepatří, jelikož zde národnost nemá vliv na udělování státního občanství. Vietnamská národnostní menšina zaznamenala podobný trend v nárůstu po roce 1989 jako menšina ukrajinská. V obou případech se jednalo o důsledky pracovní migrace. Je potřeba zmínit, že přestože Vietnamci (ve smyslu státních příslušníků Vietnamu) byli na našem území, resp. na tehdejšího území Československé socialistické republiky, již od 70. let 20. století, tak k vietnamské národnosti se začali více hlásit až při sčítání 2001 (SLDB 2001). Jejich podíl na celkové populaci byl podle Českého statistického úřadu v roce 2001 0,2 %, v roce 2011 mírně stoupl na 0,3 % (Český statistický úřad, 2014). Z regionálního hlediska jsou nejvíce koncentrováni v hl. městě Praze v Ústeckém a Karlovarském kraji. Obyvatelstvo Česka podle národnosti v letech 2001 a 2011 zobrazuje následující tabulka.

Tab. 2 – Obyvatelstvo Česka podle národnosti v letech 2001 a 2011

Národnost	2001		2011		Index 2011/2001 v %
	abs.	v %	abs.	v %	
Obyvatelé celkem v tom:	10 230 060	100,0	10 436 560	100,0	102,0
Osoby hlásící se k jedné národnosti	10 044 255	98,2	7 630 246	73,1	76,0
v tom:					
Česká*	9 249 777	90,4	6 711 624	64,3	72,6
Slovenská	193 190	1,9	147 152	1,4	76,2
Ukrajinská	22 112	0,2	53 253	0,5	240,8
Vietnamská	17 462	0,2	29 660	0,3	169,9
Ruská	12 369	0,1	17 872	0,2	144,5

*bez národnosti moravská a slezská

Zdroj: Český statistický úřad, 2014, vlastní úprava

2.1.2 Mateřský jazyk

Posledním důležitým termínem je *mateřský jazyk* (někdy rodný jazyk). Mateřský jazyk je obvykle chápán dvěma způsoby. Podle prvního z nich je mateřský jazyk chápán jako jazyk, který si člověk osvojil v životě jako první. Podle druhého způsobu je to jazyk, kterým se člověk sám identifikuje, tj. ke kterému má nejbližší vztah. Mateřský jazyk však nemusí být jen jeden, mnoho lidí jich má více (možnost uvedení dvou mateřských jazyků během SLDB 2011). Tato situace je typická pro migranty, osoby z migrantských a jazykově smíšených rodin a pro obyvatele multilingvních území (Sloboda, 2017). Podle definice Českého statistického úřadu byl mateřský jazyk definován jako jazyk, kterým se sčítanou osobou v jejím dětství hovořila matka nebo osoby, které sčítanou osobu vychovaly, tj. jazyk v prvním smyslu (Český statistický úřad, 2015). Zjišťování mateřského jazyka při sčítání 2011 (SLDB 2011) bylo na rozdíl od sčítání 2001 SLDB (2011) širší, avšak metodicky shodné. Otázka na mateřský jazyk byla povinná, přípustné bylo i uvedení více jazyků (rozdíl proti roku 2001), jak je uvedeno ve zprávě Českého statistického úřadu (2009). Ve sčítání 2011 deklarovalo dva mateřské jazyky téměř 260 tisíc osob, což představuje přibližně 2,5 % obyvatel ČR (Sloboda, 2017).

2.1.3 Státní občanství

Problematiku *státního občanství* v Česku, stejně jako v ostatních státech, upravuje zákon, včetně jeho nabývání a pozbývání. Je tak na každém státu, jakým způsobem tento institut upravuje zákony. Existuje však jedna definice, která položila určité základy uvedenému termínu, a to definice Mezinárodního soudního dvora z roku 1955, která zní takto: „*Právní svazek, jehož základem je sociální skutečnost přimknutí, skutečné spojení existence, zájmů a pocitů spolu s existencí vzájemných práv a povinností*“ (Körbl, 2018).

Ústava ČR v čl. 12. odst. 2 vyjadřuje pouze princip, kdy nikdo nemůže být proti své vůli zbaven státního občanství. Naopak v čl. 3 Dodatkového protokolu č. 4 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod je deklarováno, že nikdo nemůže být proti své vůli zbaven práva vstoupit na území státu jako občan daného státu. Z tohoto území nesmí být rovněž vyhoštěn. Zjednodušeně lze říci, že státní občanství je pojem spíše vnitrostátního práva, který lze také definovat takto: „*Státní občanství je právní vztah mezi fyzickou osobou a státem,*

kteřý má trvalou povahu a je do jisté míry specifický, obtížně srovnatelný s jinými právními vztahy, není obvykle založen oboustrannou dobrovolností a jeho změny podléhají určitému konzervatismu.“ Pro ilustraci a nepatrně nad rámec těchto teoretických postulátů je možné doplnit, že: „státní občanství je status, který, ač velmi teoretizován, obsahuje sociologický a praktický rozměr. V rovině praktické představuje státní občanství státu, ve kterém se osoba nachází, nepředstavitelně lepší postavení než jakýkoliv jiný pobytový status“ (Migraceonline, 2005).

Pro tuto práci je ale podstatná problematika státního občanství týkající se zejména vietnamské části populace. Důležitým momentem pro vietnamské občany bylo přijetí novely zákona o státním občanství ČR (leden 2014), jež umožňovala nabývat dvojí státní občanství. Počet udělených českých občanství Vietnamcům se s touto novelou zvýšil (Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková, 2018, s. 428). Této možnosti využívají především mladí Vietnamci v produktivním věku, kteří se v Česku narodili, případně pak ti, kteří do Česka přijeli před 10. rokem svého věku. Je zajímavé, že např. v roce 2002 získalo české státní občanství pouhých 29 osob, v roce 2014 tento počet činil již 298. Lze předpokládat, že v důsledku dorůstající druhé a dnes již i třetí generace Vietnamců v Česku se tato tendence bude nadále zvyšovat (Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková, 2018, s. 428). Přehled nejčtenějších skupin cizinců včetně Vietnamců podle uděleného státního občanství v letech 2015–2017 demonstruje tato tabulka.

Tab. 3 – Vývoj počtu cizinců dle státního občanství v Česku, rok 2015–2017

Státní občanství	2015		2016		2017	
	Celkem	Pobyt nad 12 měsíců	Celkem	Pobyt nad 12 měsíců	Celkem	Pobyt nad 12 měsíců
Celkem cizinci	464 670	458 662	493 441	480 294	524 142	508 329
Celkem EU 28	195 499	195 499	208 166	208 166	219 708	219 708
Ukrajina	105 614	104 358	109 850	107 418	117 061	114 735
Slovensko	101 589	101 589	107 251	107 251	111 804	111 804
VSR	56 900	56 713	58 025	57 650	59 761	59 416
Rusko	34 710	33 534	35 759	33 970	36 642	34 446

Zdroj: Český statistický úřad, 2018, vlastní zpracování

Zajímavý pohled na státní občanství cizinců nabízí i další tabulka 4, zobrazující počty cizinců dle státního občanství a země narození, dle obvyklého pobytu na území Česka a migračního nařízení. Nutno říci, že ve statistických hlášeních Českého statistického úřadu (ČSÚ) je státní občanství nositele události sledováno již od roku 1995, zatímco stát narození osoby byl zařazen do demografických zjišťování o narozených a zemřelých osobách přidán poprvé až v roce 2012, a to z podnětu v té době připravovaného nařízení Evropského parlamentu a Rady (Štyglarová, Němečková, 2019).

Tab. 4 – Počty cizinců dle státního občanství země narození ze SLDB 2011 a dat pro migrační nařízení

Státní občanství	SLDB 2011 (Obvyklý pobyt v ČR, 26. 3. 2011)	Migrační nařízení* (31. 12. 2011)	Stát narození	SLDB 2011 (Obvyklý pobyt v ČR, 26. 3. 2011)	Migrační nařízení*
Cizí země	452 000	423000	Cizí země	695000	391000
Slovensko	82 000	81 000	Slovensko	290 000	76 000
Ukrajina	116 000	117 000	Ukrajina	138 000	110 000
VSR	53 000	58 000	Vietnam	52 000	48 000
Rusko	32 000	29 000	Rusko	36 000	29 000
Polsko	17 000	19 000	Polsko	26 000	18 000
Německo	15 000	16 000	Německo	17 000	13 000

Poznámky: Počty zahrnují jen osoby se zjištěným státním občanstvím/zemí narození (zaokrouhleno na celé tisíce). Migrační nařízení* data o stavech cizinců poskytovaná Eurostatu z dat CIS dle nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 862/2007 o statistice Společenství v oblasti migrace a mezinárodní ochrany (dále i „migrační nařízení“), které představují kromě údajů o složení populace cizinců podle státního občanství také její skladbu dle státu narození (a pohlaví a věkových skupin).

Zdroj: Štyglerová, Němečková, 2019, vlastní úprava

2.2 Nabytí státního občanství v Česku

Dne 1. 1. 2014 nabyl účinnosti zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky, stejně tak o změně některých zákonů (zákon o státním občanství České republiky). Nabytím jeho účinnosti se zároveň zrušil zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 193/1999 Sb., o státním občanství některých bývalých československých státních občanů, ve znění pozdějších předpisů. Tato nová právní úprava plně opouští princip jediného státního občanství, a naopak se zcela přiklání k možnosti existence dvojího (či vícero) státního občanství, jak bylo např. možné uvést během SLDB 2011 (Ministerstvo vnitra České republiky, 2016).

Nabytí státního občanství je častým cílem zdejších Vietnamců, pokud ho již automaticky nezískali narozením na území Česka, v případě, je-li alespoň jeden rodič v době narození dítěte státním občanem České republiky. České státní občanství je důležité nejen pro jejich podnikatelské aktivity, ale i pro samotný život v naší zemi. České státní občanství je podle zákona 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky, možné získat těmito nejčastějšími způsoby:

- narozením,
- určením otcovství,
- osvojením,
- nalezením na území Česka,
- udělením,
- prohlášením nebo tzv. náhradní péčí a další.

Získání občanství **narozením** je samozřejmě nejčastějším způsobem, jak se stát českým občanem. Právní úprava nabývání tímto titulem zachovává princip *ius sanguinis*. Jak již bylo řečeno, podle zákona dítě nabývá české státní občanství narozením za podmínky, že v den jeho narození je alespoň jeden z jeho rodičů státním občanem Česka. Podle ministerstva vnitra

České republiky platí, že státní občanství České republiky nabývá i dítě, které se narodí na území Česka a které by se jinak stalo osobou bez státního občanství, tedy apatridou, pokud jsou oba rodiče narozeného dítěte apatridé a alespoň jeden z nich má na území Česka ke dni narození dítěte povolen pobyt na dobu delší než 90 dnů (Ministerstvo vnitra České republiky, 2016). V případě Vietnamců na území Česka, kteří zde žijí již více než půlstoletí, vznikaly často smíšené rodiny, tzn., že jeden z rodičů je občanem ČR a druhý je občanem VSR. V současnosti jsou zde již druhé a další generace Vietnamců, kteří mají převážně české občanství, tudíž i jejich potomci získali nebo získají české státní občanství narozením po svých rodičích. Nová právní úprava nemění nic na tom, že dítě nabývá státní občanství České republiky, je-li alespoň jeden rodič v době narození dítěte státním občanem České republiky. Místo narození dítěte nemá na nabytí Českého státního občanství narozením žádný vliv (Ministerstvo vnitra České republiky, 2016).

Státní občanství České republiky nabývá dítě **určením otcovství** ze zákona (automaticky), k němuž určil otcovství souhlasným prohlášením učiněným s matkou dítěte státní občan České republiky, pokud je matka dítěte:

- a) občankou členského státu EU nebo
- b) občankou Švýcarské konfederace nebo občankou státu, který je smluvní stranou Dohody o evropském hospodářském prostoru (Norsko, Island, Lichtenštejnsko) nebo apatridou nebo
- c) občankou jiného než uvedeného státu a má povolen trvalý pobyt na území České republiky.

Přirozeně ze zákona (automaticky) dále nabývá státní občanství České republiky dítě, u kterého bylo rozhodnutím soudu určeno, že jeho otcem je státní občan České republiky. Ze zákona (automaticky) dále nabývá státní občanství České republiky dítě, ke kterému soud určil otcovství souhlasným prohlášením učiněným s matkou dítěte státní občan České republiky, a matka dítěte je cizinka, ale není občankou žádného ze států uvedených v prvním odstavci tohoto bodu ani matka nemá povolen trvalý pobyt na území České republiky, pokud rodiče prokáží otcovství genetickou zkouškou formou znaleckého posudku. Pokud dítě nenabývalo ze zákona (automaticky) určením otcovství státní občanství České republiky, mohou rodiče podat žádost o udělení státního občanství dítěti – viz dále část zvláštní úprava udělení státního občanství České republiky (Ministerstvo vnitra České republiky, 2016).

Nabytí státního občanství podle **způsobu osvojení** dítě nabývá státní občanství České republiky dnem právní moci rozsudku o osvojení (adopci), je-li alespoň jeden z osvojitelů dítěte státním občanem České republiky a k osvojení došlo rozhodnutím orgánu České republiky. Dítě, které bylo osvojeno rozhodnutím orgánu cizího státu a alespoň jedním z jeho osvojitelů je státní občan České republiky, nabývá státní občanství České republiky dnem nabytí právní moci rozhodnutí o uznání osvojení, pokud bylo osvojení v České republice uznáno podle zákona o mezinárodním právu soukromém příslušným soudem v České republice. Pokud je občanem České republiky osvojena zletilá fyzická osoba, nemá takové osvojení za následek nabytí státního občanství České republiky tímto osvojencem (Ministerstvo vnitra České republiky, 2016).

Nabývání státního občanství **nalezením na území ČR** je definováno takto: „Dítě mladší 3 let nalezené na území České republiky, jehož totožnost se nepodaří zjistit, nabývá státní občanství

České republiky dnem nalezení na území České republiky, pokud do 6 měsíců ode dne nalezení nevyjde najevo, že nabylo státní občanství jiného státu.“ Toto ustanovení vzniklo v souladu s Evropskou úmluvou o státním občanství a Úmluvou o omezení případů bezdomovectví, ze kterých vyplývá, že pojmem nalezená osoba se právně rozumí nově narozené dítě. V těchto případech nabytí státního českého občanství bývají situace často projednávány individuálně, neboť je problematické určení přesného věku nalezence (Ministerstvo vnitra České republiky, 2016).

Způsob nabývání státního občanství **udělením**, též neutralizací, je druhým nejčastějším způsobem nabývání státního občanství. Nový zákon o státním občanství výslovně stanoví, že na udělení státního občanství České republiky není právní nárok. Dále pak nově definuje podmínky pro udělení státního občanství České republiky. Vedle taxativně stanovených podmínek pro udělování státního občanství výslovně stanoví, že státní občanství České republiky lze udělit, pokud je žadatel integrován do společnosti v České republice, zejména pokud jde o integraci z hlediska rodinného, pracovního nebo sociálního. Podle nového zákona o státním občanství České republiky osoby žádající o udělení českého státního občanství již nebudou prokazovat pozbytí svého dosavadního státního občanství. Zákonné podmínky pro udělení českého státního občanství jsou následující:

Žadatel má na území České republiky povolen trvalý pobyt ke dni podání žádosti nepřetržitě

- a) po dobu alespoň 5 let,
- b) po dobu alespoň 3 let, jde-li o žadatele, který je občanem státu Evropské unie, Švýcarska nebo státu, který je smluvní stranou Dohody o evropském hospodářském prostoru nebo
- c) po dobu, která společně s bezprostředně předcházejícím oprávněným pobytem na území České republiky dosahuje alespoň 10 let.

Pro vietnamskou komunitu byl tento způsob nabývání státního občanství do konce roku 2013 dokonce nejčastější. Způsob nabytí občanství udělením se týká právě především Vietnamců, kteří žijí v naší zemi již řadu let. Takovéto osoby se zde usadily, integrovaly do české majoritní společnosti, avšak za předchozích podmínek české občanství nenabývaly, jelikož musely pozbyt své dosavadní občanství. Zde je potřeba připomenout, že Vietnamci si velice zakládají na kultuře a mají úctu ke svým předkům, z těchto důvodů by se vietnamského občanství nevzdali. Způsob nabývání státního občanství udělením je založen na principu, kdy cizinec nebo bezdomovec nabývá občanství přímo od státu (Ministerstvo vnitra České republiky, 2016).

Nabývání státního občanství způsobem **prohlášení** je upraveno § 35, kdy fyzická osoba může nabytí státního občanství ČR prohlášením nejpozději do 3 let od dosažení věku 18 let za těchto podmínek:

- a) má na území ČR povolen trvalý pobyt,
- b) nejpozději od věku 10 let se až k datu prohlášení nejméně dvě třetiny této doby oprávněně zdržuje na území ČR,
- c) nebyla pravomocně odsouzena pro trestný čin nebo provinění, pokud se na ni nehledí, jako by nebyla odsouzena.

Z uvedeného způsobu tedy vyplývá, že hlavní podmínkou k dosažení nabytí státního občanství je učinit prohlášení ve věku od 18 do 21 let. V případě osob starších 21 let, které v Česku žijí od narození nebo od útlého věku a splňují výše vedené podmínky, mohou učinit

prohlášení o nabytí státního občanství v ČR do jednoho roku ode dne nabytí účinnosti zákona upravující tyto poměry. Jednou z dalších podmínek nabytí českého státního občanství je rovněž oprávněné zdržování se fyzické osoby na území Česka nejpozději od 10 let, tzn., že zákon dává také příležitost těm cizincům, kteří se zde narodili nebo se přistěhovali v mladém věku do 10 let. Starší fyzické osoby oprávněně pobývajících na našem území od svých 11 let tento institut využít nemohou. V takovém případě je nutné podat standardní žádost o udělení státního občanství v Česku. Během procesu prohlášení příslušný úřad zjišťuje několik skutečností. Jednou z nich je ta, zda se zde daná fyzická osoba od data přistěhování na naše území fakticky zdržuje alespoň dvě třetiny této doby. Tato doba se započítává od přistěhování do učinění prohlášení a je nutné sjednat oprávněné zdržování se na území. Existují ale i případy, kdy fyzická osoba učiní prohlášení v 18 letech, ale její doba pobytu je nižší než dvě třetiny celkové doby, tedy kratší doba, než je potřebná ke splnění podmínky o nabytí občanství. Jestliže taková osoba pobývá 3 roky na území Česka a učiní své prohlášení v 21 letech, může činit doba jejího pobytu požadované dvě třetiny. V těch případech, kdy osoba ani v 21 letech nesplňuje tuto podmínku, nemá nárok na učinění prohlášení a žádat o udělení státního občanství klasickou cestou. Tento způsob nabytí českého státního občanství, tedy prohlášením, byl vietnamskou komunitou přijat velice kladně a relativně rychle se mezi Vietnamci také rozšířil. Zájem o nabytí státního občanství způsobem prohlášení dokazují také tyto následující čísla. V roce 2014 tímto způsobem získalo občanství celkem 3 779 cizinců, o rok později pak 1 149 cizinců. Na základě těchto údajů lze říci, že od začátku účinnosti tohoto způsobu nabytí státního občanství, tedy od roku 2015, nabylo české státní občanství celkem 4 928 cizinců, z čehož 2 308 se týkalo právě Vietnamců. Ze strany Vietnamců se tak nabývání státního občanství stává nejčastějším způsobem. V budoucnu je možné očekávat, že téměř každé vietnamské dítě žijící na našem území nabyde státní občanství právě prohlášením mezi roky 18–21 let (Ministerstvo vnitra České republiky, 2016).

2.3 Pozbývání státního občanství v Česku

Pozbývání státního občanství je v zásadě jednodušší než jeho nabytí. Pozbývání státního občanství je především založeno na dobrovolném projevu vůle vzdát se státního občanství. Takový projev vůle je platný za předpokladu, že se určitý občan trvale zdržuje za hranicemi vlastního státu, není v Česku přihlášen k trvalému pobytu a je zároveň státním občanem cizího státu, nebo žádá o nabytí státního občanství a prohlášení o vzdání se státního občanství v Česku. Státní občanství České republiky se pozbývá prohlášením o vzdání se státního občanství České republiky.

Státní občan České republiky může učinit prohlášení o vzdání se státního občanství České republiky v několika případech, jsou jimi:

- pokud se zdržuje trvale v cizině,
- není v České republice přihlášen k trvalému pobytu,
- je státním občanem cizího státu nebo žádá o nabytí cizího státního občanství a prohlášení o vzdání se státního občanství České republiky činí v souvislosti s nabytím tohoto státního občanství.

Do takového prohlášení lze zahrnout i dítě. Je-li prohlášení provedeno pouze jedním z rodičů dítěte, v takovém případě je nutné předložit souhlas druhého rodiče s jeho úředně ověřeným podpisem s tím, aby dítě pozbylo státní občanství České republiky. Souhlas druhého rodiče se ovšem nevyžaduje, pokud byl rodičovské odpovědnosti zbaven, výkon jeho rodičovské odpovědnosti byl v této oblasti omezen nebo pozastaven, není-li jeho pobyt, pokud žije mimo území České republiky, znám nebo zemřel. V případě, že zemřeli oba rodiče, byli zbaveni rodičovské odpovědnosti, výkon jejich rodičovské odpovědnosti byl v této oblasti omezen nebo pozastaven, nebo není-li jejich pobyt, pokud žijí mimo území České republiky, znám, může prohlášení o pozbytí státního občanství České republiky učinit pro dítě jeho zákonný zástupce nebo určený opatrovník. V takovém případě se souhlas rodičů již nevyžaduje. Opatrovník k prohlášení připojí pravomocné rozhodnutí soudu o svém ustanovení. K pozbytí státního občanství České republiky prohlášením dítětem starším 15 let je třeba jeho souhlas s úředně ověřeným podpisem. Úředně ověřený podpis se nevyžaduje, jestliže dítě vyjádří svůj souhlas a prohlášení podepíše před správním orgánem, u něhož se prohlášení činí, jak uvádí ministerstvo vnitra (Ministerstvo vnitra České republiky, 2016).

Od 1. 1. 2014 existuje jediný zákonný způsob pozbytí českého státního občanství, a to na základě prohlášení o vzdání se státního občanství Česka. Toto prohlášení je podle ministerstva vnitra České republiky vázáno na splnění výše uvedených podmínek ze strany státního občana České republiky. Proces pozbývání státního občanství tedy funguje takovým způsobem, aby bylo zamezeno vzniku bezdomovectví. Institut pozbývání státního občanství však není Vietnamci v Česku téměř využíván. Pro Vietnamce žijící v Česku platí, že se snaží spíše integrovat do české společnosti a získání českého státního občanství pro ně znamená oficiální potvrzení, že náš stát je pro ně druhým domovem a že jsou jeho součástí (Ministerstvo vnitra České republiky, 2016).

Kapitola 3

Teoretická východiska práce

Vietnam, respektive Vietnamská socialistická republika (vietnamsky Cộng hòa Xã hội chủ nghĩa Việt Nam), zkráceně pak VSR se nachází v jihovýchodní Asii, na východě poloostrova Zadní Indie, při pobřeží Jihočínského moře. Vietnam na severu sousedí s Čínou, na západě s Laosem (nejdelší hranice) a s Kambodžou. Obyvatelstvo Vietnamu se odhaduje na 94,5 milionů (odhad 2016), čímž se řadí na 14. místo mezi nejlidnatějšími zeměmi světa.

Průměrná hustota zalidnění je asi 305 obyvatel na km², ovšem hustota se mění v závislosti na jednotlivých regionech (nejhustější osídlení je v Ho Či Minově městě – 3 925 obyvatel na km², a v Hanoji – 2 279 obyvatel na km²) (Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková, 2018, s. 11). Z demografického hlediska činí průměrný roční přírůstek obyvatelstva 1,07 %. Dle národnostního složení je vietnamské obyvatelstvo velmi různorodé. Oficiálně je uznáváno 54 etnik žijících na území Vietnamu – nejvíce je zastoupeno etnikum Viêt⁵ (nebo-li Kinh). Etnické minority nacházející se ve Vietnamu se od majoritní společnosti v mnohém liší. Vietnam obývají etnika čítající statisíce obyvatel, ale i etnika, která se počítají na stovku příslušníků. Vietnam (VSR) je velmi rozmanitý stát s bohatou historií, kulturou a tradicemi, ale i stát, kde je již řadu let nastolen politický systém vlády jedné strany, podobně jako v minulosti na území Česka., resp. Československa. Je to právě socialistické zřízení, které se v nedávné minulosti stalo společným pojítkem mezi dvěma zeměmi na opačném konci planety, tedy mezi Českem a Vietnamem. Nedávné vztahy z dob socialismu totiž ovlivnily pozdější život obou těchto zemí, především pak vietnamských obyvatel v Česku, ale i samotných Čechů na našem území. Na základě diplomatických styků se v tehdejší době spustila řada větších či menších migračních vln vietnamských obyvatel do Československa, s jejichž důsledky se setkáváme dodnes. Od totalitní doby dnes uběhla řada let a na území Česka se již nachází mnohonásobně více Vietnamců v několika generacích, než tomu bylo dříve. V důsledcích nárůstu počtu vietnamských obyvatel v Česku dochází k mnoha průvodním jevům na našem území spojených s jejich přítomností. Vznikají vietnamské komunity, setkáváme se s nimi na různých sociálních či profesních pozicích, ale především také dochází k postupné proměně skladby našeho

⁵ Viětové (nebo-li Kinh) tvoří 85,7 % celkové populace Vietnamu. Vietnam ale obývá dalších 53 etnických menšin, jako např. Tajové (Tày), Thajové (Thái), Muông, Hmongové (H'Mông), Číňané (Hoa), Khmerové (Kho-me), Čamové (Chăm) a další.

obyvatelstva. Vietnamci se v Česku rodí, vdávají či žení, rozvádějí, ale i umírají. Jsou to právě tyto demografické procesy, které jsou předmětem předložené práce. Jak již bylo řečeno v úvodu, cílem je zachytit demografické chování Vietnamců žijících v Česku, porovnat jej s obyvatelstvem Česka a zjistit tak demografické charakteristiky, trendy, případně odlišnosti mezi oběma národy.

3.1 Historicko-kulturní aspekty Vietnamu

Pro komplexnější pochopení problematiky vietnamského obyvatelstva a doplnění tak kontextu práce považuji za důležité zmínit určité historické, politické a kulturní mezníky země. Samotný termín „Vietnam“ je sice datován „až“ kolem roku 1802, ve spojitosti s vládnoucí dynastií Ngyuen (1802–1945), kde byl termín užíván pouze po dobu vládnutí prvního panovníka této dynastie, a to do roku 1819. Trvale se ale termín etabloval až v průběhu 20. století, kdy byl přijat národním hnutím, a jako součást názvu státu byl použit až v roce 1945 (Vasiljev, 2006).

Osídlení Vietnamu a jeho historie je však mnohem starší. Rozmanitá oblast pevninské jihovýchodní Asie – oblast dnešního Vietnamu – byla pravděpodobně osidlována již v prehistorickém paleolitu. Region byl osidlován poměrně rozvinutými kulturami, jak dokládají četné archeologické nálezy. Počátky osídlení oblasti dnešního Vietnamu se kladou do míst Rudé řeky, avšak původ tehdejších obyvatel není prozatím jednoznačně určen. Již v období paleolitu se v tomto regionu vyskytovali obyvatelé typu *Homo sapiens*, jejichž pozůstatky byly pojmenovány kulturou Son Vi (přibližně 20. až 12. tis. př. n. l.), jak uvádí Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková (2018, s. 21). Někteří výzkumníci však tvrdí, že počátky vietnamské civilizace jsou spjaty s dobou pozdního neolitu, rané doby bronzové a také s kulturou Phung-Ngyuen, která se v této oblasti vyskytovala mezi lety 2000 a 1400 př. n. l. Za zakladatele prvního vietnamského státu Van Lang bývá označována dynastie Hong Bang. Někteří konfuciánští učenci tvrdí, že zakladatel tohoto státu byl údajně příbuzný čínského boha zemědělství, zvaný Than Nong. Jak uvádí Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková (2018, s. 5), tak právě *„geografická blízkost Vietnamu s Čínou se stala určujícím faktorem vietnamských dějin do současnosti a mnozí dodnes upozorňují na tzv. tyranii geografie, s níž se Vietnam musí potýkat.“* Skutečnost je taková, že většina aspektů vietnamské kultury byla nějakým způsobem ovlivněna čínskou civilizací. Aspektů, které Vietnam převzal od Číny, je mnoho, ať už se jedná o politickou organizaci, náboženství, vzdělání, jazyk, literaturu, umění, dokonce i rodinné vztahy. V důsledku této „geografické tyranie“ mají Vietnamci dodnes ambivalentní vztah k Číně. Na jedné straně je Čína pro Vietnam vhodným modelem k následování, na druhé straně představuje i existenční hrozbu, neboť čínské dynastie v uplynulých dějinách periodicky podnikaly vpády na území dnešního Vietnamu, jak uvádí Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková (2018, s. 5). Na druhé straně je potřeba si také uvědomit, že Čína nebyla pro Vietnam jen hrozbou, ale byla i leckdy nápomocná, neboť v historii několikrát Vietnamu pomohla. Od nejstarších dějin v průběhu 13. století, kdy armády dynastie Jižní Sung pomáhaly odrazit vpády Mongolů, přes dynastii Čching, která vyslala svá vojska na pomoc vietnamským panovníkům bojujícím proti francouzské expanzi na konci 19. století, až po novodobé dějiny, kdy Čínská lidová republika (ČLR) podporovala Vietnamskou demokratickou republiku (VDR) jak politicky, tak i materiálně v období první

indočínské války (1946–1954) nebo v dobách vietnamské války (1964–1975), viz Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková (2018, s. 5).

Tehdejší stát Van Lang byl spolu s dalším obyvatelstvem tvořen skupinami Au Viet a Lac Viet. V čele státu stál panovník zvaný Hung Vuong, s dědičným titulem Hung. Hung Vuong byl dle pověsti synem Nebes a zároveň pozemským vykonavatelem jejich vůle. V roce 257 př. n. l. šlechtic Thuc Phán porazil posledního krále dynastie Hong Bang za pomoci skupin Au Viet a Lac Viet a sjednotil původní obyvatele státu Van Lang, a tak vznikl stát Au Lac. Šlechtic Thuc Phán byl však později v roce 207 př. n. l. poražen čínským generálem, zvaným Tao To a z původní říše vznikla nová říše, zvaná Nan Yue, vietnamsky Nam Viet. V roce 111 př. n. l. nastala další významná změna v historii Vietnamu. V tomto roce došlo ke spojení vietnamské říše s čínskou říší, které vládla tehdejší dynastie Chan, v čele s čínským císařem Wudi. Císař Wudi porazil generála Tao To a jím spravované území po porážce připojil ke svému. Území dnešního Vietnamu se po tomto incidentu dostalo na dlouho dobu pod čínskou nadvládu. Až na několik málo vzpour, kdy se Vietnam např. v 6 století na krátkou dobu osamostatnil, trvala čínská nadvláda až do roku 938. V průběhu roku se podařilo vojevůdci Ngo Quyenovi porazit čínskou armádu v bitvě na řece Bach Dang a poté se stal panovníkem dynastie Ngo. Později, od roku 1428, stála v čele Vietnamu dynastie tzv. Pozdní Lê. Její panovníci byli sice známi jako osvícení a humánní vladaři, avšak od počátku 16. století držely v rukou skutečnou moc šlechtické rody a králové Lê začali být jimi ovládáni. Situace se vyvinula v občanskou válku, která Vietnam na několik let rozdělila. Severu vládl nejdříve rod Mac a později rod Trinh. Na jihu pak vládl rod Nguyen. V pozdější válce zvítězil rod Nguyen, jehož císaři opět sjednotili zemi (Ičo, 2006, s. 28–34).

Na Vietnam ale neměla vliv pouze Čína. V oblasti pevninské jihovýchodní Asie byl Vietnam ovlivňován i jinými etniky a dalšími státními útvary, které v této oblasti vznikaly pod indickým kulturním vlivem. Důsledkem indické kulturní expanze byl vznik dvou státních útvarů indického typu na území dnešního Vietnamu. První z nich Čampa (vietnamsky Chiêm Thành) a druhý Funan (vietnamsky Phù Nam). Vedle těchto dvou státních útvarů byli Viêtové i v úzkém kontaktu s Khmerskou říší zasahující do oblasti delty řeky Mekong. Viêtové však tyto státní útvary na svém území následně rozvrátili v průběhu tzv. pochodu na jih (vietnamsky Nam Tiên), který byl zahájen na počátku 11. století. Vietnamští historici mají často tendenci pochod na jih prezentovat jako naplnění či vyvrcholení vietnamského osudu, kolektivního jednání a společného úspěchu.

Je potřeba zdůraznit, že tohoto procesu se nezúčastnili pouze Viêtové, ale i další národy, jako např. Čamové, Číňané, Khmerové a etnické menšiny obývající oblast Centrální vrchoviny. Je tedy patrné, že se jednalo o multi-etnické a multi-kulturní prostředí, tzn., že území dnešního Vietnamu bylo vždy křižovatkou kultur, náboženství i jazyků, jak uvádějí Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková (2018, s. 6). Dále je potřeba zmínit, že v období před příchodem Evropanů pravděpodobně nedošlo k žádné početné migraci Indů do této oblasti. Pouze tehdejší obchodní osady lze považovat za centra indianizace, ve kterých se uplatňoval indický způsob života (včetně náboženství). Tento způsob života se domorodým obyvatelům natolik zamlouval, že ho dokonce přijali za vlastní. Docházelo dokonce ke smíšeným sňatkům či ke kulturní asimilaci. Výsledkem přejímání indického způsobu života bylo i převzatí státního zřízení podle indického vzoru (Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková, 2018, s. 48).

Obrovská kulturní rozmanitost byla umocněna příchodem Evropanů do Indočíny, kteří Vietnam řadu let rovněž ovlivňovali. Důležitou historickou etapu zažil Vietnam v 16. století. V tomto období, kdy docházelo k zámořským expanzím, dominují mezi Evropany v jihovýchodní Asii Portugalci.

V té době byl Vietnam rozdělen na severní a jižní část, se kterými se Evropané pokoušeli manipulovat ve svůj prospěch. Podobně jako později Francouzi, tak i Portugalci působili na poli šíření křesťanské víry a obchodu. Portugalci ovšem na rozdíl od svých konkurentů nezastupovali žádnou obchodní společnost, což bylo pravděpodobně důsledkem toho, že těžiště portugalského působení ve východní Asii spočívalo spíše v šíření víry než v obchodu. Na ústupu vlivu Portugalska se významně podíleli Nizozemci, kteří začali pronikat do doposud výhradně portugalské oblasti – Východní Indie. Na počátku 17. století (v roce 1613) vyslala Nizozemská východoindická společnost loď za účelem navázání obchodních styků s oběma částmi rozdělené země – s Tonkinem i s Annamem. Počátky nebyly příliš úspěšné, avšak později se dočkali výrazných úspěchů. Oproti Portugalcům se totiž neprezentovali vůči místním vládcům jako příslušníci evropského státu či náboženského řádu, ale jako zástupci obchodní společnosti, a proto byli lépe přijímáni (Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková, 2018, s. 98–99).

Hlavní roli mezi Evropany zde ale hráli Francouzi. Francouzi jako první iniciovali hluboké reformy s dopadem v několika rovinách – politické, ekonomické, sociální i na kulturní život obyvatel Indočíny. Stejně jako v případě Číny, tak i vůči Francouzům má Vietnam ambivalentní vztah. Na jedné straně jsou Francouzi agresori, jež dobyli a znovu rozdělili Vietnam, a na straně druhé se Francie, stejně jako Čína, stala zdrojem inovací a nebývalého kulturního rozvoje. Prostřednictvím Francie (také Číny, ale i Japonska) si Vietnamci osvojili nové ideologie, které sehrály klíčovou roli v boji o nezávislost, především s nacionalismem a komunismem (Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková, 2018, s. 6).

Největšího vlivu zde dosáhla zmiňovaná Francie, která z Vietnamu mezi roky 1854–1884 vytvořila svoji kolonii – Francouzskou Indočínu, s hlavním městem Hanoj. Kolonie byla federací, která byla rozdělena celkem na čtyři hlavní koloniální protektoráty: Tonkin, Annam, Kambodžu a Laos. Dále k Francouzské Indočíně náležela jedna přímá francouzská kolonie – Kočičína. Historické koloniální rozdělení jihovýchodní Asie zobrazuje mapa, viz obr. 1).

Obr. 1 – Francouzská Indočína (Vietnam) v koloniálním období čtyř protektorátů, 19. století

Zdroj: History of the Cold War Podcast, 2017, vlastní úprava

V průběhu existence Francouzské Indočíny byly vztahy stále vypjatější a od konce 19. století na území vznikl protifrancouzský odboj, během kterého docházelo k nepokojům a povstáním. Hnutí za nezávislost vznikala především mezi chudou inteligencí, nacionalisty a později pak komunisty. Mezi nejúspěšnější představitele odboje patřili komunisté, v jejichž čele stál pozdější prezident VDR (Vietnamská demokratická republika) Ho Či Min (1969–1980), též nazýván otcem moderního Vietnamu. Komunistická povstání na jihu země byla Francií v roce 1940 potlačena a došlo tak téměř ke zničení jejich stranické základny. V modernějších dějinách, v průběhu druhé světové války (v roce 1940 po dobytí Francie nacisty) byl Vietnam přinucen spolupracovat s Japonskem, které si vzalo na starost spravování země. Jedinou větší tehdejší partyzánskou organizací se stala převážně komunistická Liga pro nezávislost Vietnamu (Viet Minh). Po kapitulaci Japonska prezident Ho Či Min vyhlásil Vietnam nezávislou republikou, avšak v roce 1946 začala osmiletá Indočínská válka s Francií, která skončila až v roce 1954 rozdělením Vietnamu na základě Ženevských dohod, včetně demilitarizované zóny nacházející se podél 17. rovnoběžky, na severní a jižní Vietnam. Severní komunistický Vietnam, v čele s prezidentem Ho Či Minem, byl nazván Vietnamskou demokratickou republikou (VDR) s hlavním městem Hanoj. Jižní profrancouzský Vietnam byl pojmenován jako Vietnamská republika, nejdříve v čele s císařem Bao Dai, později s prezidentem Nho Dinh Die (1901–1963), s hlavním městem Saigon. V době, kdy došlo k otevření hranic na 300 dní, tehdy uprchl asi 1 milion převážně katolických občanů ze severního Vietnamu do jižního (Ičo, 2006, s. 34–37). Rozdělení Vietnamu na severní a jižní část zobrazuje následující mapa (obr. 2).

Obr. 2 – Rozdělení Vietnamu v roce 1954 podél 17. rovnoběžky na severní a jižní část

Zdroj: History of the Cold War Podcast, 2017, vlastní úprava

Kromě Číňanů, Portugalců, Nizozemců či Francouzů se na vývoji Indočíny podílela i americká přítomnost v 60. a 70. letech 20. století na jihu Vietnamu. I Američané zde sehráli svou roli a měli značný dopad na vietnamskou společnost a kulturu. Vietnamská válka (mezi lety 1964–1973) ovlivnila celou zemi, neboť každá rodina utrpěla ztrátu svých blízkých. V této novodobé události se přímo angažovaly i Spojené státy americké a sousední země Vietnamu, jako byly Laos a Kambodža. Komunistické země držely při sobě, a tak i sever Vietnamu byl podporován státy východního bloku, Čínou a i svou partyzánskou organizací operující na jihu, tzv. Národní frontou osvobození Jižního Vietnamu (Vietkong), bojující proti jižnímu Vietnamu podporovanému USA a dalšími zeměmi (např. Austrálií, Jižní Koreou).

Cílem Vietkongu bylo svrhnout režim prezidenta Diema. Výsledkem děsivé války bylo pak vítězství severního Vietnamu (2. července 1976) a spojení obou zemí v jeden společný socialistický stát, nazývaný Vietnamská socialistická republika (Ičo, 2006, s. 37–38).

Jak to tak bývá, tak i zde – díky přítomnosti amerických vojsk – se našla i určitá pozitiva. S americkými vojáky do země přicházely nové technologie, zboží z USA i od jejich spojenců (Velká Británie, Austrálie, Japonsko, Jižní Korea) a také americká kultura. To vše mělo určitý dopad na povahu vietnamské společnosti, kultury a jejích hodnot. Oproti tomu oblast severního Vietnamu (VDR) byla až do 80. let 20. století pod vlivem Východního bloku (především Sovětského svazu, Německé demokratické republiky a v poslední řadě i Československa, což je pro tuto práci naprosto klíčové (Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková, 2018, s. 8).

3.2 Sociální systém a hodnoty vietnamské rodiny

Pro další snazší pochopení souvislostí chování Vietnamců považují za důležité rovněž zmínit jak sociální systém, tak i hodnoty vietnamské rodiny, které jsou odlišné od českých standardů. Jedná se sice o národ s podobnou politickou minulostí, ale také o národ tisíce kilometrů vzdáleného od Česka. Je tedy logické, že vietnamská tradiční rodina a vietnamský sociální systém se bude v mnohém lišit od českých zvyklostí. Vybrané aspekty, zvyklosti a hodnoty vietnamské rodiny jsou podrobněji popsány v této kapitole.

Antropologickou definicí lze příbuzenství jednoduše „označit za sociální vztahy“ (Budilová, 2007). Také se dá říct, že je konstruováno na základě biologických vztahů a kulturních základů (Stone, 2001). Příbuzenství je tradičně definováno jako vztah mezi lidmi založený na původu nebo manželství. Vždy se s příbuzenstvím pojí nějaká práva a povinnosti. Je velmi obvyklé, že lidé žijí ve skupinách. Pro přežití je třeba, aby žili ve skupinách soudržných. Proto je příbuzenství všude na světě tak důležité, protože slouží jako základ při vytváření skupiny (Stone, 2010). O Vietnamcích žijících ve Vietnamu se často říká, že jsou to lidé energičtí, přátelští, pracovití a skromní. Je ale potřeba, do určité míry, rozlišovat Vietnamce žijící ve Vietnamu a Vietnamce žijící v Česku. Obecně o Vietnamcích lze říci, že jejich život se odehrává v určitém koloběhu tvořeném prací, vzděláváním, rodinou a vírou. Víra a obecně náboženství je pro Vietnamce velmi důležité a lze je označit za velice pověřčivý národ. Podle Parlamentních listů (2016) je Vietnam zemí, kde se nachází mnoho dlouhodobých náboženských směrů a druhů víry. Podle statistiky existuje ve Vietnamu asi 24 milionů věřících, tzn. přibližně 27 % populace. Jedná se především o budhisty (přes 11 milionů), katolíky (téměř 7 milionů) a protestanty (více než 1 milion) a další četná náboženství. Ve Vietnamu dokonce existuje nejmladší náboženství na světě (oficiálně vyhlášeno v roce 1926), tzv. kaodaismus (neboli učení Cao Dai), jak uvádí Země světa (2018). Jde o svéráznou formu víry, kterou praktikují lidé v deltě Mekongu na jihu Vietnamu, jejíž podstatou je duch Cai Dai zastupující symbol vševidoucího oka. Náboženství je charakteristické výraznou symbolikou převzatou z mnoha světových náboženství (Vietnam – Inspirace na cesty, 2013). Vyznavačů kaodaismu je však stále méně a méně, podle odhadů je dnes počet vyznavačů tohoto náboženství okolo sto tisíc (Jakš, 2016).

Vedle tradiční vietnamské víry se rovněž setkáváme s různými kulty, jako jsou např. kulty plodnosti, přírody a člověka. Mezi Vietnamci je nejrozšířenější formou kultu uctívání předků, jak také uvádí Jakš (2016). Existuje dokonce několik pověr, ze kterých mají Vietnamci respekt, a to je někdy v životě různými způsoby ovlivňuje. Jednou z pověr je např. to, že člověk by se nikdy neměl vydávat na delší cestu třetí den v měsíci, a ten člověk, který se vrací z cesty zpět domů, by nikdy neměl učinit svůj návrat sedmý den v měsíci (Vrablová, 2013). Podle výroků Culture and Society (2014) je celý vietnamský hodnotový systém založen na čtyřech základních pilířích. Jsou jimi věrnost rodině, koncept dobrého jména, láska k učení a respekt k ostatním lidem. Všechny tyto pilíře se samozřejmě navzájem prolínají.

Pro Vietnamce je rodina základ života i společnosti jako takové a každý Vietnamec se snaží být určitou chloubou své rodiny. Každý individuální úspěch či provinění se dotýká celé rodiny, všech příbuzných, dokonce i zemřelých předků. Jako nejdůležitější ctnost vietnamské společnosti je pak považována úcta synů ke své rodině. Vietnamské děti jsou od počátku života vychovávány,

aby usilovaly o blaho rodiny, synové jsou také učeni vážit si toho, že se díky rodičům narodili a díky jejich výchově je jim umožněno se vzdělávat. Za to se jim synové v jejich stáří mají odměnit tím, že se o ně postarají. Syn, který postrádá lásku a péči ke svým rodičům, je vyloučen z rodiny i z celé komunity. Celkově jsou chlapi dodnes u rodičů trochu více oblíbení. Vychází to z tradice, kdy dcera odchází do rodiny manžela a pro svou vlastní rodinu nemá po svatbě žádný užitek. Ve Vietnamu dokonce existuje přísloví, které praví, že dcera je dítětem jiných. Toto přísloví vietnamskou realitu velmi vystihuje. Na druhou stranu je potřeba říci, že na rozdíl od Číny, která měla na Vietnam velký kulturní i historický vliv, má žena ve Vietnamu lepší postavení. Ženy jsou ve Vietnamu emancipované, mohou zastávat jakékoliv profese, objevovaly se dokonce na postech ministryň. Ve Vietnamu také není tak vysoká umělá potratovost dívek, jako je tomu v Číně, která plynula z nastavené politiky jednoho dítěte, kdy si rodiče nechávají většinou chlapce (Havlíková, 2010).

Druhý pilíř vietnamského hodnotového systému je koncept dobrého jména „Danh Thòm“. Mít dobré jméno v životě i po smrti je důležitější než materiální vlastnictví. Dobré jméno lze získat hrdinskými činy, intelektuálními úspěchy nebo morální ctností. Dle tradic převzatých z konfucianismu patří mezi nejvyšší morální ctnosti smysl pro čest, poctivost, spravedlnost, štedrost a opovržení. V poslední řadě také materiální zisky. Znalost a ctnost jsou mezi Vietnamci považovány za dva doplňující se aspekty ideálního muže.

Také vzdělání je považováno za důležitější než materiální bohatství. Vzdělání často představuje pro Vietnamce určitou prestiž a je tak spojeno s vyhlídkou v lepší sociální status a tím i na lepší život. Není proto náhoda, že mladší generace Vietnamců žijících v Česku jsou ve velkém počtu velmi často studenty odborných vysokých škol, na rozdíl od jiných mladých cizineckých menšin v Česku (více kapitola 6.2 Osoby se státním občanstvím ČR a VSR ve vzdělávacím procesu). Obecně vzdělanostní aspekt představuje (nejen) pro Vietnamce jakýsi odrazový můstek pro vstup do společenského žebříčku a znamená možný zisk dobrých pracovních příležitostí.

Jak již bylo řečeno, Vietnamci dávají mnohem větší důraz a přednost dosaženému statusu člověka před bohatstvím a materialismem. Věk a vzdělání jsou pro Vietnamce rozhodujícími aspekty pro vážnost daného statusu. Čím je člověk starší a vzdělanější, tím je považován za lepšího, stojí v hierarchii výše a tu vietnamská kultura velmi respektuje. Vietnamci si obecně velice váží osob ve vyšším věku, proto dožitý vysoký věk je považován za výhodu. Dožití se vysokého věku totiž znamená, že ze strany božstev došlo k potvrzení ctností dotyčných lidí, protože dožití se vysokého věku je určitým znamením laskavosti, a starší lidé jsou tak celkově považováni za nositele poznání a moudrosti (Huynh Dinh Te, 1989a). V sociální hierarchii stál v tradičním Vietnamu učitel ve společnosti na druhém místě, hned po králi, tzn., že byl výše než otec rodiny. Tato hierarchie sociální organizace byla převzata za čínské nadvlády. Učitel byl ve starém Vietnamu velkou autoritou, s nímž většina jeho studentů žila pod jednou střešou, což v té době kompenzovalo nedostatek škol. Někteří učitelé si zakládali na přísné disciplíně a to, co řekli, neměl nikdo právo zpochybnit a vyvracet. Tito tradiční učitelé, tzv. „Thay Co“ neměli za úkol vychovávat generace vědců, ale jejich cílem bylo ze svých studentů učinit vládní úředníky či dokonce budoucí krále. Během období francouzských kolonialistů ve Vietnamu učitelé ztratili na své autoritě a prestiži. Neztratili sice na respektu svých studentů, ale více se otevřeli světu.

Začali se vzdělávat v zahraničí a stali se jakýmsi průvodci životů svých studentů. Pokud tito studenti byli ve svém životě úspěšní, vděčili za to právě svým učitelům, kteří jim věnovali svůj čas a úsilí, což jednoznačně přispělo k jejich úspěchu. Dodnes jsou ve Vietnamu učitelé respektovanou morální autoritou, mají dokonce 20. listopadu svůj svátek (Do Thu Trang, 2011).

Pokud hovoříme o rodině, tak rodina je v mnoha kulturách základní institucí společnosti. Udržuje ji a zároveň chrání její jednotlivce. Vietnamci rozlišují v rámci rodiny rodinu nejbližší a rodinu širší. Do nejbližší rodiny patří manžel, manželka a jejich děti, tedy jádro rodiny, tzv. nukleární rodina. Dále do takovéto rodiny patří ještě rodiče manžela, rodiče manželky a děti synů. Širší rodina v sobě zahrnuje nejbližší rodinu a blízké příbuzné, kteří sdílejí stejné předky a příjmení (Huynh Dinh Te, 1989b). Vietnamský model rodiny se dlouhou dobu vyvíjel především z konfucianistického vzoru, z ideálu patrilokální residence, patrilinéární linie a patriarchální autority. I přes různé změny a modernizace v průběhu let zůstává i nadále běžná patrilokalita, tzn. že 50–75 % manželských párů zůstává po svatbě bydlet u rodičů manžela (Hirschman, Nguyen Huu Minh, 2002). Tradiční vietnamská rodina byla složena ze tří až čtyř generací, které žily společně pod jednou střechou. Toto soužití znamenalo společné sdílení jedné domácnosti rodičů, jejich synů s manželkami, jejich dětí a svobodných sourozenců. V tradiční vietnamské rodině byl hlavou rodiny muž zajišťující ekonomickou stránku domácnosti, který měl vyšší postavení, a proto se neslušelo, aby muž vykonával domácí práce nebo třeba vařil. Po otci následuje v hierarchii rodiny syn, dcera mohla dědit jen výjimečně. Bez velké nadsázky lze říci, že mít deset dcer a žádného syna bylo v podstatě stejné, jako kdyby byl pár bezdětný. Ženy často po svatbě zůstávaly v domácnosti a většinou bývaly méně vzdělané než muži a nevstupovaly na pracovní trh mimo svůj domov. Ženy musely v zásadě dodržovat tři poslušnosti a čtyři ctnosti. Jednalo se o poslušnost k otci v dětství, poslušnost k manželovi během manželství a poslušnost k synovi v okamžiku, kdy se žena stala vdovou. Mezi ctnosti, které musela žena dodržovat, patřila pracovitost, dobré chování, správná řeč a také morálka. Rozvod byl sice legální, ale společensky přijatelnější bylo, aby se žena pro manželství obětovala a nadále v něm setrvala i v případě nefunkčnosti takového manželství. Tento postup byl tak preferován před rozvodem. Dále bylo obvyklé, že rodiče ve výchově svých dětí uplatňovali přísnou disciplínu a využívali i fyzických trestů, na které bylo nahlíženo jako na důkaz milující péče, zájmu a pozornosti ze strany rodičů (Culture and Society, 2014).

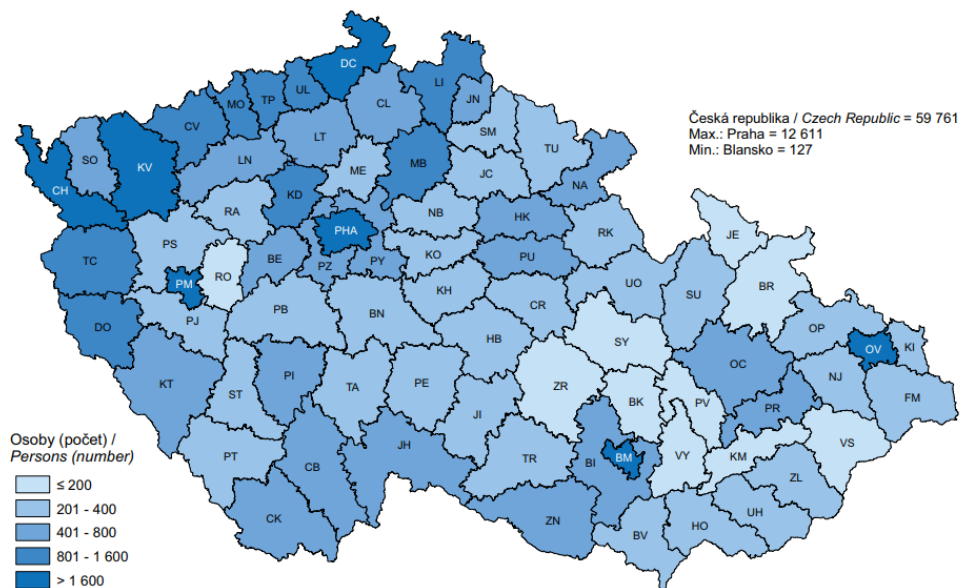
V případě formy manželství byla dříve známa i polygynie, která byla rozšířena v severní a centrální části Vietnamu, stejně tak i konkubinát. Manželství bylo chápáno jako společenská smlouva uzavřená mezi rodiči skrze prostředníky. Pokud byla žena bezdětná, mohl se s ní muž rozvést nebo si pořídit další ženy. Komunistický režim v severní části Vietnamu v 50. letech 20. století kritizoval tradiční pojetí rodiny jako samostatné sociálněekonomické jednotky, a proto v roce 1960 došlo k přijetí zákona o ochraně práv žen a dětí. Konaly se dokonce veřejné přednášky o kontrole porodnosti a doporučovalo se, aby žena nevstupovala do manželství, pokud byla mladší osmnácti let. Pro muže platilo toto věkové doporučení ve věku mladší než 20 let. Změny tradičních zvyků, které nastaly v 80. letech 20. století, probíhaly samozřejmě pomaleji v horských oblastech a na venkově než ve městech. V průběhu těchto změn začalo docházet k mimomanželským milostným vztahům, manželství se začala uzavírat spíše za účelem materiálních zisků nebo za účelem lepšího sociálního postavení ve společenské hierarchii

a v důsledku toho se začala zvyšovat rozvodovost. V oblastech jižního Vietnamu proběhl první pokus o reformu rodinného systému v roce 1959, kdy prezident Diem zakázal polygynii a konkubinát. V této době se stal rozvod prakticky nemožným. Zavedlo se vyrovnávací právo, které ukládalo společné jmění obou manželů. Po převratu a svržení prezidenta Diema v roce 1964 došlo k některým drobným úpravám systému. Rozvod byl za zvláštních okolností povolen a cizoložství se trestalo pokutou nebo odnětím svobody. V roce 1986 přijal již sjednocený Vietnam nový zákon o rodině jakožto o socialistické rodině. Socialistická rodina se v té době vyznačovala rovnými právy manžela a manželky, kteří milují jeden druhého a společně si pomáhají, aktivně se podílí na budování socialismu a obraně vlasti a také společně vychovávají své děti, aby byly v budoucnu produktivní pro svůj stát (Cima, 1987). Od doby sjednocení Vietnamu v roce 1976 vznikly zákony o manželství a rodině, které upravovaly rodinné vztahy snažící se o zrovnoprávnění pohlaví a legitimizaci práv žen. Současné vietnamské rodiny jsou již tvořeny jen dvěma až třemi generacemi žijícími pohromadě a většina manželských párů má jen dvě děti. Mužská nadřazenost nad ženami slábne, ale nadále setrvává tradice respektu ke starším osobám a láska k dětem (Culture and Society, 2014). Jak již bylo řečeno, Vietnamci kladou velký důraz na rodinu a události spojené s rodinou mají velký dopad na všechny její členy, znamená to tedy, že v rámci společnosti rodina existuje trochu izolovaně. Podle Broučka (2003) se vietnamská izolovanost v Česku týká především první generace zdejších vietnamských imigrantů. Dále autor také poukazuje na skutečnost, že mezi českým a vietnamským manželstvím existují značné rozdíly. Zatímco české manželství podle dnešního moderního názoru není tak vysoce hodnoceno, vietnamská komunita jej uznává jako klíčový. Rodina je stále prvotním stabilizátorem vietnamských komunit v Česku a je založena na manželském svazku. Rodina pro Vietnamce představuje tradici právních norem vycházející z konfucianství, ve kterém rodina tvoří důležitou složku nutnou pro přežití. Svatba má pro Vietnamce velký význam a vždy se jedná o velkou událost. Vietnamci mají ve zvyku konat bohaté svatby i v případě, kdy rodina nevěsty není příliš finančně zabezpečena. Svatba je pro ně důležitou událostí a rodina je dokonce ochotna zadlužit se i na několik let, než aby nemohla vystrojit bohatou svatbu. Nevěsty bývají často mladé, ve věku 18–25 let. Podle jejich představ je toto věkové rozmezí ideální k uzavření sňatku. V případě, že by byla dívka těhotná, je důležité sňatek uzavřít dříve, než bude její těhotenství viditelné, neboť to by pro její rodiče představovalo hanbu (Do Thu Trang, 2009). Dále je v rovině manželství vietnamské komunity běžné, že naprostá většina vietnamských rodičů si přeje pro svého potomka rovněž vietnamského budoucího partnera. Pokud by si jejich potomek přivedl českého partnera, většina rodičů by tento krok pravděpodobně přijala, ale většina mladých Vietnamců přání svých rodičů respektuje, a proto vážné vztahy, které by mohly později vést ke sňatku, navazují pouze s vietnamskými partnery. Mezi mladými Vietnamci panují názory, že české ženy mají jiné myšlení, postoje a názory a že závazky neberou příliš vážně. Také z tohoto důvodu si vietnamští muži hledají vietnamské partnerky (Nguyen Thi Thuy Duong, 2008). Avšak i přes přání svých rodičů a některé názory mladých Vietnamců na české ženy lze v Česku najít smíšené manželské páry. Z hlediska sňatečnosti v Česku platí, že v případě sňatků s cizinci čeští muži nejčastěji uzavírají sňatek s ruskými či ukrajinskými partnerkami a ženy s německými a britskými muži. V případě sňatků mezi českými a vietnamskými partnery platí, že více smíšených párů je tvořeno vietnamskou ženou a českým mužem. Podle Havlíkové (2010) lze

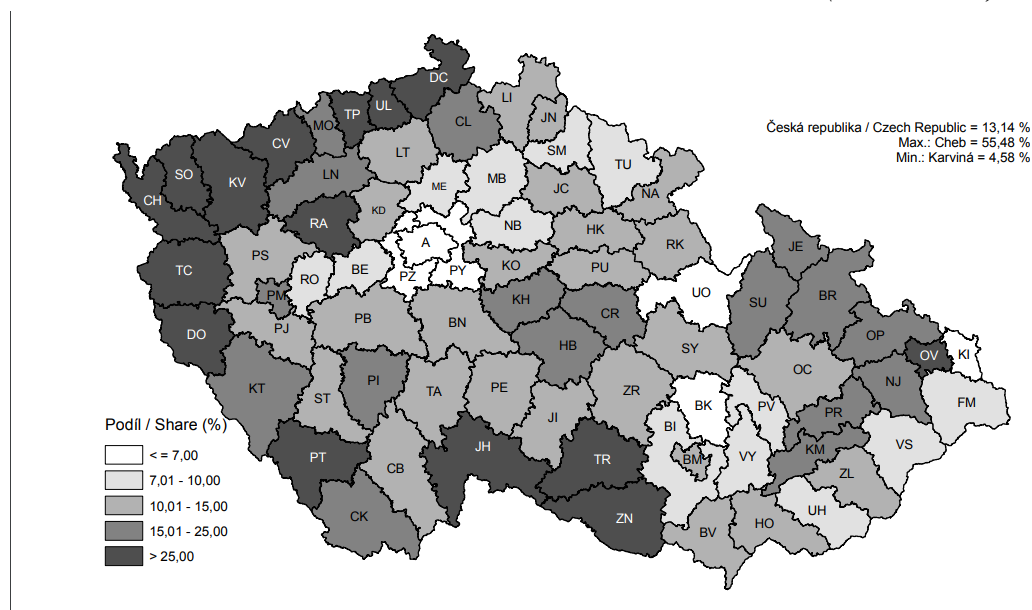
předpokládat, že jedním z důvodů je mimo jiné křehký vzhled vietnamských dívek probouzející v českých mužích ochránářské tendence. Je zjevné, že vietnamští jedinci jsou často jen menšího vzrůstu a většina žen obecně preferuje většího partnera, než jsou ony samy. Takovéto vztahy ale přinášejí i komplikace. Vietnamské dívky se na rozdíl od chlapců setkávají v některých rodinách s odporem rodičů. Vietnamští rodiče dívky někdy české chlapce odsuzují, někdy i celé jejich společné scházení. Podle tradiční morálky by měla dívka vstupovat do manželství jako panna a rodiče si samozřejmě uvědomují riziko, které takový vztah českého chlapce a vietnamské dívky s sebou nese. Rodiče se bojí, že dívka by mohla mít v budoucnu problém sehnat slušného vietnamského manžela. Je ale potřeba zmínit, že úspěšnost těchto smíšených manželství není příliš vysoká. Podle odhadů 90 % manželství tvořených Vietnamcem a Češkou skončí rozvodem, zatímco manželství tvořené Vietnamkou s Čechem, kterých je absolutně více, má větší pravděpodobnost setrvání ve sňatku (Hai Anh Nguyen, 2012). Kromě křehkého vzhledu vietnamských žen, hraje roli také to, že se obecně Asiaté domnívají, že asijské ženy bývají věrnější, jsou slušné a zodpovědné vůči rodině, což ve výsledku může přispět k udržení manželství mezi asijskou ženou a mužem cizincem. V případě rozvodu je na vietnamskou ženu společností nahlíženo jako na méněcennou. Mezi nejčastější důvod rozvodu ve Vietnamu je domácí násilí. Rozvod z důvodu domácího násilí v Česku ale není pro vietnamské ženy tak snadný a většina žen ho raději přetrpí. I zde, v případě rozvodu, hraje rodina důležitou roli. V případě, že žena opustí svého manžela kvůli domácímu násilí, celá vietnamská komunita na ni naléhá, aby se k muži vrátila, zejména kvůli dětem (Do Thu Trang, 2009).

3.3 Vietnamská integrace do české společnosti

Podle Broučka (2005) je pro Vietnamce v Česku charakteristický život tak trochu v provizoriu. Většina Vietnamců k nám totiž imigrovala s úmyslem jednoho dne se do své vlasti vrátit a nebýt zde nastálo. Tento záměr se tak samozřejmě promítá do mnoha sfér jejich společenského života. Život v provizoriu totiž často ovlivňuje jejich adaptaci na jinou společnost, např. jejich malou snahu učit se český jazyk, začlenit se do české společnosti a více ji tak poznat, to platí především pro první generace Vietnamců žijících u nás. Vietnamská komunita tak často využívá účelové krátkodobé adaptace kvůli obchodním záležitostem. Od počátku 90. let si vietnamští obchodníci pronajímali stánky na tržištích nebo prostě obchodovali na místě, kde měli pouze své prodejní stolky. Takováto forma obchodu byla nejméně nákladná, ale především ve Vietnamu tradiční a zcela běžná. Jsou to právě tyto způsoby prodeje, kterými se Vietnamci zapsali českým obyvatelům do podvědomí. Vietnamci těmito způsoby zaplnili mezeru na českém trhu svou levnou elektronikou a levným textilem z Asie. Jejich lokalizace prodejních míst byla velmi strategická. Koncentrovali se především v místech s vyhlídkou nejvyšších zisků, právě proto začaly vznikat jejich komunity ve velkých městech a v pohraničních oblastech, kde byla příznivá bytová situace a kde se mohli orientovat na klientelu majetnějších sousedů. V Praze měli rovněž možnost si pronajmout prostorné brownfield zóny, jako např. bývalé továrny nebo kasárny, v nichž soustředili svůj velkoobchod (Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková, 2018, s. 428). Prostorové rozmístění Vietnamců v Česku a podíl cizinců vietnamského státního občanství na všech cizincích zobrazují tyto dva kartogramy.

Obr. 3 – Prostorové rozmístění občanů Vietnamu v Česku (k 31. 12. 2017)

Zdroj: Český statistický úřad, 2018

Obr. 4 – Podíl cizinců vietnamského státního občanství na všech cizincích (k 31. 12. 2017)

Zdroj: Český statistický úřad, 2018

Blafková (2009) uvádí obecný fakt, že u nás bývá vietnamská komunita často označována za izolovanou a uzavřenou. Vietnamská izolovanost komunit ale není ojedinělá pouze v Česku, lze si ji povšimnout i jinde ve světě. Např. Kocourka (2008) předpokládá, že v Polsku žije přibližně stejný počet Vietnamců jako v Česku a tamější komunita vykazuje podobné rysy jako u nás. V západních státech a v USA vznikají dokonce izolované celé asijské čtvrti. Na jejich izolovanost ale existují různé názory. Např. Pechová (2009) se domnívá, že jejich izolovanost a nekomunikativnost pramení právě od nás. Tento přístup se podle ní naučili spíše od nás (českého obyvatelstva), protože ve Vietnamu je běžné, že jsou k cizincům velmi přátelští a komunikativní. Tento názor potvrzuje i řada cestovatelů, kteří tamější lidi považují za velmi přátelské a rovněž

komunikativní. Je však logické, že mj. záleží na vnějších okolnostech, které Vietnamce v cizí zemi obklopují a nelze jejich chování bagatelizovat, ale je potřeba každého brát individuálně. Je logické, že budou existovat rozdíly v chování mezi Vietnamci ve Vietnamu a Vietnamci v Česku nebo v jiné cizí zemi. Pokud se budou nacházet ve své vlasti a budou obklopeni „svými“, bude jejich chování přátelské a budou komunikovat. Naopak od Vietnamců v Česku lze přirozeně očekávat určitý stupeň odtazitosti a izolovanosti. Vzorce chování však nelze posuzovat hromadně a nebudou platit stoprocentně. Mnoho výzkumů dokazuje, že velký počet Vietnamců v Česku žije v relativně náročných poměrech. Vzhledem k jejich pracovním podmínkám a dlouhé pracovní době (např. ve večerkách) jim nezbývá mnoho volného času, což má samozřejmě vliv na jejich určitou izolovanost od majoritní české společnosti. Hlavní náplní jejich života v našich podmínkách bývají podnikatelské aktivity a ve zbytku času pak tradiční zvyky, které provozují ve svém rodinném prostředí. Hlavním vietnamským posláním je v českém prostředí uživit sami sebe, finančně zabezpečit své děti a být schopen postarat se také o své rodiče žijící ve Vietnamu. Jejich určitou izolovanost od majoritní společnosti je tedy důležité posuzovat z několika směrů. Jedněmi je viděna jako strategická výhoda a druhými naopak jako překážka splnutí s majoritou a možná i vidinou lepšího života.

Obecně platí, že nově příchozí a nezkušení se soustřeďují kolem osob se zkušenostmi, to lze potvrdit i v případě vietnamského obyvatelstva v Česku. Vietnamci se soustřeďovali kolem zkušených osob s českou realitou, čímž se začaly utvářet první komunity na lokální úrovni. Zároveň uvnitř takových komunit vznikaly skupiny Vietnamců, které držely spolu. Pojítkem byly rodinné vztahy, zájmy jednoho tržiště, ale především původ ze stejného regionu – Vietnamu. V průběhu 90. let, kdy byl usnadněn příchod migrantů na základě sloučení rodiny, se zvedla vlna příchozích příbuzných a začaly tak vznikat rovněž rodinné okruhy a pravé komunity (Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková, 2018, s. 428). Vietnamské komunity lze rozdělit podle doby příchodu vietnamských migrantů do Česka, postupem času se tak zformovaly tři odlišné vrstvy. Nejvyšší vrstvu tvoří tzv. starousedlíci, kteří přišli do Československa již v počátcích migrace. Na starousedlíky navázalo společenství porevolučních Vietnamců a příchozích v průběhu 90. let. Poslední skupinu tvoří nová migrační vlna, která kulminovala v letech 2004–2006 (obvykle se nacházejí na nejspodnějším žebříčku hierarchie komunity). Je potřeba zmínit, že tyto vrstvy se od sebe v mnohém liší, především pak v profesním životě. Např. tyto nově příchozí a nezkušení v české společnosti se stali pro své krajany výnosným byznysem v oblasti zprostředkovatelského servisu tlumočnických, překladatelských, právních a ekonomických služeb (Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková, 2018, s. 429).

Tak trochu paradoxně to byla právě pracovní zaneprázdněnost rodičů, která komplikovala integraci Vietnamců do české společnosti – zejména pak jejich vlastních dětí. Pracovní nasazení a tlak na děti, aby uspěly v majoritní české společnosti, s sebou neslo v tomto ohledu negativní důsledky, s nimiž mnoho vietnamských rodičů nepočítalo nebo je podcenilo. Vietnamské děti zapomínají nebo se často nikdy nenaučily vietnamštinu písmem, dokonce častokrát vietnamsky ani dobře nemluví. V roce 2004 proběhl výzkum v oblasti integrace dětí a mládeže cizinců v Česku, Německu, Rakousku a Polsku. Výsledky byly velmi zajímavé. Z výzkumu vyplývají téměř totožné výpovědi Vietnamce žijícího v Česku a Vietnamce z Polska – oba použili pro vietnamské děti navštěvující základní školy stejnou metaforu „banánových dětí“ (Hlavatá,

Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková, 2018, s. 429). Vietnamská diaspora v Česku je značně diverzifikovaná, přičemž lze předpokládat, že tento trend bude pokračovat i nadále. Stále zde budou Vietnamci druhé a třetí generace (později i dalších generací) a zároveň se budeme potkávat s marginalizovanými vietnamskými dělníky dovezenými do Čech personálními agenturami z chudých vietnamských regionů. Rovněž lze předpokládat, že zlomek z těchto dělníků uspěje a ti ostatní budou představovat sociální výzvu pro vlastní sociální komunitu, ale i pro celou českou společnost (Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková, 2018, s. 430).

3.4 Banánové děti

Metaforický termín banánové děti vyjadřuje rozdíl mezi barvou zvenku a barvou uvnitř, tedy žlutou a bílou. Termín se snaží popsat osobu, která na první pohled přísluší k asijské rase svou barvou kůže, ale vnitřní osobností, tedy zvyky a chováním je víceméně identická s rasou evropskou. Termín banánové děti je v publikacích hojně užíván, avšak autorství není snadné někomu přisoudit. Ačkoli se může zdát, že toto označení si vymysleli Vietnamci sami pro sebe jako označení pro druhou generaci Vietnamců žijících v Česku, toto označení není mladými Vietnamci příliš přijímáno. Jejich mateřský jazyk bývá častěji čeština, než jazyk rodičů – vietnamština. Vietnam vnímají spíše jako zemi předků než jako svou původní vlast a český individualismus jim bývá mnohem bližší než tradiční hodnoty vietnamské společnosti, kde se nacházejí jejich kořeny. I tak lze popsat mladé Vietnamce žijící v Česku, tedy jeden a půltou a druhou migrační generaci. Jedná se o generace, které často do Česka přišly jako malé děti, nebo se zde dokonce narodily. Některé dnes dorůstají do dospělého věku, končí svá studia nebo zde dokonce zakládají rodinu. Častokrát však také hledají své místo, kam vlastně patří. Země původu se jim v současnosti vzdálila natolik, že si život ve Vietnamu už neumí ani představit a Česko stále není společností, která by je zcela přijala. Vzniká tak zde určitý vnitřní konflikt. Mnoho z nich je pro českou společnost stále cizincem, a to i přes skutečnost, že Česko je pro mnoho Vietnamců rodnou zemí (Kušniráková, 2013). Mnoho mladých Vietnamců dokonce tvrdí, že žádná druhá generace ve skutečnosti neexistuje. Mladí Vietnamci, dříve imigrující do Česka ve věku mladším než 15 let v letech 2000–2002 za účelem sloučení rodiny, se v současnosti považují spíše za „půltou“ generaci, nikoli za tzv. banánové děti. Jedná se o generaci, jež je adaptována na české prostředí, která zde studuje a je součástí české společnosti. Vietnamci, kteří bývají označováni za druhou generaci, jsou sice adaptováni do české společnosti, ale výstižnější pojmenování je spíše „český Vietnamec“, což odkazuje k tomu, že jsou Češi pouze napůl. Zatímco zde narození tvoří tzv. nultou generaci nebo jsou také známi pod pojmem „vietnamský Čech“. Jednoduše řečeno, jsou to rodilí Češi s vietnamskými kořeny, jak popisuje Trang Tran Thu (2013). Důkazem adaptace na českou společnost je i to, že řada Vietnamců žijících v Česku má dvě jména – české a vietnamské. Vietnamská výslovnost je pro netrévaného Evropana mimořádně složitá a je skoro nemožné vyslovit vietnamské jméno správně. Někteří Vietnamci si proto dobrovolně zvolili české jméno (většinou zcela odlišné jejich vlastním), které nebude jejich učitelkám, spolužákům, případně zákazníkům vadit (Havlíková,

2010). Někdy ale mohou za problém dvojí národní identity⁶ právě dvě jména a často ani oni sami nevědí, zda jsou více Češi či Vietnamci.

Mnoho Vietnamců narozených v Čechách mělo od dětství českou tetu nebo babičku, které je připravovaly na povinnou školní docházku a pomáhaly jim si český jazyk osvojit. Dle Vrbové (2013) se ukázalo, že tento model je v Čechách velice rozšířený. Model s sebou však nese i nevýhody spojené s problémy ve vlastní vietnamské rodině. Často se totiž stává, že vlastní vietnamští rodiče si se svými dětmi nemají o čem povídat a často skrze jazykovou bariéru ani nemohou. Děti vietnamsky neumí, protože je to nikdo neučil, zato perfektně ovládají jazyk český, který naopak příliš neumí jejich rodiče. Znalost češtiny zajistili rodiče svým dětem často prostřednictvím českých „babiček“ a „tetiček“, tedy žen, kterým platí za to, že s dětmi tráví čas a pečují o ně, zatímco oni jsou v obchodě. Tyto ženy s dětmi samozřejmě mluví česky, pomáhají s úkoly do školy, vaří jim česká jídla a celkově tak přispívají k jejich počestění, a především pak integraci do české společnosti. Vietnamci se často ptají ve škole nebo školce, kde jim učitelky doporučí bývalou kolegyni nebo vychovatelku (Havlíková, 2010).

Avšak právě tímto způsobem často vzniká vážná jazyková bariéra, kterou vietnamští rodiče řeší tak, jak jsou navyklí z Vietnamu. O děti se starají prarodiče, aby mohli rodiče pracovat a vydělávat peníze. Problém je, že první generace Vietnamců žijících v Česku zde neměla své vietnamské prarodiče a o jejich potomky pečovaly české ženy. Jak již bylo řečeno, pracovní režim Vietnamců v Česku je relativně přísný (Souralová, 2013). Někteří vietnamští rodiče se však takovým českým chůvám brání, protože se obávají, že by mohly děti ztratit své vietnamské kořeny. Některé děti českou chůvu také neměly z toho důvodu, že do Česka nepřišly v tak mladém věku, aby to bylo potřebné nebo také samozřejmě z finančních důvodů. Ve Vietnamu existuje systém, kde prarodiče plní důležitou roli, avšak své prarodiče zde Vietnamci často nemají. V Česku je Vietnamců v seniorském věku pouze něco málo okolo 1 %. Vietnamská rodina tedy v mnoha případech hledá jakousi náhradu za chybějící vlastní prarodiče a ty supluje právě české chůvy. Najímáním české chůvy tak rodina splňuje ideál příbuzenství v rodinném životě (Souralová, 2013).

⁶ Národní identita je chápána jako konstrukt skládající se z teritoriální identity, obrazu národa, národní hrdosti a lásky k národu. Co se týče obrazu národa, pozornost je věnována prvkům, které definují kulturní a státní národ. Co se týče teritoriální identity, je měřen lokalismus, regionalismus, patriotismus a evropanství. Dále je měřena národní hrdost na výkon kultury a státu. A jsou identifikovány dva typy lásky k národu – patriotismus a šovinismus (Vlachová, Řeháková, 2004).

Kapitola 4

Vietnamské imigrace na území Česka

Téměř všechny národy někdy v průběhu historie migrovaly za hranice své země na území jiného regionu, ať už formou dobrovolnou či, nucenou. Svě původní domácí území tak opouštěly z různých důvodů. Dobrovolnou i nucenou formu migrace ve své historii realizoval i vietnamský národ. Podle aktuálně dostupných údajů žije za hranicemi Vietnamu asi 3 miliony Vietnamců. Vzhledem k celkovému počtu obyvatel, asi 90 milionů, by se mohlo zdát, že to není mnoho. Skutečnost je ale taková, že žijí téměř po celém světě. Vietnamci žijí napříč celou Evropou, USA, ale např. i v Austrálii. Na území Evropy se největší vietnamská menšina nachází ve Francii, několik desítek tisíc jich žije rovněž v západním Německu a v dalších západoevropských zemích. V absolutních číslech jich však nejvíce žije v USA, kde své útočiště před Vietkongem našlo asi 1,7 milionů osob (Křištof, 2010). První taková vlna vietnamské emigrace do USA proběhla v letech 1975–1977 a týkala se přibližně 175 000 osob. Další vlna emigrace následovala ihned v roce 1978, a to do Thajska, Malajsie, Hong Kongu a na Filipíny. Migranti v tehdejší době připluli do těchto zemí na malých loďkách, a proto bývají označováni jako tzv. „boat people“. Třetí vlna emigrace opět směřovala do USA. Tato vlna proběhla především po roce 2000, především z politických důvodů. Migranty tvořili často političtí vězni, Číňané žijící ve Vietnamu a vietnamské ženy s americkými vojáky tvořící páry (CDC, 2008). V rámci vietnamské migrace nelze rovněž opomenout ani situace, kdy jsou od roku 1994 vietnamští pracovníci posíláni do zemí jihovýchodní Asie, zejména do Malajsie, Japonska, Tchaj-wanu a do Jižní Koreje. Údaje organizace CAMSA (Koalice proti modernímu otroctví v Asii) popisují, že se jedná o určitý druh obchodu s lidmi. Mnoho těchto pracovníků je totiž prodáno k práci v otrockých podmínkách (Křištof, 2010). V případě Česka, resp. tehdejšího Československa, lze počátky příchodů Vietnamců na území naší republiky rozdělit celkem do tří etap. První fáze proběhla na základě tzv. bilaterálních smluv. V tomto případě se jednalo o deklarovanou pomoc tehdejšího Československa Vietnamu v rámci společného komunistického režimu. Ve druhé fázi, v 90. letech 20. století („věk volnosti“), získali Vietnamci možnost svobodně podnikat a v poslední třetí etapě (tzv. „věk zákona“) došlo k uvědomění si nutnosti budovat organizaci uvnitř vietnamské komunity (Brouček, 2003). Po celou dobu vietnamských imigračních toků převažovala imigrace ze severního Vietnamu, zejména z venkova a z větších měst, hlavně pak z méně vyspělých provincií, jako jsou například Nghe An, Ha Tinh, Hung Yen, Hai Duong a také z oblasti delty Rudé řeky (Brouček, 2003).

4.1 Diplomatické styky mezi ČSR a VDR

Tato kapitola je věnována především počátkům migrace Vietnamců do Čech, resp. do tehdejšího Československa, a jejím následným imigračním vlnám vietnamského národa v moderních dějinách našeho státu. Jak uvádí Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková (2018, s. 397), tak současné česko-vietnamské vztahy jsou výsledkem komplikovaného a mnohaletého historického vývoje, nejen tedy uplynulých událostí druhé poloviny 20. století. V roce 1948 se v obou zemích na opačném konci planety psaly dějiny – tehdejší Československo se po únorovém komunistickém puči proměnilo v satelit Sovětského svazu a ve Francouzské Indočíně právě probíhaly válečné operace mezi vojsky Vietnamské lidové armády a francouzskými vojenskými jednotkami. Československo v této době potřebovalo větší množství pracovní síly, především pak v pohraničních oblastech, které patřily k méně rozvinutým regionům. K tomu jim spolupráce v rámci socialistického bloku nabízela vhodné podmínky. Na druhé straně Vietnam potřeboval svou pracovní sílu vzdělávat a hlavní motivací k emigraci do tehdejšího Československa byla možnost získání kvalitního vzdělání, kvalifikace a samozřejmě zlepšení ekonomické situace, včetně společenského postavení ve Vietnamu. Výsledkem tak byla vzájemná spolupráce obou zemí a počátek imigrace Vietnamců do Československa (Kocourek, 2008). Bylo to právě období první indočínské války (1946–1954), kdy byly oficiálně navázány vztahy mezi oběma zeměmi, neboť Československo uznalo Vietnamskou demokratickou republiku v roce 1950. Došlo k tomu krátce poté, kdy v lednovém prohlášení vietnamského prezidenta a vůdce boje za národní osvobození Ho Či Mina z jeho úst zaznělo, že jedinec vlada Vietnamské demokratické republiky je legitimní vlada Vietnamu. Československá vlada tehdy odpoveděla 2. února 1950 uznáním této vlády a tím i celé VDR (Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková, 2018, s. 408). Ovšem zpočátku vztahy mezi oběma zeměmi nebyly vůbec jednoduché a příliš intenzivní. V důsledku rozsáhlých válečných operací nebylo ani možné jakékoliv užší vztahy rozvíjet, a tak neproběhla ani výměna diplomatických zástupců. Až po skončení první indočínské války a uzavření Ženevských dohod v roce 1954 se začaly vztahy více rozvíjet. Vietnamská vlada požádala prostřednictvím svého zastoupení v Pekingu o přítomnost diplomatických zástupců spřátelených zemí k události slavnostní inaugurace (dne 1. 1. 1955) Ho Či Minovi vlády. Tehdejší československá vlada žádost vyslyšela, a tak první československý velvyslanec ve VDR Vladimír Knap 28. 12. 1954 dorazil do Hanoje. Vietnamská ambasáda v Praze zahájila svou činnost již v červenci 1955 a nic nebránilo tomu, aby vztahy mezi ČSR a VDR začaly být intenzivnější. Již na počátku roku 1955 odletěla do Vietnamu první československá vládní delegace, která měla za cíl navázat obchodní vztahy a jednat o podmínkách československé pomoci.

V září 1956 byla již mezi oběma téměř spřátelenými zeměmi podepsána další důležitá dohoda, a to o vědeckotechnické spolupráci, díky které byla udělována vietnamským občanům stipendia a odborné praxe v Československu. Mimo to byli vysláni specialisté z Československa do Vietnamu, kde svou činností přispěli k výrobě pivovaru v Hanoji, překližkárně v Cau Duong a pile ve Vinh, jak uvádí Martínková/Šimečková (2007). Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková (2018, s. 408) uvádí, že se první výměna československých a vietnamských vládních delegací uskutečnila v roce 1957. V březnu 1957 předseda

Československé vlády Viliam Široký navštívil tamní nemocnici v Haiphongu, pilu i překližkárnu, které vznikly za pomoci československých sil. Prezident Ho Či Min učinil na oplátku spolu se svou delegací návštěvu Československa v červenci téhož roku. Vztahy mezi oběma zeměmi se v průběhu času zintenzivňovaly a v březnu téhož roku byla mezi Československem a Vietnamskou demokratickou republikou podepsána další dohoda, tentokrát o kulturní spolupráci. V květnu 1958 proběhla v Československu další návštěva, kdy přijala pozvání československého prezidenta Antonína Novotného vietnamská parlamentní delegace a pobyla zde celkem 12 dní (Martínková/Šimečková, 2007). Významným mezníkem ve vztazích mezi oběma spřátelenými komunistickými zeměmi byl akt podpisu (10. září 1955 v Hanoji) prvních dohod o hospodářské a technické pomoci, dodávkách zboží na úvěr a výměně zboží. Československo poskytlo VDR dar v hodnotě 45 milionů Kč a tímto se zavázalo nejen k bezplatnému dodání různého průmyslového, technického a spotřebního zboží, ale i k udělení stipendií na československých vysokých školách 30 vietnamským studentům. V letním období roku 1956 přijela do ČSR v rámci československé pomoci VDR na náklady československé vlády první větší skupina vietnamských občanů. Jednalo se o sto sedmi až třinácti letých dětí, které byly umístěny v dětském domově v Chrastavě na Liberecku. Cílem bylo získat kvalitní vzdělání, které by po návratu do své vlasti mohly využít k rozvoji své vlasti (Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková, 2018, s. 411). V roce 1959 však došlo k určitým obavám ze ztráty vlastní kulturní identity a vietnamská strana se rozhodla vzít děti z Chrastavy zpátky do Vietnamu. Tento návrat se ale netýkal všech umístěných dětí. Děti, které navštěvovaly osmou třídu, tedy ty nejstarší, zde mohly zůstat a ve svém vzdělávání pokračovat. Celkově zde tak zůstalo patnáct dětí a některé z nich absolvovaly i vysokou školu a později zde založily i rodinu (Martínková/Šimečková, 2007). Právě v tento okamžik začaly první procesy integrace Vietnamců do české společnosti a následně pokračovala imigrace na území naší republiky.

4.2 Vietnamská imigrace na území Česka do roku 1989

Imigraci Vietnamců do Československa je nutné rozlišovat na období před a po průběhu Sametové revoluce v Československu v listopadu 1989. Každá z těchto etap byla z jiných důvodů. Jak již bylo zmíněno, do roku 1989 byla migrace z Vietnamu především ve znamení pomoci zemi postižené válkou, jednalo se tedy o povahu migrace spíše politickou. Naopak od začátku 90. let 20. století se tato povaha změnila na migraci ekonomickou, jak bude popsáno v následující kapitole.

Již dávno před Sametovou revolucí v roce 1967 přicestovalo do Československa celkem asi 2 100 Vietnamců, jednalo se převážně o dělnické pracovníky. V lednu 1973 navštívila Československo Vietnamská delegace za účelem projednání příchodu 10–12 tisíc Vietnamců pro získání jejich profesních zkušeností. Vietnamská vláda považovala vyškolení kvalifikovaných dělníků za klíčové pro obnovu a rozvoj ekonomiky jejich země. Následně došlo k postupnému uzavírání několika smluv mezi oběma zeměmi, a to v letech 1973, 1974, 1979 a v roce 1980. V roce 1974 tudíž došlo k přílivu příchozích Vietnamců, především učňů, asi v devíti turnusech. Vietnamská strana naléhala na přijetí co největšího počtu mladých Vietnamců, hlavně ve věku 17–25 let, z důvodu jejich vyškolení v profesích a následným třem

letům praxe, přičemž délka pobytu v Československu byla omezená na maximální dobu pobytu šesti let. Jednalo se hlavně o strojírenské profese a jím příbuzné obory. Nejdříve však bylo nutné absolvovat kurz výuky češtiny. Nakonec byl tento pobyt pro učně z Vietnamu sjednán na dobu 7 let a pro stážisty na dobu 4 let s možností prodloužení (Brouček, 2003, s. 10–15; Brouček, 2005). Na základě archivní literatury je dnes možné domnívat se, že v 1. polovině 80. let 20. století byla migrace směřující do Československa nejvíce organizována. Svědčí o tom i skutečnost, že jazyková příprava probíhala v několika případech již ve Vietnamu a učňové a stážisti byli vybíráni dle potřeb určitých provincií, rezortů a podniků. Podle Broučka (2003, s. 10–16) a Kocourka (2008) absolutně největší počet příchozích Vietnamců do Československa byl v letech 1980–1983 (až 26 tisíc) nebo podle Kocourka (2005) mezi lety 1979–1985, kdy do Československa přicestovalo 30–35 tisíc vietnamských občanů. Dvě třetiny z nich pak pracovaly v dělnických profesích. Tito vietnamští pracovníci byli zaměstnáni nejen např. ve Spolaně v Neratovicích, ve Frutě Mochov v Horních Počernicích, ve sklárnách Oloví na Sokolovsku, ale i např. v Blanických strojírnách ve Vlašimi. Vietnamci přicházeli na naše území ve věku mezi 18 a 40 lety, z různých částí Vietnamu, z různých rodinných stavů (svobodní či ženatí) a různého vzdělání. Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková (2018, s. 423) uvádějí, že koncem roku 1982 pracovalo v ČSSR přes 25 tisíc Vietnamců v dělnických profesích, učilo se 3 880 učňů a pobývalo zde 920 praktikantů a stážistů. Celkově tedy počet vietnamských občanů na našem území v letech 1980–1983 činil téměř 35 tisíc osob. V roce 1984 (k 30. 6.) pracovalo v československých závodech 26 100 vietnamských dělníků a přibližně 3 100 učňů. Od 2. poloviny 80. let 20. století docházelo postupně ke klesajícímu trendu příchozích Vietnamců na naše území. V tomto období imigrovalo směrem do Československa asi 19 350 Vietnamců, převážně mužů. Po roce 1985 se počet vietnamských pracovníků pohyboval každoročně okolo 17 tisíc osob. Zajímavé je, že Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková (2018, s. 423) dále konstatují, že oficiální údaje o počtu vietnamských pracovníků nebyly nikdy zveřejněny. Ovšem odhaduje se, že v průběhu 80. let prošlo československými podniky 70–120 tisíc Vietnamců. Postupem času také docházelo k určitým způsobům využívání situace mezi oběma zeměmi. V tehdejší ČSSR docházelo např. k využívání Vietnamců v neatraktivních činnostech, jako byla pásová výroba nebo různé pomocné práce. Na druhé straně ve Vietnamu se začala objevovat i možnost migrace za úplatek a navíc byl výdělek využíván k posílání zboží zpět do Vietnamu (Brouček, 2003, s. 10–16; Kocourek, 2008).

Pro Vietnamce v 80. letech bylo také charakteristické, že si brzy začali přivydělávat jinou produktivní činností vedoucí k jejich lepší finanční situaci. Netrvalo dlouho a Vietnamci začali být mezi českou majoritou pověstní svým obchodováním s nedostatkovým zbožím – od digitálních hodinek až po walkmany či džiny (Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková, 2018, s. 423). Jak bylo řečeno, pro Vietnamce v ČSSR platil do roku 1980 zákaz styku opačných pohlaví (i samotných vycházek). Ovšem v souvislosti s nárůstem počtu Vietnamců v 80. letech došlo ke zmírnění a již po roce 1982 byl povolen vztah mezi vietnamským mužem a ženou Vietnamkou. V polovině 80. let dokonce vzrostl počet inter-etnických vztahů. Jednalo se především o vztah Vietnamce s českou či slovenskou ženou (Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková, 2018, s. 424).

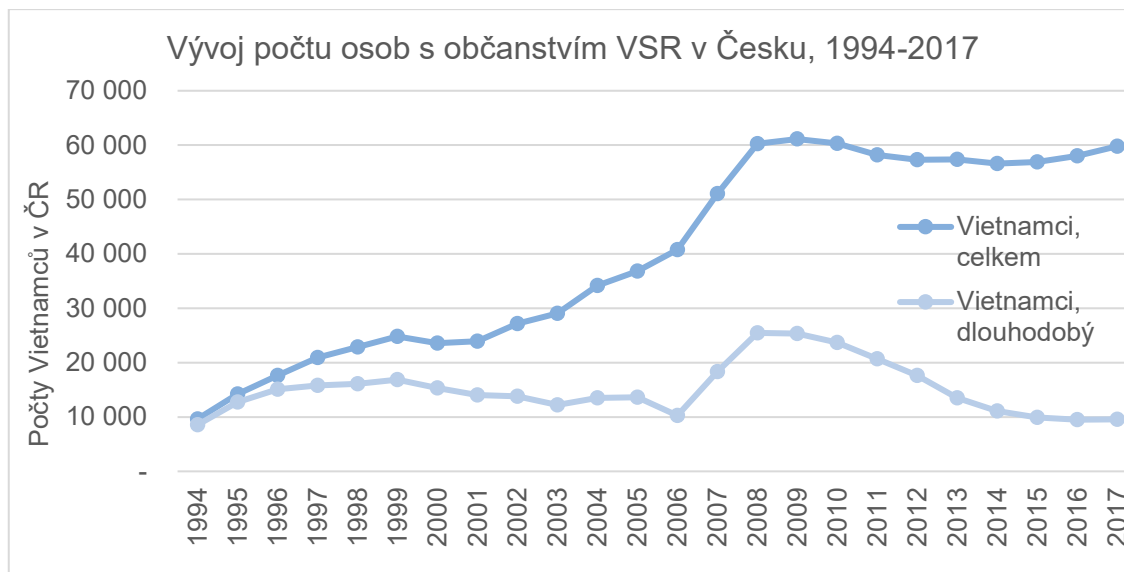
4.3 Vietnamská imigrace na území Česka po roce 1989

Listopadová revoluce v roce 1989 znamenala pro Československo mnoho změn. Výrazné změny proběhly i v dosavadních vztazích mezi Československem a Vietnamem. V roce 1989 došlo k přerušení téměř všech politických a hospodářských styků mezi Československem a Vietnamem, převážně v důsledku problémů transformovaných československých podniků, které samy nebyly schopny navázat na existující vztahy. Následoval tak odstup od vzájemných smluv a Československo začalo finančně vyrovnávat své nesplněné závazky vůči Vietnamu. Výsledkem porevolučního dění bylo opuštění výrazné části vietnamského trhu a přepuštění pozic zejména asijské konkurenci (Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková, 2018, s. 424). Následujícího roku došlo ke zrušení důležité dohody, díky níž byli vietnamští pracovníci v tehdejší Československu zaměstnáváni, a na druhé straně řada československých expertů opustila Vietnam. Po vzniku ČSFR došlo k finanční kompenzaci za porušení této smlouvy a také k hromadnému posílání vietnamských pracovníků zpět do Vietnamu. Pokud chtěli vietnamští občané zůstat na našem území, museli změnit účel a formu svého pobytu. Podle slov samotných Vietnamců ale tlak na návrat do jejich vlasti nebyl tak důsledný, a tak v letech 1990–1992 díky reformám politického systému a vytvoření migračních institucí, legislativ a dalších okolností řada Vietnamců využila možnosti v naší zemi zůstat a dále podnikat. V tehdejší době se jim mj. naskytl možnost založit firmu společně s českým občanem, získat živnostenský list, následně dlouhodobý pobyt a po něm pobyt i trvalý (Kocourek, 2008). V 90. letech také docházelo k návratu některých tehdejších vietnamských migrantů do Česka. Jednalo se o vietnamské občany, kteří zde studovali nebo pracovali před listopadem 1989, ale nepodařilo se jim zde zůstat. S těmito Vietnamci také přicházeli např. podnikatelé z bývalé Německé demokratické republiky a z dalších zemí Evropy. Většinu migrantů po roce 1989 však tvořili noví Vietnamci, kteří v naší zemi nikdy nebyli. Od roku 1992 až do současnosti dochází k vyvažování a doplňování prvních lokálních komunit imigračními proudy za účelem sloučení rodin. Příchodem Vietnamců z Německa po roce 1993, tj. kdy jim skončil pracovní pobyt a tamější vláda je nutila k reemigraci, také z Polska, Maďarska a Slovenska, docházelo k nelegálním migracím vedoucím přes Rusko a Maďarsko, jak uvádí Kocourek (2008) a Brouček (2003, s. 16–17). Dalším zásadním okamžikem byl rozpad ČSFR a vznik České republiky v roce 1993. Vietnam uznal Českou republiku téměř okamžitě po jejím vzniku a obě země si zachovaly svá diplomatická zastoupení na velvyslanecké úrovni. Téhož roku začalo opět docházet k postupnému obnovování ekonomických vztahů, především v oblasti importu textilního a průmyslového zboží ze strany Vietnamu. Rovněž v roce 1993 přijela do Česka vietnamská delegace náměstka ministra zahraničí, která byla zanedlouho (listopad 1993) opětována návštěvou ministra obchodu a průmyslu z české strany (Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková, 2018, s. 425).

Povaha vztahů mezi oběma zeměmi se liší v období před a po Sametové revoluci. Od 90. let 20. století se vztahy mezi Českem a Vietnamem orientují především na oblast ekonomické a obchodní spolupráce. V 90. letech proběhlo mezi oběma zeměmi mnoho zahraničních návštěv a bylo podepsáno mnoho dohod o vzájemné spolupráci, včetně Dohody o vzájemném zaměstnávání českých a vietnamských občanů (platnost ukončena v roce 2004) nebo Dohody o odborné přípravě vietnamských občanů ve středních odborných učilištích v České republice

(Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková, 2018, s. 425). Do Česka tak opět začali přijíždět Vietnamci, především učňové a pracovníci na základě těchto sjednaných dohod. Roku 1997 bylo mezi oběma zeměmi podepsáno tzv. Ujednání o spolupráci v oblasti práce, zaměstnanosti a sociálního zabezpečení. V letech mezi 1996–1997 spolu obě země uzavřely rovněž několik ekonomických dohod, např. Dohodu o podpoře a vzájemné ochraně investic (Kocourek, 2008). Od roku 2000 lze považovat česko-vietnamské vztahy opět za konstantní součást české zahraniční politiky. Důležitým krokem na poli česko-vietnamských vztahů byl také vstup Česka do Evropské unie v roce 2004, kdy byly vztahy posíleny nárůstem obchodních výměn, rozvojových pomoci či osobních návštěv. Vlády obou zemí mezi sebou uzavřely několik důležitých dohod, mezi něž patří například Ujednání mezi vládou ČR a VSR o zrušení vízové povinnosti pro držitele diplomatických pasů s platností od roku 2000 a Dohoda o předávání a přebírání občanů s platností od roku 2008 (Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková, 2018, s. 425).

V obecné rovině lze říci, že přítomnost vietnamských občanů na našem území je zaznamenána již ve druhé polovině 40. let minulého století, ovšem příčinu vzniku současné početné vietnamské menšiny v Česku lze hledat až v nasazení vietnamských pracovníků v československých podnicích v 80. letech. Příčina také tkví v možnosti se zde usadit a především podnikat s ohledem na porevoluční hospodářský a politický vývoj po roce 1989 v Česku. V podstatě od počátku 90. let počet Vietnamců v Česku roste. Vývoj počtu Vietnamců na území Česka v období 1994–2017 ilustruje následující graf. Jednotlivé křivky zachycují počty Vietnamců z hlediska dlouhodobého pobytu nad 90 dnů (křivka „Vietnamci, dlouhodobý“) a stejně celkové počty Vietnamců (křivka „Vietnamci, celkem“), kde jsou započítány i ostatní možnosti pobytů na území Česka.

Graf 1 – Vývoj počtu osob s občanstvím VSR v Česku, v letech 1994–2017 (k 31. 12)

Poznámky: Graf zobrazuje osoby s občanstvím VSR mající udělené dlouhodobé pobyty nad 90 dní a osoby vlastníci vízů nad 90 dní k pobytu v Česku.

Zdroj: Český statistický úřad, 2019b, vlastní zpracování

V současnosti po Ukrajincích a Slovácích tvoří okolo 60 tisíc osob třetí nejpočetnější menšinu v Česku. Ovšem podle odhadů může být toto číslo mnohem větší, pokud započítáme nelegálně žijící Vietnamce na území Česka a také občany Česka, kteří mají vietnamský původ (Hlavatá, Ičo, Karlová, Kučera, Strašáková, Šimečková, 2018, s. 428).

Např. Pechová a Martínková (2010, s. 14–17), Pechová (2009) a Blafková (2009) uvádějí, že se v důsledku poptávky po pracovní síle rozrostla vietnamská komunita mezi roky 2005 a 2007 téměř o 20 000 migrantů, kteří přijeli do Česka pracovat jako dělníci v továrnách a stali se tak lákavým cílem oficiálních i neoficiálních zprostředkovatelských agentur nazývaných „Dich vu“. Podle mnoha lidí zabývajících se Vietnamci existují názory, že takovéto agentury většinou vzešly z generace migrantů, kteří v Česku, resp. Československu, žili před rokem 1989 a byli zde již dobře etablováni a znali zdejší podmínky. Tyto agentury do Česka lákaly chudé a méně vzdělané jedince, kteří agenturám platili vysoké částky za zprostředkování letenek, víz a pracovních povolení. V důsledku toho se stávalo, že nově příchozí cizinci se ocitli v neznámé zemi bez práce, bydlení, peněz a s dluhy, které potřebovali splatit těmto agenturám. Jejich nepříznivou situaci zkomplikovala i ekonomická krize, díky které se ocitli bez práce a často byli nuceni pracovat jen za přespání a jídlo. Na základě těchto skutečností lze dojít k závěru, že Vietnamci bývají obětmi podvodu již ve své zemi, v rámci níž je Česko popisováno jako dobrá ekonomická země, kde je snadné si vydělat peníze (Trang Tran Thu, 2008).

Kapitola 5

Základní deskriptivní charakteristiky českého a vietnamského obyvatelstva Česka

Před podrobně zpracovanými analýzami v následujících kapitolách, které jsou tematicky zaměřené na konkrétní demografické chování české a vietnamské části obyvatelstva Česka (pouze z hlediska státního občanství), považuji za důležité nejprve nabídnout kapitolu soustředující se na deskriptivní charakteristiky a komparace obou částí populace Česka – tedy české a vietnamské obyvatelstvo podle státního občanství, národnosti a mateřského jazyka. Předložená práce pojednává o obyvatelstvu Česka, tedy o takovém obyvatelstvu, které během SLDB 2011 uvedlo své obvyklé místo pobytu ČR a zároveň se tyto obyvatelé hlásili k českému či vietnamskému státnímu občanství, k české či vietnamské národnosti a k českému či vietnamskému mateřskému jazyku. Tato práce zahrnuje rovněž osoby, které při tomto sčítání deklarovaly dvojí státní občanství, dvojí národnost a dvojí mateřský jazyk. Následující deskriptivní charakteristiky české a vietnamské populace na území ČR v následujících podkapitolách byly zpracovány výhradně na základě těchto zmíněných termínů.

5.1 Charakteristiky obyvatelstva Česka dle státního občanství

Podle několika zdrojů definice státního občanství České republiky prakticky neexistuje, avšak v zásadě se jedná o právní vztah mezi občanem a státem, který je nezrušitelný a na jeho základě vznikají subjektům určitá práva a povinnosti, resp. závazky. V problematice státního občanství zde sehrál důležitou roli zákon č. 186/2013 Sb., hovořící o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů, jež vstoupil v platnost 1. 1. 2014. Zásadní změnou, kterou tato nová právní úprava přinesla, je umožnění existence dvojího státního občanství. Žadatelé o udělení státního občanství České republiky se tak po 1. lednu 2014 již nemusí vzdávat svého dosavadního občanství (Český statistický úřad, 2016). Četnosti českých a vietnamských státních občanství při SLDB 2011 a podle pohlaví ilustruje následující tabulka 5.

Tab. 5 – Struktura obyvatel Česka podle státního občanství a pohlaví, SLDB 2011

Státní občanství	Celkem		Muži		Ženy	
	abs.	rel. (v %)	abs.	rel. (v %)	abs.	rel. (v %)
ČR	9 924 044	95,09	4 817 652	46,16	5 106 392	48,93
VSR	52 612	0,50	30 996	0,30	21 616	0,21
ČR a VSR	126	0,00	63	0,00	63	0,00
Ostatní (včetně nezjištěno)	459 778	4,41	261 055	2,50	198 723	1,90
Celkem	10 436 560	100,00	5 109 766	48,96	5 326 794	51,04

*Podíly jsou počítány z celkového počtu sečtených (10 436 560 osob)

Poznámky: V tabulce jsou uvedeny pouze osoby, jež deklarovaly občanství ČR, občanství VSR, případně dvojí kombinaci státního občanství ČR a zároveň VSR. Jiné kombinace dvojího státního občanství jsou zahrnuty v kategorii ostatní, stejně jako osoby podle dalších jednotlivých státních občanství a osoby, u kterých nebylo státní občanství zjištěno.

Zdroj: SLDB 2011, vlastní zpracování

Celkový počet osob, který byl během SLDB 2011 zachycen, činí celkem 10 436 560 osob. Občanství ČR deklarovalo z tohoto celkového počtu osob přesně 9 924 044 osob. V případě státního občanství VSR pak 52 612 osob, což je ze všech sledovaných proměnných (státní občanství, národnost, mateřský jazyk) nejvíce. Kromě státního občanství Česka a Vietnamu byly při SLDB 2011 rovněž zjišťovány údaje o dvojím občanství – Česká republika a Vietnamská socialistická republika – a o osobách bez státního občanství. Dvojí státní občanství (ČR a zároveň VSR) během tohoto sčítání uvedlo pouze 126 osob, což pravděpodobně znamená, že osoby vietnamského původu si v drtivé většině ponechávají své státní občanství VSR a jen velmi málo zřídka vlastní i státní občanství ČR. Je velmi málo pravděpodobné, že tento počet osob se bude naopak spíše týkat osob se státním občanstvím ČR žijících v Česku (dle obvyklého místa pobytu) a zároveň majících navíc vietnamské státní občanství. Nezjištěné státní občanství bylo zaznamenáno u 60 208 osob. Z hlediska pohlaví je celkový poměr mužů dle státního občanství 48,96 % ku 51,04 % žen. V případě státního občanství ČR je podíl mužů (46,16 %) nepatrně nižší, než v případě žen (48,93 %) hlásících se k českému státnímu občanství. V případě vietnamského občanství jsou podíly opět genderově téměř vyvážené, ovšem je zde vyšší podíl mužů (0,30 %) než žen (0,21 %) hlásících se ke státnímu občanství VSR. U osob hlásících se k českému i vietnamskému státnímu občanství je počet žen i mužů naprosto vyvážený (63 mužů a 63 žen).

5.2 Charakteristiky obyvatelstva Česka dle národnosti

Další sledovanou proměnnou v této práci je národnost sčítané osoby. Národností se podle různých definic obecně rozumí příslušnost osoby k určitému národu, přičemž národ je chápán jako společenství, na jehož utváření a funkci mají vliv společné dějiny, společná kultura a společné území. Národností osoby se tedy v zásadě rozumí příslušnost k určitému národu, národnostní nebo etnické menšině. Údaj o národnosti vyplnil během SLDB 2011 každý podle svého rozhodnutí, včetně možnosti uvedení dvou národností nebo neuvedení žádné. Údaj

o národnosti však nebyl povinný. Zjišťování národnosti je dlouhodobou součástí sčítání lidu, domů a bytů a způsob jejího zjišťování, definice a metodika se v čase měnily v závislosti na různých obdobích historie. V uplynulých sčítáních mělo zjišťování národnosti rovněž různou váhu. Znalost národnostního složení obyvatelstva je podstatná pro utváření sociální politiky, tj. národnostní, kulturní, jazykové, integrační. Je rovněž předpokladem pro uznávání národnostních menšin, které žijí na území Česka a práv z jejich postavení vyplývajících (Český statistický úřad, 2014a). Četnosti osob dle české a vietnamské národnosti (případně dvojí kombinaci) zobrazuje tato tabulka 6.

Tab. 6 – Struktura obyvatel Česka podle národnosti a pohlaví, SLDB 2011

Národnost	Celkem		Muži		Ženy	
	abs.	rel. (v %)	abs.	rel. (v %)	abs.	rel. (v %)
Česká	6 711 624	64,31	3 193 082	30,60	3 518 542	33,71
Vietnamská	29 660	0,28	1 6854	0,16	12 806	0,12
Česká a vietnamská	267	0,00	140	0,00	127	0,00
Ostatní (včetně nezjištěno)	3 695 009	35,40	1 899 690	18,20	1 795 319	17,20
Celkem	10 436 560	100,00	5 109 766	48,96	5 326 794	51,04

Poznámky: V tabulce jsou uvedeny pouze osoby, jež uvedly českou národnost, vietnamskou národnost, případně dvojí kombinaci české a vietnamské národnosti. Jiné kombinace dvojí národnosti jsou zahrnuty v kategorii ostatní, stejně jako osoby podle dalších jednotlivých národností a osoby, u kterých nebyla národnost zjištěna. Podíly jsou počítány z celkového počtu sečtených (10 436 560 osob). Počty osob hlásících se k české národnosti jsou bez osob deklarujících moravskou a slezskou národnost. Uvedení údaje o národnosti nebylo povinné

Zdroj: SLDB 2011, vlastní zpracování

Celkový počet osob, u kterých byla zjišťována národnost během SLDB 2011 na území Česka, je opět 10 436 560 osob, stejně jako v případě státního občanství. V tomto případě však nebyla národnost zjištěna (neuvedeno) již u 2 642 666 osob, relativně pak u 25,3 % osob z celkové populace Česka. Pouze českou národnost uvedlo celkem 6 711 624 sčítaných osob (relativně 64,3 % osob). Výhradně vietnamskou národnost uvedlo již pouhých 29 660 (relativně 0,28 %) osob obvykle bydlících osob na území Česka. Je tedy zajímavé, že ve srovnání s četnostmi osob s občanstvím VSR (0,50 %), uvedlo vietnamskou národnost výrazně méně osob. Znamená to tedy, že Vietnamci obvykle bydlící (podle obvyklého místa pobytu) na území Česka se obecně častěji hlásí k vietnamskému státnímu občanství a méně k vietnamské národnosti. Pravděpodobně část využila skutečnosti, že deklarovat národnost nebyl povinný údaj. Stejně jako v případě státního občanství byla i zde možnost uvedení dvou národností. Dvojí národnost – českou a vietnamskou – uvedlo při SLDB 2011 pouze 267 osob. V porovnání s deklarovaným dvojitým státním občanstvím to však znamená, že dvojí národnost (českou a vietnamskou) uvedlo o více jak 50 % osob než dvojí české a vietnamské státní občanství (126 osob).

Při sledování rozdílů v pohlaví je evidentní, že i zde platí stejný trend jako v případě státního občanství, a to že u státního občanství ČR je méně mužů (30,60 %) než žen (33,71 %). U vietnamské národnosti je podíl mužů opět nepatrně vyšší (0,16 %) než žen (0,12 %), stejně

jako v případě státního občanství. U osob hlásících se české i vietnamské národnosti je poměr mužů a žen opět velmi vyrovnaný, ovšem zde je nepatrně více osob mužského pohlaví (140 osob).

5.3 Charakteristiky obyvatelstva Česka dle mateřského jazyka

Poslední diskutovanou proměnnou je mateřský jazyk. Podle metodiky Českého statistického úřadu byl mateřský jazyk během SLDBD 2011 definován jako jazyk, kterým se sčítanou osobou v jejím dětství hovořila matka nebo osoby, které sčítanou osobu vychovaly. Rovněž jako v předchozích případech státního občanství a národnosti, bylo i zde možné uvést dva mateřské jazyky.

Tab. 7 – Struktura obyvatel Česka podle mateřského jazyka a pohlaví, SLDB 2011

Mateřský jazyk	Celkem		Muži		Ženy	
	abs.	rel. (v %)	abs.	rel. (v %)	abs.	rel. (v %)
Český	9 263 300	88,76	4 495 168	43,07	4 768 132	45,69
Vietnamský	30 830	0,30	17 617	0,17	13 213	0,13
Český a vietnamský	5 438	0,05	2 979	0,03	2 459	0,02
Ostatní (včetně nezjištěno)	1 136 992	10,89	594 002	5,69	542 990	5,20
Celkem	10 436 560	100,00	5 109 766	48,96	5 326 794	51,04

Poznámky: V tabulce jsou pouze osoby, jež uvedly český mateřský jazyk, vietnamský mateřský jazyk, případně dvojí kombinaci českého a vietnamského mateřského jazyka. Jiné kombinace dvojího mateřského jazyka jsou zahrnuty v kategorii ostatní, stejně jako další osoby podle jednotlivého mateřského jazyka a osoby, u kterých nebyl mateřský jazyk zjištěn. Podíly jsou počítány z celkového počtu sečtených (10 436 560 osob).

Zdroj: SLDB 2011, vlastní zpracování

Počet osob, u kterých byl zjišťován mateřský jazyk, činí opět 10 436 560 osob. Nezjištěný mateřský jazyk (osoby neuvedly) byl u 464 056 sčítaných osob. Největší četnost vykazují osoby uvádějící pouze český mateřský jazyk, a to v počtu 9 263 300 osob (relativně 88,8 % osob). V případě osob uvádějících pouze vietnamský mateřský jazyk je hodnota 30 830 osob. V porovnání s pouze vietnamským státním občanstvím a s pouze vietnamskou národností to znamená, že tyto osoby se nejčastěji hlásí k vietnamskému státnímu občanství (52 612 osob) a nejméně k vietnamské národnosti (29 660 osob).

Dvojí mateřský jazyk – český a vietnamský – uvedlo při SLDB 2011 celkem 5 438 sčítaných osob, což je ze všech sledovaných proměnných (v případě možnosti „dvojí“) absolutně nejvíce. Z hlediska rozdílů mezi pohlavími je u českého mateřského jazyka opět evidentní menší podíl osob mužského pohlaví (43,07 %). Ženy tvoří podíl 45,69 %. U osob hlásících se k vietnamskému mateřskému jazyku platí opět stejný trend vyššího podílu mužského pohlaví (0,17 %). V případě žen podíl činí 0,13 %. U osob hlásících se k českému i vietnamskému mateřskému jazyku je poměr pohlaví i zde velmi vyrovnaný (0,03 % a 0,02 %).

V celkovém pohledu na všechny zjištěné četnosti zvolených proměnných je evidentní, že nejvíce sčítaných osob se v rámci SLDB 2011 hlásilo ke státnímu občanství ČR,

v počtu 9 924 044 osob, relativně pak 95,1 % osob. Ovšem pouze 6 711 624 osob se přihlásilo k české národnosti a 9 236 300 osob k českému mateřskému jazyku. Vietnamská menšina obvykle bydlící na území Česka se nejvíce hlásila k vietnamskému státnímu občanství, celkem 52 612 osob. Tato hodnota je tedy výrazně vyšší než počet osob hlásící se k vietnamské národnosti (29 660 osob) nebo k vietnamskému mateřskému jazyku (30 830 osob).

5.4 Charakteristiky obyvatelstva Česka dle kombinací vybraných proměnných

Neméně zajímavé výsledky nabízí následující přehledové kontingenční tabulky popisující možné variace všech tří diskutovaných proměnných, tj. státního občanství, národnosti a mateřského jazyka. Z jednotlivých tabulek je vždy patrné zastoupení osob ve všech možných variacích diskutovaných proměnných, včetně podílů osob v jednotlivých kategoriích.

První možnou kombinací proměnných je deklarované **státní občanství** a **mateřský jazyk** sčítaných osob během SLDB 2011.

Tab. 8 – Počty a podíly osob podle deklarovaného státního občanství a mateřského jazyka během SLDB 2011

			Občanství				Celkem
			ČR	VSR	ČR a VSR	Ostatní (včetně nezjištěno)	
Mateřský jazyk	Český	abs.	9 243 239	934	2	19 125	9 263 300
		rel. (v %)	88,57	0,01	0,00	0,18	88,76
	Vietnamský	abs.	860	26 114	60	3 796	30 830
		rel. (v %)	0,01	0,25	0,00	0,04	0,30
	Český a vietnamský	abs.	781	3 370	36	1 251	5 438
		rel. (v %)	0,01	0,03	0,00	0,01	0,05
	Ostatní (včetně nezjištěno)	abs.	679 164	22 194	28	435 606	1 136 992
		rel. (v %)	6,51	0,21	0,00	4,17	10,89
Celkem	abs.	9 924 044	52 612	126	459 778	10 436 560	
	rel. (v %)	95,09	0,50	0,00	4,41	100,00	

Poznámky: Podíly jsou počítány z celkového počtu sečtených (10 436 560 osob).

Zdroj: SLDB 2011, vlastní zpracování

Na první pohled je patrné, že z celkového počtu 10 436 560 sčítaných osob je největší četnost v kombinaci český mateřský jazyk a české státní občanství, a to v počtu 9 243 239 osob. Je samozřejmé, že nejvyšší hodnoty lze očekávat i v následujících kontingenčních tabulkách, a to právě v těch kombinacích, kde se střetávají pouze „české osoby“ deklarující české státní občanství, českou národnost a český mateřský jazyk. Na druhé straně u pouze „vietnamských osob“ je zde hodnota 26 114 osob (vietnamský mateřský jazyk a vietnamské státní občanství), což je ze všech uvedených kontingenčních tabulek nejvyšší hodnota, viz následující tabulky. V případě kombinace české státní občanství a vietnamský mateřský jazyk je počet osob obdobný

(860 osob) jako v opačném případě vietnamské státní občanství a český mateřský jazyk (934 osob). U kategorie „obojí“ jsou zde však již výrazné rozdíly. V případě českého i vietnamského mateřského jazyka (obojí) je zde 781 osob, avšak v případě českého i vietnamského státního občanství (obojí) již pouze 2 osoby. Za povšimnutí stojí rovněž vypočítané hodnoty v kategorii osob s vietnamským mateřským jazykem a s ostatním občanstvím (3 796 osob). V této kategorii se nacházejí např. osoby s německým, polským, slovenským, ruským a ukrajinským státním občanstvím, viz Přílohy, příloha 1 – Ostatní osoby deklarující mateřský jazyk a státní občanství. Ještě vyšší hodnoty vykazuje skupina osob v opačném případě, tedy osoby s vietnamským státním občanstvím a ostatním mateřským jazykem (22 194 osob). V této skupině se nacházejí často osoby s ukrajinským a česko-slovenským jazykem, viz Přílohy, příloha 1 – Ostatní osoby deklarující mateřský jazyk a státní občanství.

Další kontingenční tabulka vyjadřující tentokrát kombinace **mateřský jazyk a národnost** sčítaných osob během SLDB 2011, zobrazuje rovněž zajímavé výsledky.

Tab. 9 – Počty a podíly osob podle deklarované národnosti a mateřského jazyka během SLDB 2011 v ČR

			Národnost				Celkem
			Česká	Vietnamská	Česká a vietnamská	Ostatní (včetně nezjištěno)	
Mateřský jazyk	Český	abs.	6 593 227	1 025	61	2 668 987	9 263 300
		rel. (v %)	63,17	0,01	0,00	25,57	88,76
	Vietnamský	abs.	80	19 709	55	10 986	30 830
		rel. (v %)	0,00	0,19	0,00	0,11	0,30
	Český a vietnamský	abs.	190	3 179	140	1 929	5 438
		rel. (v %)	0,00	0,03	0,00	0,02	0,05
	Ostatní (včetně nezjištěno)	abs.	118 127	5 747	11	1 013 107	1 136 992
		rel. (v %)	1,13	0,06	0,00	9,71	10,89
Celkem		abs.	6 711 624	29 660	267	3 695 009	10 436 560
		rel. (v %)	64,31	0,28	0,00	35,40	100,00

Poznámky: Podíly jsou počítány z celkového počtu sečtených (10 436 560 osob). Počty osob hlásících se k české národnosti jsou bez osob deklarujících moravskou a slezskou národnost. Uvedení údaje o národnosti nebylo povinné.

Zdroj: SLDB 2011, vlastní zpracování

Na první pohled je evidentní výrazně nižší hodnota (6 593 227 osob) u „české skupiny“ osob, tj. kombinace český mateřský jazyk a česká národnost. Ze všech uvedených tabulek vyjadřujících kombinace „českých osob“ je právě zde tato skupina nejméně zastoupená. Hlavním důvodem je zde nižší počet osob, které při SLDB 2011 deklarovaly svou národnost jako českou (pouze 6 711 624 osob). V porovnání s předchozí kontingenční tabulkou je i zde patrná nižší hodnota v případě pouze „vietnamských osob“ (19 709 osob). I v tomto případě je možné odůvodnit nižší počet osob této skupiny opět nižším počtem hlásících se osob k vietnamské národnosti během SLDB 2011 (29 660 osob). U kombinace vietnamský mateřský jazyk a česká národnost je dále

patrná velmi nízká hodnota (pouze 80 osob). V opačném případě, tedy český mateřský jazyk a vietnamská národnost, je tato hodnota již 1025 osob, což je výrazný rozdíl. Tato skutečnost tedy znamená, že osoby samozřejmě častěji deklarují český mateřský jazyk a vietnamskou národnost, než vietnamský mateřský jazyk a českou národnost. Zajímavý je ovšem samotný počet 1 025. Znamená to tedy existenci 1 025 osob vietnamské národnosti, které během SLDB 2011 uvedly mateřský jazyk jako český. Do této kategorie budou pravděpodobně spadat spíše osoby v mladém věku. V případě kategorie „obojí“ nabízí tabulka hodnotu více než třikrát nižší (61 osob) v případě české a vietnamské národnosti než v případě českého a vietnamského jazyka (190 osob). Stejně jako v předchozí tabulce, tak i zde stojí za povšimnutí hodnoty v kombinacích „vietnamských osob“ a kategoriích ostatní. U kombinace vietnamský mateřský jazyk a ostatní národnosti (10 986 osob) se nacházejí např. národnosti moravské, polské a ukrajinské, viz Přílohy, příloha 2 – Ostatní osoby deklarující mateřský jazyk a národnost. V opačném případě vietnamské národnosti a ostatního mateřského jazyka (5 747 osob) se zde vyskytují např. osoby, které deklarovaly dvojí český a slovenský jazyk, viz příloha 2 – Ostatní osoby deklarující mateřský jazyk a národnost. V poslední třetí uvedené kontingenční tabulce vyjadřující **státní občanství a národnost** jsou opět evidentní výsledky hodné komentáře.

Tab. 10 – Počty a podíly osob podle deklarované národnosti a státního občanství během SLDB 2011

			Národnost				Celkem
			Česká	Vietnamská	Česká a vietnamská	Ostatní (včetně nezjištěno)	
Občanství	ČR	abs.	6 699 098	824	137	3 223 985	9 924 044
		rel. (v %)	64,19	0,01	0,00	30,89	95,09
	VSR	abs.	65	21 316	109	31 122	52 612
		rel. (v %)	0,00	0,20	0,00	0,30	0,50
	ČR a VSR	abs.	4	74	3	45	126
		rel. (v %)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Ostatní (včetně nezjištěno)	abs.	12 457	7 446	18	439 857	459 778
		rel. (v %)	0,12	0,07	0,00	4,21	4,41
Celkem		abs.	6 711 624	29 660	267	3 695 009	10 436 560
		rel. (v %)	64,31	0,28	0,00	35,40	100,00

Poznámky: Podíly jsou počítány z celkového počtu sečtených (10 436 560 osob). Počty osob hlásících se k české národnosti jsou bez osob deklarujících moravskou a slezskou národnost. Uvedení údaje o národnosti nebylo povinné.

Zdroj: SLDB 2011, vlastní zpracování

Nejčetnější skupinu tvoří opět „české osoby“ (6 699 098 osob), tzn. české státní občanství a česká národnost. Hlavním důvodem je zde opět nižší počet osob deklarujících svou národnost jako českou. V případě pouze „vietnamských osob“ je tato skupina zastoupena 21 316 osobami, což je nepatrně více v porovnání s předchozí tabulkou vyjadřující kombinace národnosti a mateřského jazyka. Při pohledu na kombinace českých a vietnamských osob jsou evidentní obrovské rozdíly. Zatímco v případě vietnamské národnosti a českého státního občanství je počet osob 824, tak v opačném případě počet pouhých 65 osob (vietnamské státní občanství a česká národnost).

Rozdíly jsou ovšem velmi zajímavé. Znamená to tedy, že existuje 824 osob vietnamské národnosti, které zároveň deklarovaly české státní občanství. Naopak pouhých 65 osob české národnosti deklarovalo vietnamské státní občanství. Vzhledem k předchozí diskuzi vietnamské menšiny bydlící v Česku jsou ovšem tyto rozdíly logické. U kombinací „vietnamských osob“ a skupiny ostatních nejsou evidentní příliš velké rozdíly. V případě vietnamského státního občanství a ostatních národností (31 122 osob) jsou v této skupině zastoupeny např. osoby polské a ukrajinské národnosti. U kombinace vietnamské národnosti a ostatních státních občanství (7 446 osob) jsou zde zastoupeny osoby s německým, polským, slovenským, ruským a ukrajinským státním občanstvím, viz Tab. 10. Počty a podíly osob podle deklarované národnosti a státního občanství během SLDB 2011. V opačném případě, tedy občanství VSR a ostatních národností (31 122 osob), se největší hodnoty týkají osob, u kterých nebyla národnost zjištěna. Celkový přehled všech tří zvolených proměnných najednou nabízí kontingenční tabulka zachycující vzájemné kombinace *státního občanství, národnosti a mateřského jazyka*, viz Přílohy – příloha 4 Kombinace četností státního občanství, národnosti a mateřského jazyka.

5.5 Shrnutí

Při celkovém ohledu na všechny tři sledované charakteristiky platí, že nejvíce osob deklarovalo občanství ČR (9 924 044 osob, rel. 95,09 % z celkového počtu sčítaných osob) a český mateřský jazyk (9 263 300 osob, 88,76 % z celkového počtu sčítaných osob). V případě české národnosti osoby deklarovaly na sčítacím formuláři během SLDB 2011 svou národnost jako českou v 6 711 624 případech (rel. 64,31 % z celkového počtu sčítaných osob). Vietnamské osoby nejvíce deklarovaly své státní občanství (občanství VSR), a to 52 612 osob (rel. 0,50 % z celkového počtu sčítaných osob). Tento fakt je mj. hlavním důvodem komparace obou populací ČR právě na základě deklarovaného státního občanství, viz kapitola 6. Komparace demografických struktur českých a vietnamských občanů Česka. Vietnamský mateřský jazyk uvedlo celkem 30 830 (rel. 0,30 % z celkového počtu sčítaných osob) osob a vietnamskou národnost 29 660 osob (rel. 0,28 % z celkového počtu sčítaných osob). V porovnání rozdílů mezi pohlavími jsou výsledky u obou populací poněkud rozdílné. Zatímco občanství ČR, českou národnost a český mateřský jazyk deklarovaly více ženy, tak u vietnamského obyvatelstva je tomu přesně naopak. Tato skutečnost dokazuje větší podíl vietnamských mužů ve vietnamské populaci žijících na území ČR. Zajímavé výsledky vykazují kategorie, kde osoby uváděly dvojí možnosti (český a vietnamský). Nejčastěji tuto možnost deklarovaly osoby v případě mateřského jazyka (celkem 5 438 osob), a to se značným odstupem od dvojího státního občanství (126 osob) a dvojí národnosti (267 osob). Zde budou hrát pravděpodobně svou zásadní roli generační rozdíly. Lze předpokládat, že zatímco Vietnamci ve starším věku (především první a druhé generace imigrantů) deklarovali svůj mateřský jazyk čistě jako vietnamský, tak pozdější generace mladých Vietnamců uvedly svůj mateřský jazyk jako dvojí – český a vietnamský, neboť mnoho z nich je dvojí identity, viz kapitola 3.4 Banánové děti.

V případě kombinačních tabulek vyjadřujících vždy dvě vybrané kombinace sledovaných proměnných tvoří nejčetnější skupinu osoby hlásící se k občanství ČR a k českému mateřskému jazyku (Tab. 8. Počty a podíly osob podle deklarovaného státního občanství a mateřského jazyka

během SLDB 2011), a to 9 243 239 osob (rel. 88,57 % z celkového počtu sčítaných osob). Následují kombinace česká národnost a občanství ČR (Tab. 10. Počty a podíly osob podle deklarované národnosti a státního občanství během SLDB 2011), celkem 6 699 098 osob (rel. 64,19 % z celkového počtu sčítaných osob), a v poslední řadě kombinace českého mateřského jazyka a české národnosti (Tab. 9. Počty a podíly osob podle deklarované národnosti a mateřského jazyka během SLDB 2011), v počtu 6 593 227 osob (rel. 63,17 % z celkového počtu sčítaných osob). U vietnamské populace vykazují největší četnosti kombinace vietnamského mateřského jazyka a občanství VSR (Tab. 8. Počty a podíly osob podle deklarovaného státního občanství a mateřského jazyka během SLDB 2011), celkem 26 114 osob (rel. 0,25 % z celkového počtu sčítaných osob). Druhou „nejsilnější“ kategorií u vietnamské populace vykazuje skupina osob hlásících se k občanství VSR a k vietnamské národnosti (Tab. 10. Počty a podíly osob podle deklarované národnosti a státního občanství během SLDB 2011), a to v počtu 21 316 osob (rel. 0,20 % z celkového počtu sčítaných osob). Menší skupinu tvoří osoby hlásící se k vietnamskému mateřskému jazyku a k vietnamské národnosti (Tab. 9. Počty a podíly osob podle deklarované národnosti a mateřského jazyka během SLDB 2011), zde 19 709 osob (rel. 0,19 % z celkového počtu sčítaných osob).

Kapitola 6

Komparace demografických struktur českých a vietnamských občanů Česka

Kapitola je věnována komparaci vybraných charakteristik demografického chování českých a vietnamských občanů dle státního občanství na území Česka. Českými a vietnamskými občany Česka se rozumí takové osoby, které v rozhodný okamžik sčítání během SLDB 2011 deklarovaly své státní občanství pouze jako české nebo pouze vietnamské a zároveň uvedly své obvyklé místo pobytu na území Česka. V následujících charakteristikách není srovnáváno obyvatelstvo Česka na základě národnosti či mateřského jazyka, ani na základě možných dvojích kombinací, jako tomu bylo v některých případech v předchozích kapitolách. Cílem kapitoly je poukázat na rozdíly demografického chování českých a vietnamských státních občanů Česka na základě vybraných demografických charakteristik a případné disparity porovnat a popsat.

6.1 Struktury osob se státním občanstvím ČR a VSR v Česku dle věku

První diskutovanou demografickou charakteristikou je věk, resp. věková struktura. Věkem osoby se zde rozumí dokončený věk, jehož osoba dosáhla v okamžiku zjišťování, tzn. věk při posledních narozeninách. Věk sčítané osoby představuje jednu ze základních charakteristik obyvatelstva, na jehož základě lze pozorovat diverzity obou srovnávaných skupin obyvatelstva. Věková struktura obyvatelstva je výchozím uspořádáním dat pro kteroukoliv demografickou analýzu. Obyvatelstvo je tříděno podle jednoletých věkových skupin (jednotek věku), případně podle pětiletých věkových skupin, nebo i podle jinak definovaných věkových intervalů, jako např. osoby mladší 15 let, senioři ve věku 65 let a starší, ženy ve fertilním věku apod. (Český statistický úřad, 2012). Je zřejmé, že věková struktura českých a vietnamských občanů bude rozdílná, tak jako celkový počet občanů obou diskutovaných skupin. Společným charakteristickým znakem cizinců bývá výrazné zastoupení osob v produktivním věku, zejména pak mužů. Tato skutečnost vzniká v důsledku pracovní migrace, jež nejčastěji inicializují právě muži v mladém věku. Teprve později, když vytvoří určité finanční rezervy a své zázemí, často využijí možnosti sloučení rodin. Dalším charakteristickým znakem cizinců bývá menší podíl seniorské složky v postproduktivním věku (65 let a více). Tento fakt lze předpokládat i zde

v případě vietnamským občanů v Česku. Menší podíl nebo dokonce absence starších lidí ve starších a nejstarších věkových skupinách je způsobena hned několika důvody. V první řadě je potřeba připomenout, že Vietnamci podnikali svou migraci do Česka (Československa) teprve až v 50. letech minulého století, je tak logické, že vietnamských občanů v Česku ve vyšších věkových skupinách zde nebude tolik. Dalším důležitým důvodem je skutečnost, že Vietnamci na naše území migrovali především ve smyslu pracovní migrace, to znamená, že cílem bylo vydělat určité finanční prostředky a jednoho dne se do své vlasti vrátit zpět. V případě dětské složky v předproduktivním věku (0 až 14 let) vietnamských občanů je pravděpodobné, že jejich podíl bude přibližně stejný jako u dětské složky českých státních občanů. Podíly osob ve věkových kategoriích (v %) zobrazuje tato tabulka a grafické znázornění podílů osob v příslušných věkových kategoriích následující dva grafy.

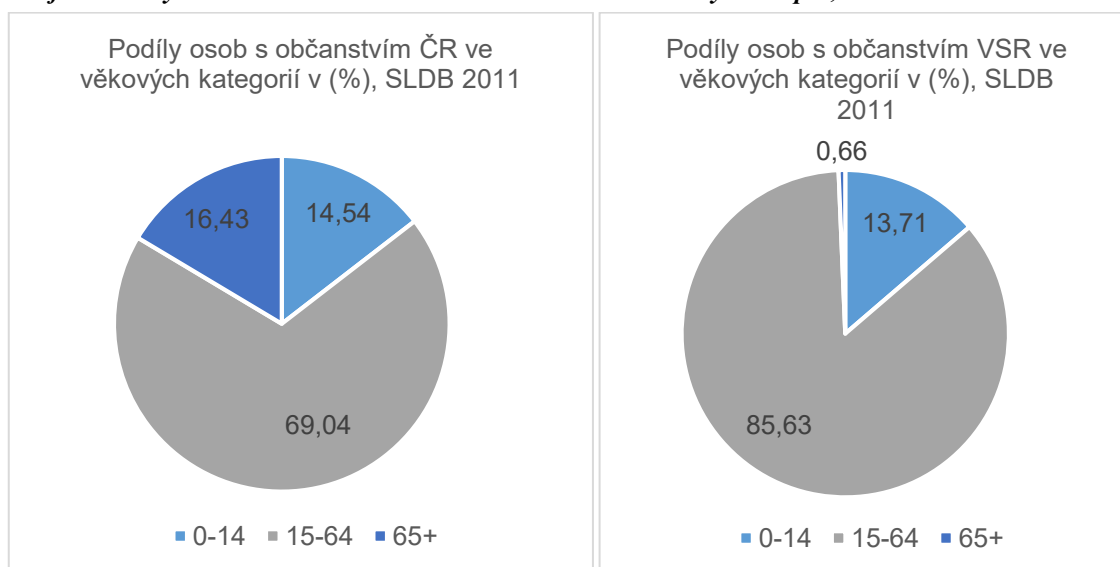
Tab. 11 – Podíly osob ve věkových kategoriích dle státního občanství (v %), SLDB 2011

Podíly osob ve věkových kategoriích v (%)						
Věková kategorie	Státní občanství					
	ČR			VSR		
	Celkem	Muži	Ženy	Celkem	Muži	Ženy
0–14	14,54	7,46	7,08	13,71	7,12	6,59
0–19	20,13	10,33	9,80	20,55	10,68	9,86
15–64	69,04	34,46	34,57	85,63	51,58	34,06
65+	16,43	6,61	9,81	0,66	0,22	0,43
80+	3,88	1,23	2,65	0,08	0,03	0,05

Poznámky: Podíly jsou počítány z celkového počtu osob hlásících se k příslušnému státnímu občanství.

Zdroj: SLDB 2011, vlastní zpracování

Graf 2 – Podíly osob s občanstvím ČR a VSR dle hlavních věkových skupin, SLDB 2011

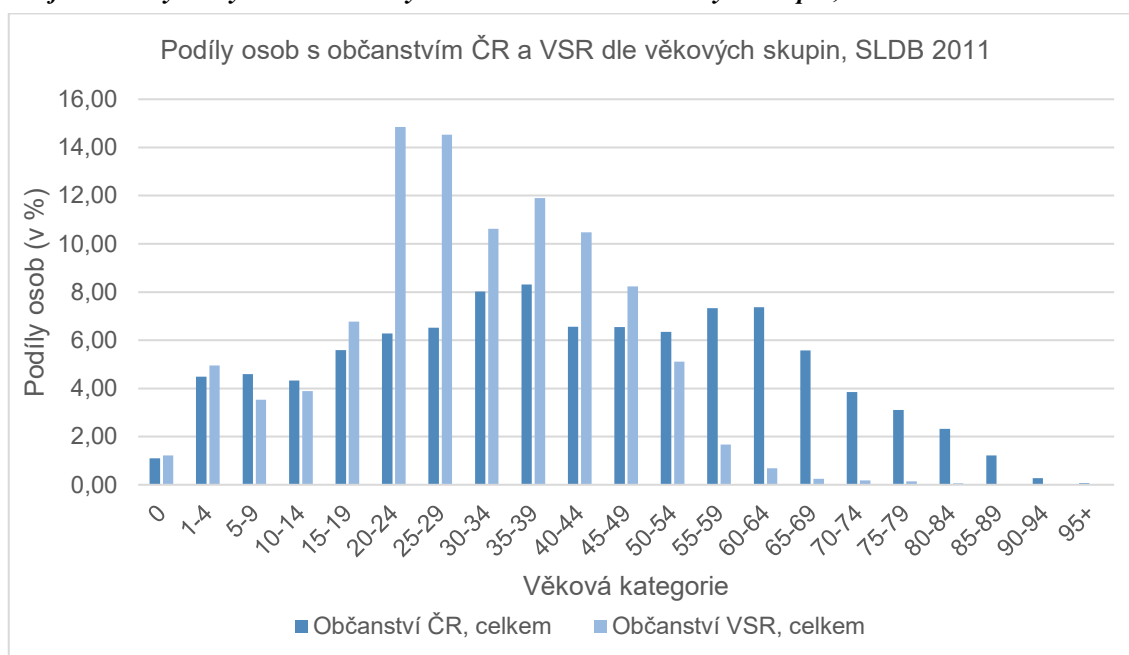
Poznámky: Podíly jsou počítány z celkového počtu osob hlásících se k příslušnému státnímu občanství.

Zdroj: SLDB 2011, vlastní zpracování

Z tabulky podílů osob ve věkových kategoriích dle státního občanství je z hlediska celkového počtu občanství ČR a VSR evidentní relativně vyvážené zastoupení osob ve věku

0–14 let jak z celkového podílu osob v příslušném občanství (občanství ČR 14,54 %, občanství VSR 13,71 %), tak i podle pohlaví. Pro občanství ČR i občanství VSR ve věkovém intervalu 0–14 let platí pouze nepatrně vyšší podíl mužů než žen. Tyto pravidelnosti jsou patrné pro obě občanství rovněž v následujícím věkovém intervalu 0–19 let. Největší rozdíly jsou ve věkovém intervalu v produktivním věku 15–64 let, a to zejména u osob s občanstvím VSR. Zatímco u osob s občanstvím ČR jsou rozdíly mezi pohlavími stále relativně vyrovnané (muži 35,02 %, ženy 35,23 %), tak u osob s občanstvím VSR jsou tyto nerovnosti mezi pohlavími velmi výrazné. Muži s občanstvím VSR mají výraznou přesilu (51,59 %) nad ženami, tvořící podíl 34,09 %. Při srovnání celkových podílů v tomto věkovém intervalu je vidět nižší podíl osob s občanstvím ČR (69,04 %), zatímco podíl osob s občanstvím VSR je dokonce 85,63 %. V posledních dvou věkových kategoriích podílů osob ve věku 65 let a starších 80+ let jsou mezi diskutovanými občanstvími nesrovnatelné rozdíly. Podíly osob s občanstvím VSR jsou v těchto nejstarších věkových intervalech minimální. Tento fakt je způsoben v důsledku předchozího tvrzení o vietnamské migraci započaté v 50. letech minulého století a o pozdějším návratu Vietnamců zpět do své vlasti po vytvoření finančních rezerv. Grafické podíly českých a vietnamských občanů (podle deklarovaného státního občanství během SLDB 2011) podle věkových skupin zobrazuje následující graf.

Graf 3 – Podíly českých a vietnamských občanů Česka dle věkových skupin, SLDB 2011

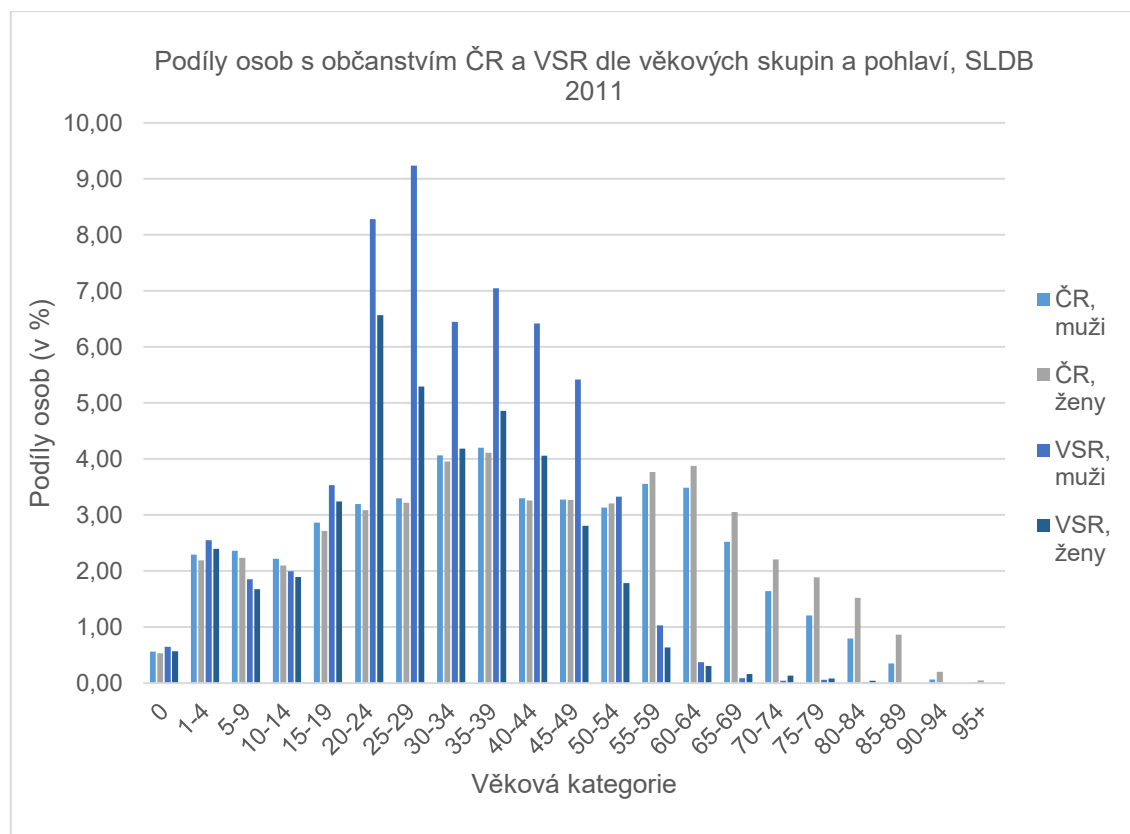
Poznámky: Podíly jsou počítány z celkového počtu osob, které deklarovaly příslušné občanství.

Zdroj: SLDB 2011, vlastní zpracování

Na první pohled je evidentní výrazné zastoupení mladých vietnamských občanů, zejména ve věkových skupinách 20–24 let a 25–29 let. Vyšší zastoupení mladých vietnamských osob je i v následujících věkových skupinách ve věku od 30 do 49 let. Obecně lze tedy potvrdit domněnku charakteristického vyššího podílu vietnamské skupiny v produktivním věku. Za povšimnutí rovněž stojí klesající trend podílu starších vietnamských občanů od 50 věku, a především pak jejich absence v nejstarších věkových skupinách. Tato skutečnost rovněž koresponduje s předchozím tvrzením o pracovní migraci a návratu do své vlasti. V případě dětské složky,

resp. osob v předproduktivním věku (do 14 let), jsou podíly českých a vietnamských občanů relativně vyrovnané. Pouze u mladé věkové skupiny 1–4 let je nepatrně větší podíl vietnamských občanů. Za povšimnutí stojí rovněž tento graf zobrazující rozdíly mezi pohlavími.

Graf 4 – Podíly českých a vietnamských občanů Česka dle věkových skupin, SLDB 2011, a pohlaví, SLDB 2011

Poznámky: Podíly mužů a žen byly počítány z celkového počtu osob příslušného státního občanství.

Zdroj: SLDB 2011, vlastní zpracování

V případě pohlaví je na první pohled patrný markantní rozdíl mezi vietnamskými muži a vietnamskými ženami v produktivním věku. Největší rozdíly jsou především mezi roky 20–49 let. V tomto věkovém intervalu je citelně větší podíl mužské vietnamské složky oproti ženám. V předproduktivních a postproduktivních letech jsou podíly vietnamských mužů a žen relativně vyrovnané. Obecně pro vietnamské občany platí, že celkově je mezi vietnamskými občany v Česku více mužů (58,39 %) než žen (40,71 %), což je další charakteristický znak pro cizince. Podrobná čísla o stavu českých a vietnamských občanů na našem území podle pohlaví a státního občanství ilustruje následující tabulka 12. Charakteristiky populace z hlediska věku ovšem neprozrazují pouze jejich věkové struktury, ale i další ukazatele mající v této práci své opodstatnění. Další vybrané demografické charakteristiky o stavu českých a vietnamských obyvatel nabízí i následující tabulka 13.

Tab. 12 – Vybrané věkové charakteristiky českých a vietnamských občanů Česka, SLDB 2011

	Státní občanství					
	ČR			VSR		
	Celkem	Muži	Ženy	Celkem	Muži	Ženy
Průměrný věk	41,30	39,73	42,78	30,47	31,22	29,40
Index stáří	113,00	88,67	138,64	4,78	3,15	6,55
Index ekonomického zatížení I	21,06	21,64	20,47	16,01	13,80	19,35
Index ekonomického zatížení II	23,79	19,19	28,38	0,77	0,44	1,27

Poznámky: Průměrný věk obyvatel je aritmetickým průměrem dat o dokončeném věku za jednotlivé osoby. Ukazatel průměrného věku vyjadřuje průměrný věk žijících obyvatel. Index stáří vyjadřuje, kolik obyvatel ve věku 65 a více let připadá na 100 dětí ve věku 0–14.

Index ekonomického zatížení I vyjadřuje počet dětí ve věku 0–14 let k počtu osob v ekonomicky aktivním věku 15–64 let. Index ekonomického zatížení II vyjadřuje počet seniorů ve věku 65+ k počtu osob v ekonomicky aktivním věku 15–64 let.

Zdroj: SLDB 2011, vlastní zpracování

Prvním ukazatelem v tabulce 12 je průměrný věk. Je důležité uvést, že ukazatel nemá nic společného s průměrným věkem při úmrtí nebo s nadějí dožití, resp. střední délkou života, za niž bývá často zaměňován (Český statistický úřad, 2012). V případě konkrétního srovnání českých a vietnamských občanů je na první pohled vidět podstatně nižší průměrný věk u vietnamské skupiny (30,47 let) než u českých občanů (41,30 let). Tato skutečnost je způsobena výrazně vyšším podílem vietnamských osob v mladém věku, zejména v intervalu 20–29 let, jak bylo zmíněno dříve. U české skupiny občanů obecně platí vyšší nadúmrtnost mužů, tzn., že ženy se dožívají vyššího věku a ve vyšším věku také umírají. Dále je patrný vyšší průměrný věk u žen (42,78 let) než u mužů (39,73), kdežto u vietnamských osob je tento trend naopak. Nepatrně vyšší průměrný věk zde mají muži (31,22 let) a ženy (29,40 let). Toto je pravděpodobně způsobeno celkově nižším podílem žen ve vietnamské populaci v Česku. Podrobnější výsledky průměrného věku dle věkových kategorií jsou zachyceny zde.

Tab. 13 – Průměrný věk osob s občanstvím ČR a VSR dle věkových kategorií, SLDB 2011

Věková kategorie	Průměrný věk, občanství ČR		
	Celkem	Muži	Ženy
0–14	7,04	7,05	7,03
0–19	9,98	9,98	9,97
65+	74,54	73,58	75,19
80+	84,7	84,26	84,91
Věková kategorie	Průměrný věk, občanství VSR		
	Celkem	Muži	Ženy
0–14	6,6	6,58	6,63
0–19	10,21	10,19	10,23
65+	72,85	73,27	72,63
80+	83,57	84,44	82,98

Zdroj: SLDB 2011, vlastní zpracování

Dalším ukazatelem vyjadřující věkový charakter populace je index stáří. Index stáří je podle Českého statistického úřadu konstruovaný jako poměr počtu obyvatel starších 65 let k počtu obyvatel mladších 15 let (0–14 let), jak je uvedeno v metodických vysvětlivkách (Český statistický úřad, 2012). Srovnání indexu stáří pro obě populační skupiny ukazuje obrovské rozdíly. Na české straně index stáří činí 113,00 osob ve věku 65 let a starších na 100 dětí ve věku 0–14 let. U vietnamských osob pouhých 4,78. Tento markantní rozdíl je způsoben téměř absencí seniorských osob starších 65 let u vietnamské části populace, viz dříve. Poslední zajímavou charakteristikou věkové struktury z tabulky 12 jsou indexy ekonomického zatížení. Indexy ekonomického zatížení vypovídají o poměru počtu dětí do 15 let věku (index ekonomického zatížení I) nebo počtu osob v seniorském věku starších 65 let k (index ekonomického zatížení II) k počtu obyvatel v ekonomicky aktivním věku (15–64 let).

Na základě výsledků jednotlivých ukazatelů se považuje za optimum minimální hodnota, tzn. čím menší je výsledná hodnota indexu, tím příznivější je poměr mezi obyvatelstvem ve věku ekonomické aktivity a neaktivity z pohledu věkové struktury obyvatelstva (Český statistický úřad, 2009). Zde, v konkrétních případech, je opět výrazný rozdíl mezi oběma srovnávanými skupinami obyvatel. Na vietnamské straně je hodnota indexu ekonomického zatížení I (poměr počtu dětí 0–14 let k počtu osob ve věku 15–64) o něco příznivější (16,01) než na straně české (21,06). Při pohledu na druhý index ekonomického zatížení (poměr počtu osob starších 65 let k počtu osob ve věku 15–64 let) je tento rozdíl ovšem mnohem výraznější. Je tedy patrné, že tento rozdíl je způsoben rozdílnými podíly osob v jednotlivých věkových skupinách, především velmi nerovným zastoupením seniorské složky na české a vietnamské straně.

6.2 Osoby se státním občanstvím ČR a VSR ve vzdělávacím procesu

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (2018) uvádí, že vzdělávání cizinců na školách v Česku vychází z Listiny lidských práv a svobod, v níž je zakotveno právo na bezplatné vzdělání pro cizince. Tito cizinci však musejí mít povolení k trvalému pobytu, nebo na území České republiky pobývají přechodně (a byla jim udělena krátkodobá víza k pobytu do 90 dnů nebo mají dlouhodobá víza k pobytu nad 90 dnů), nebo kterým byl udělen azyl. Dále podle zprávy MŠMT (2018) počet cizinců (dětí, žáků a studentů) v Česku narůstá na všech úrovních vzdělávání, jak lze vyčíst z následující tabulky 14.

Tab. 14 – Mateřské, základní a střední školy, konzervatoře, vyšší odborné a vysoké školy – studující cizinci

Školní rok	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Mateřské školy (v %)	6 307 8,80 %	7 214 9,72 %	8 302 10,63 %	9 494 11,42 %	10 469 12,13 %
Základní školy (v %)	15 109 21,09 %	16 477 22,20 %	18 281 23,37 %	20 237 24,35 %	21 992 25,47 %
Střední školy (v %)	9 147 12,77 %	8 837 11,90 %	8 763 11,20 %	9 063 10,90 %	9 195 10,65 %
Konzervatoře (v %)	185 0,26 %	217 0,29 %	212 0,27 %	214 0,26 %	208 0,24 %
Vyšší odborné školy (v %)	547 0,76 %	552 0,74 %	587 0,75 %	611 0,74 %	647 0,75 %
Vysoké školy* (v %)	40 345 56,32 %	40 937 55,15 %	42 065 53,78 %	43 497 52,33 %	43 831 50,76 %
Celkem (v %)	71 640 100,00	74 234 100,00	78 210 100,00	83 116 100,00	86 342 100,00

Poznámky: Údaje za studenty VŠ k 31. 12. 2016. Data se nemusí shodovat s informacemi publikovanými v minulých letech, neboť data v matrikách vysokých škol se mohou aktualizovat i zpětně. Podíly jsou počítány z celkového počtu studentů vždy v příslušném školním roce.

Zdroj: Český statistický úřad, 2019b

Během pětiletého období se počet dětí, žáků a studentů z cizích zemí v Česku zvýšil o 33,5 %, což koresponduje s obecně známým faktem, že počet cizinců na území Česka se stále zvyšuje. V případě mateřských škol se ve školním roce 2017/2018 vzdělávalo celkem 10 469 cizinců, z čehož nejpočetnější skupinu tvořili Vietnamci (26,4 %), dále Ukrajinci (23,7 %) a Slováci (18,4 %). U základního stupně vzdělání se pořadí žáků z cizích zemí již mění. V posledním sledovaném školním roce se vzdělávalo celkem 21 992 cizinců (2,4 % žáků základních škol). Nejpočetnější skupinu tvořili cizinci se státním občanstvím Ukrajiny (26,8 %), Slovenska (22,1 %) a Vietnamu (19,6 %). Střední školy navštěvovalo ve školním roce 2017/2018 celkem 9 195 cizinců (2,2 % žáků středních škol). Ve středoškolských studiích byli nejvíce zastoupeni Ukrajinci (29,5 %), Vietnamci (18,3 %) a Slováci (20,1 %), jak uvádí MŠMT (2018).

V případě Vietnamců počet žáků a studentů na základních školách, ale především na středních školách, v Česku každým rokem přibývá. Na vysokých školách jejich počet stagnuje, nebo dokonce k celkovému počtu Vietnamců spíše klesá. Ve školním roce 2010/2011 na vysokých školách v Česku studovalo celkem 728 žáků vietnamského původu (přibližně 5–8 % všech Vietnamců ve věku 18 až 26 let). Podle tříletého výzkumu o vietnamské migraci vyplývá, že až 40 % všech osob vietnamského původu je mladších 24 let. Většina z nich ovšem nestuduje, ale pracuje (Kušniráková, 2013). Mladí Vietnamci bývají mnohem více asimilováni s českou kulturou nežli vietnamskou a vzdělání pro ně již nemá takovou hodnotu. Postupem času se jejich studijní výsledky stále více podobají českému průměru celkové populace Česka. Často se stává, že navíc po případném nástupu na vysokou školu, kdy se více osamostatňují, dochází k oslabení vlivu rodičů a ztrácejí tak studijní disciplínu. Častým důvodem, proč Vietnamci nenastupují na vysokou školu, jsou samozřejmě i ekonomické příčiny či zdravotní problémy jejich rodičů, jak dále uvádí Kušniráková (2013) V uplynulých letech ale byly okolnosti nástupu

Vietnamců na vysokou školu organizované. Jak publikují Hlavatá, Lucie, Ičo, Ján, Karlová, Petra, Kučera, Karel, Strašáková, Mária, Šimečková, Šárka (2018), tak všichni noví stipendisté od 60. let po příjezdu do naší republiky nejprve absolvovali roční jazykovou přípravu v jazykových střediscích a teprve poté byli zařazeni na příslušné vysoké školy. Je zajímavé, že studijní obor vybírala studentům vietnamská strana. Často se jednalo o školy technického zaměření, výjimečně pak o FF UK (obor český jazyk a literatura), AVU, FAMU nebo AMU (obor loutkoherectví). Vietnamští studenti bydleli běžně společně s ostatními posluchači na vysokoškolských kolejích, ovšem zároveň byli pod přísným dohledem vietnamské ambasády prostřednictvím studijních referentů. Aktuální podíly osob ve vzdělávacích zařízeních s občanstvím VSR ilustruje tato tabulka 15.

Tab. 15 – Děti, žáci a studenti podle státního občanství v mateřských školách, základních, středních a vyšších, ve školním roce 2017/2018

Státní občanství	Mateřské školy		Základní školy		Střední školy		Konzervatoře		Vyšší odborné školy	
	děti	% cizinci	žáci	% cizinci	žáci	% cizinci	žáci	% cizinci	studenti	% cizinci
Cizinci celkem	10 469	100,0	21 992	100,0	9 195	100,0	208	100,0	647	100,0
ČR	352 287	x	904 116	x	412 304	x	3 541	x	19 228	x
VSR	2 764	26,4	4 318	19,6	1 678	18,2	3	1,4	26	4,0

Zdroj: Český statistický úřad, 2018

6.3 Struktury osob se státním občanstvím ČR a VSR v Česku dle víry

Zajímavou srovnávací charakteristikou českých a vietnamských občanů je rovněž náboženská víra. V členění obyvatel podle náboženské víry nejsou v žádné kategorii zahrnuti osoby, které nedeklarovaly, zda se hlásí k víře nebo zda jsou bez náboženské víry, ale uvedly pouze slovním zápisem, že jsou ateisté. Tyto osoby jsou zahrnuty pouze v celkovém počtu obyvatel. Údaj týkající se náboženské víry vyplnil každý podle svého rozhodnutí, údaj byl tedy dobrovolný. Obecně je Česko známo jako národ s nízkou mírou religiozity, a dalo by se očekávat, že vietnamští občané budou více věřící než osoby s českým státním občanstvím. Pro Vietnam platí velká náboženská rozmanitost, nejvíce je uctíván buddhismus, ale je zde rozšířeno i křesťanství, které tu kdysi propagovali Češi (Mihalco, 2018). V případě věku platí obecně zákonitost, že čím jsou osoby ve vyšší věkové kategorii, tím je vyšší míra religiozity a naopak. Míra religiozity je ovlivněna i mnoha dalšími faktory, které se navzájem často prolínají (geografická poloha regionu, kulturní zvyklosti, úroveň vzdělání a další). Situaci z hlediska náboženské víry českých a vietnamských občanů v Česku mapuje následující tabulka 16.

Tab. 16 – Podíly osob s občanstvím ČR a VSR podle náboženské víry, SLDB 2011

Věková kategorie	Věřící (%)		Osoby bez vyznání (%)		Neuvedeno (%)	
	ČR	VSR	ČR	VSR	ČR	VSR
0–14	14,54	13,71	15,56	15,84	16,36	13,20
15–29	18,43	36,49	21,77	36,26	17,70	36,74
30–49	29,52	41,62	32,91	39,43	28,66	42,22
50–69	26,68	7,78	23,93	8,19	26,96	7,40
70+	10,84	0,40	5,84	0,27	10,32	0,44
Celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Poznámka: Podíly jsou počítány z celkového počtu osob v příslušné kategorii (věřící, osoby bez vyznání, neuvedeno) příslušného státního občanství vždy bez osob, které údaj o náboženské víře nevyplnily. Údaj o náboženské víře vyplnil každý podle svého rozhodnutí (údaj byl dobrovolný). Osoby uvádějící náboženskou víru se hlásí k: Apoštolská církev, Bratrská jednota baptistů, Církev adventistů sedmého dne, Církev bratrská, Církev československá husitská, Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů v České republice, Církev řeckokatolická, Církev římskokatolická, Českobratrská církev evangelická, Evangelická církev augsburského vyznání v České republice, Evangelická církev metodistická, Federace židovských obcí v České republice, Jednota bratrská, Křesťanské sbory, Luterská evangelická církev a. v. v České republice, Náboženská společnost českých unitářů, Náboženská společnost Svědkové Jehovovi, Novoapoštolská církev v ČR, Pravoslavná církev v českých zemích, Novoapoštolská církev v ČR, Pravoslavná církev v českých zemích, Slezská církev evangelická augsburského vyznání, Starokatolická církev v ČR, Církev sjednocení (moonisté), Scientologická církev, Církev Křesťanská společenství, Anglikánská církev, islám, buddhismus, hinduismus, Mezinárodní společnosti pro vědomí Krišny, Hnutí Hare Krišna, Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü, Církev živého Boha, Česká hinduistická náboženská společnost, Obec křesťanů v České republice, Ruská pravoslavná církev, podvorje patriarchy moskevského a celé Rusi v České republice, Ústředí muslimských obcí, Višva Nirmala Dharma, Hnutí Grálu, Hnutí Nového věku (New Age), katolická víra (katolík), protestantská/evangelická víra (protestant, evangelík), křesťanství, judaismus, esoterismus, věřící – nehlásící se k žádné církvi ani nábož. Společnosti, Církev Nová naděje, Jedi, Ateismus, Pohanství, a jiné.

Zdroj: SLDB 2011, vlastní zpracování

V případě věřících osob jsou mezi jednotlivými státními občanstvími evidentní výrazné rozdíly. Je důležité připomenout, že údaj o náboženské víře vyplnil každý podle svého přesvědčení a především dobrovolně. Důležitým faktorem je také deformace věkové struktury osob se státním občanstvím VSR. Podle výsledků osob hlásících se k náboženské víře jsou vidět nejmenší rozdíly v podílech u nejmladší věkové kategorie osob do 14 let (ČR 14,54 % a VSR 13,71 %). Mezi roky 15–29 let jsou výrazné (téměř dvojnásobné rozdíly) v podílech věřících osob, kdy osoby se státním občanstvím VSR věří v 36,49 % a osoby se státním občanstvím ČR pouze v 18,43 %. Výrazný rozdíl je i v následující věkové kategorii 30–49 let. Necelých 30 % (přesně 29,52 %) se hlásí k nějaké náboženské víře, na rozdíl od osob s občanstvím VSR, kterých je více než 40 % (přesně 41,62 %). Vyšší podíl věřících ve prospěch osob s občanstvím ČR je u osob starších 50 let. Tato skutečnost je pravděpodobně výrazně ovlivněna malým podílem či absencí osob s občanstvím VSR starších 50 let. Podobné trendy v podílech jsou patrné rovněž v kategorii nevěřících osob, tedy osob bez vyznání. I zde opět platí vyvážené podíly osob bez vyznání v nejmladší věkové kategorii do 14 let a výrazné rozdíly v podílech u osob starších 50 let, které souvisejí s deformovanou věkovou strukturou osob se státním občanstvím VSR, vyznačující se malým počtem starších osob, což může vést k velkému kolísání výsledků a také se může jednat o jinak, specificky selektované osoby oproti mladším ročníkům.

6.4 Struktury osob se státním občanstvím ČR a VSR v Česku dle rodinného stavu

Struktury podle rodinného stavu jsou dalším ukazatelem prozrazujícím demografické chování obou populací. Ústředním pojmem takových struktur je rodinný stav sledovaných osob. Rodinný stav je podle metodiky Českého statistického úřadu stav *de jure*, tedy právní manželský stav osoby. Faktický stav, tzn. soužití druhá a družky, se rozlišuje pouze v rámci údajů za domácnosti. Rozdíl mezi součtem za jednotlivé příslušné kategorie rodinného stavu a celkovým počtem představují kromě osob s nezjištěným rodinným stavem také osoby s registrovaným partnerstvím. Ovšem osoby s registrovaným partnerstvím nejsou v tomto výzkumu zahrnuty (Český statistický úřad, 2015).

Vzhledem k rozdílné věkové struktuře obou sledovaných populací je velmi pravděpodobné, že i z pohledu rodinného stavu budou mezi diskutovanými skupinami určité rozdíly, především v nejstarších věkových skupinách (80+), ale již i u osob 65 let a starších. Je ale na místě připomenout, že na vietnamskou skupinu obyvatel nelze příliš nahlížet jako na izolovanou skupinu. Např. navzdory tomu, že Vietnamci preferují vietnamské partnery (kulturní tradice), lze předpokládat, že Vietnamci (zejména vietnamské ženy) uzavírají sňatek nejen s vietnamskými muži. Přehled rodinných stavů českých i vietnamských obyvatel Česka podle pohlaví demonstrují následující tabulky 17 a 18.

Tab. 17 – Podíly osob (v %) s občanstvím ČR podle rodinného stavu, věku a pohlaví, SLDB 2011

Věková kategorie	Rodinný stav* ČR								
	Muži Svob.	Ženy Svob.	Muži Ženatý	Ženy Vdaná	Muži Rozv.	Ženy Rozv.	Muži Vdovec	Ženy Vdova	Nezjiš.
15–24	98,95	96,61	0,93	3,08	0,09	0,28	0,01	0,01	0,01
25–34	66,84	48,99	29,25	44,00	3,80	6,75	0,04	0,21	0,01
35–44	24,40	12,75	59,74	64,98	15,53	21,02	0,26	1,22	0,01
45–54	11,37	4,75	66,49	67,51	21,13	23,43	0,97	4,30	0,01
55–64	6,59	3,15	73,78	65,79	16,40	17,81	3,19	13,24	0,01
65–74	3,70	2,52	78,40	52,28	9,77	11,83	8,10	33,36	0,01
75+	2,61	2,45	4,77	20,66	4,77	7,45	24,8	69,42	0,02

*Bez registrovaného partnerství trvajícího, zaniklého rozhodnutím soudu, zaniklého úmrtí partnera

Poznámky: Podíly jsou počítány z příslušné věkové kategorie. Věkový interval 15–24 let je počítán pouze pro svobodné osoby, ostatní rodinné stavy jsou řešeny od věku 16 let. Nezjištěno počítáno pro obě pohlaví dohromady.

Zdroj: SLDB 2011, vlastní zpracování

Tab. 18 – Podíly osob (v %) s občanstvím VSR podle rodinného stavu, věku a pohlaví, SLDB 2011

Věková kategorie	Rodinný stav* VSR								
	Muži Svob.	Ženy Svob.	Muži Ženatý	Ženy Vdaná	Muži Rozv.	Ženy Rozv.	Muži Vdovec	Ženy Vdova	Nezjiš.
15–24**	92,81	78,39	6,16	20,43	0,14	0,27	0,00	0,00	0,86
25–34	58,02	35,87	38,48	57,53	1,99	4,77	0,11	0,00	1,34
35–44	23,62	17,45	68,86	68,75	5,70	10,95	0,14	0,01	1,53
45–54	17,14	11,67	70,69	67,85	9,26	14,27	0,50	0,04	2,44
55–64	13,55	13,45	69,38	63,86	8,67	10,04	1,63	0,10	5,18
65–74	7,25	4,46	76,81	41,4	5,80	3,18	5,80	0,47	3,98
75+	4,17	4,41	2,08	14,71	0,00	2,94	0,00	0,74	3,45

*Bez registrovaného partnerství trvajícího, zaniklého rozhodnutím soudu, zaniklého úmrtí partnera

Poznámky: Podíly jsou počítány z příslušné věkové kategorie. Věkový interval 15–24 let je počítán pouze pro svobodné osoby, ostatní rodinné stavy jsou řešeny od věku 16 let. Nezjištěno počítáno pro obě pohlaví dohromady.

Zdroj: SLDB 2011, vlastní zpracování

Z přehledových tabulek srovnávajících české a vietnamské občany podle rodinného stavu a věku je vidět hned několik zajímavostí. V kategorii svobodných je na první pohled jasný nevyrovnaný podíl vietnamských občanů v nejmladší věkové kategorii 15–24. Zatímco u české skupiny obyvatel je v tomto věkovém intervalu podíl mezi pohlavími téměř vyrovnaný (muži 98,95 %, ženy 96,61 %), tak na straně vietnamských osob je podíl svobodných žen nižší (78,39 %) než u vietnamských mužů (92,81 %). Obecně však pro české i vietnamské svobodné osoby platí vysoký podíl ve svobodném stavu. V následujících vyšších věkových skupinách platí pro obě části populace společný klesající trend na úkor manželského rodinného stavu (ženatý/vdaná). V této kategorii jsou ovšem rozdíly mezi českými a vietnamskými občany nejmarkantnější, především v nejmladší věkové skupině 15–24 let. Zatímco na české straně podíl ženatých nepřesahuje 4 %, tak u vietnamských žen je v tomto věkovém rozmezí vdaná již každá pátá osoba (20,43 %). Z hlediska pohlaví platí pro obě diskutované populace vyšší podíl vdaných žen v mladém věku, v pozdějším vyšším věku se tento poměr mění ve prospěch mužů. Z hlediska rozvedených osob platí pro obě skupiny českých a vietnamských občanů společný trend vyššího podílu rozvedených žen. Podíl rozvedených osob společně narůstá přibližně do věkového intervalu 45–54 let, poté se u obou skupin podíl rozvedených osob snižuje. Z pohledu vdov a vdovců jsou evidentní zajímavé rozdíly. Zatímco na české straně platí vyšší nadúmrtnost mužů, tzn. vyšší podíl vdov, tak na vietnamské straně je vyšší podíl vdovců. Nejvíce pak od věku 65 let. V případě analýzy rodinného stavu je rovněž zajímavým ukazatelem průměrný věk při prvním sňatku, tzv. ukazatel SMAM počítaný z podílů svobodných. Tento ukazatel vyjadřuje počet let strávených ve svobodném stavu ženami, jež se nakonec vdaly k podílu alespoň jednou sezdaných žen (pro ženy). Další ukazatele sňatečnosti zobrazuje následující tabulka 19.

Tab. 19 – Specifické ukazatele rodinného stavu podle státního občanství

	RS1	RS2	RN	RM	RS3	SMAM
ČR Celkem	17,03	33,03	0,08	0,92	3,97	31,56
VSR Celkem	15,52	31,52	0,15	0,85	7,36	28,33
ČR Muži	18,75	34,75	0,11	0,89	5,60	32,83
ČR Ženy	15,26	31,26	0,05	0,95	2,34	30,34
VSR Muži	17,13	33,13	0,16	0,84	8,19	29,82
VSR Ženy	13,04	29,04	0,12	0,88	5,75	26,31

Poznámky:

RS1 Součet let prožitých ve svobodném stavu.

RS2 Součet let prožitých ve svobodném stavu a počet let před minimálním sňatkovým věkem (16 let).

RN Podíl svobodných v přesném věku 50 let.

RM Podíl alespoň jednou sezdáných.

RS3 Člověkoroky ve svobodném stavu pro trvale svobodné osoby.

SMAM (singulate mean age at first marriage) průměrný věk při prvním sňatku.

Zdroj: SLDB 2011, vlastní zpracování

Ukazatele rodinného stavu podle státního občanství sice nevykazují žádné extrémní hodnoty, ale i tak si zaslouží pozornost. V případě počtu let prožitých ve svobodném stavu (RS1) je hodnota pouze nepatrně vyšší pro ČR (17,03 let) než u VSR (15,52 let). Podobně vyrovnané hodnoty jsou rovněž v případě druhého ukazatele (RS2), kde je hodnota opět jen velmi málo vyšší (33,03 let) ve prospěch osob s českým státním občanstvím. Podíl svobodných v přesném věku 50 let (RN) pro osoby s občanstvím ČR a VSR již ale vykazuje větší rozdíl. Lze říci, že u českých žen je tento podíl (0,08) přibližně dvakrát nižší než u vietnamských žen (0,15). Podíl alespoň jednou sezdáných (RM) je pro obě sledované skupiny téměř vyrovnaný. Větší rozdíl je pouze v případě človekorolet ve svobodném stavu pro trvale svobodné osoby (RS3), kdy tento ukazatel dosahuje podstatně nižší hodnoty (3,97) pro osoby s občanstvím ČR. Samotný SMAM ukazatel se pro obě diskutované skupiny, navzdory odlišné věkové struktuře, také příliš neliší. Rozdíl mezi českými a vietnamskými osobami je pouze 3,23 let. To znamená, že přibližně pouhé tři roky od sebe dělí české a vietnamské osoby, kdy uzavírají první sňatek. Tato skutečnost může dokládat předchozí tvrzení, že Vietnamci se v české společnosti adaptují a přejímají české demografické chování. Z hlediska rozdílů mezi pohlavími jsou rovněž evidentní určité disparity. Rozdíl mezi muži s občanstvím ČR a VSR je na první pohled výrazný u ukazatele SMAM. Rozdíl v počtu let strávených ve svobodném stavu je mezi muži přibližně 3 roky, což znamená, že muži s občanstvím VSR uzavírají sňatky dříve než muži s občanstvím ČR. V případě žen je tento rozdíl dokonce 4 roky. Obecně tak lze říci, že ženy a muži s občanstvím VSR uzavírají sňatky dříve než osoby s občanstvím ČR.

6.5 Specifické struktury žen a dětí dle vybraných demografických charakteristik

6.5.1 Struktury žen se státním občanstvím ČR a VSR v Česku dle dokončeného vzdělání

Jak již zaznělo v kapitole 6.2 Osoby se státním občanstvím ČR a VSR ve vzdělávacím procesu, vzdělávání cizinců na školách v Česku vychází z Listiny lidských práv a svobod, avšak za podmínky, že cizinci musejí mít povolení k trvalému pobytu, nebo na území České

republiky pobývají přechodně (a byla jim udělena krátkodobá víza k pobytu do 90 dnů nebo vlastní dlouhodobá víza k pobytu nad 90 dnů), nebo kterým byl udělen azyl. Podle Českého statistického úřadu (2017) se ve statistikách v poslední době pořadí nejvíce zastoupených státních občanství cizinců s povoleným pobytem výrazně nemění. Nejčetněji zastoupené skupiny tvoří stále občané Ukrajiny, Slovenska a Vietnamu, viz Tab. 1 – Cizinci dle státního občanství v Česku, rok 2001 a 2011 (s. 19). V případě Vietnamců hraje vzdělání a rodina v jejich životě velice důležitou roli. Lze proto předpokládat, že i pro státní občany VSR žijící na území Česka se tyto hodnoty nebudou příliš měnit. Srovnání dle občanství ČR a VSR demonstruje následující tabulka vyjadřující vztah počtu dětí a stupně dokončeného vzdělání žen, narozených v generaci 1976–1980. Generace žen se státním občanstvím ČR a VSR narozených 1976–1980 byla záměrně vybrána z důvodu největší podobnosti v případě pravděpodobnosti zvětšování rodiny, viz Tab. 23. Pravděpodobnost zvětšování rodiny dle státního občanství a generace žen, SLDB 2011 (s. 75). Stupeň dokončeného vzdělání je totiž dalším z mnoha faktorů ovlivňující počet dětí. Obecně platí, že více dětí mají spíše matky nižšího stupně dokončeného vzdělání, což ovšem souvisí s mnoha dalšími faktory jako např. aktuální politická situace, prarodinná opatření apod.

Tab. 20 – Ženy se státním občanstvím ČR a VSR podle počtu dětí, dokončeného vzdělání a generace 1960–1980

Stupeň dokončeného vzdělání, státní občanství ČR	Počet žen podle počtu dětí				
	bezdětné	1	2	3 a více dětí	Celkem
Základní vzdělání (%)	4 294 17,53	5 767 23,54	8 948 36,53	5 487 22,40	24 496 100,00
Střední škola bez maturity, včetně vyučení (%)	148 62 15,53	28 541 29,82	43 610 45,57	8 694 9,08	95 707 100,00
Střední škola s maturitou (%)	44 370 24,58	57 643 31,94	70 290 38,95	8 173 4,53	180 476 100,00
Vysokoškolské vzdělání* (%)	30 110 38,29	24 136 30,69	21 720 27,62	2 671 3,40	78 637 100,00
Celkem	93 636	116 087	144 568	25 025	379 316
Stupeň dokončeného vzdělání, státní občanství VSR	Počet žen podle počtu dětí				
	bezdětné	1	2	3 a více dětí	Celkem
Základní vzdělání (%)	85 15,15	166 29,59	268 47,77	42 7,49	561 100,00
Střední škola bez maturity, včetně vyučení (%)	13 8,18	57 35,85	73 45,91	16 10,06	159 100,00
Střední škola s maturitou (%)	41 11,88	110 31,88	175 50,72	19 5,51	345 100,00
Vysokoškolské vzdělání* (%)	11 18,33	25 41,67	21 35,00	3 5,00	60 100,00
Celkem	150	358	537	80	1 125

Poznámky: Podíly jsou počítány z celkového počtu osob dle státního občanství a vzdělanostní kategorie.

Nejvyšší ukončené vzdělání vyplňovaly pouze osoby ve věku 15 a více let podle nejvyšší ukončené školy.

*Zahrnuje bakalářský (Bc., BcA.) a magisterský (Ing., MUDr., JUDr., PhDr., Mgr. aj.) stupeň vzdělání.

Zdroj: SLDB 2011, vlastní zpracování

Z tabulky zachycující počet žen dle počtu dětí narozených v generaci 1976–1980 a stupeň dokončeného vzdělání je vidět zajímavé srovnání obou diskutovaných státních občanství. V případě bezdětných žen se základním vzděláním, které mají státní občanství ČR, je vidět přibližně stejný podíl žen majících 1 dítě (23,54 %) a 3 a více dětí (22,40 %). U bezdětných žen se státním občanstvím VSR jsou podíly v totožné kategorii naprosto odlišné (1 dítě 29,59 %, 3 a více dětí 7,49 %). Největší podíl u bezdětných žen tvoří v obou případech státní občanství ženy mající 2 děti (ČR 36,53 %, VSR 47,77 %). Obecně lze říci, že u žen s občanstvím ČR i VSR tvoří vždy největší podíl ženy mající dvě děti, kromě žen s dokončeným vysokoškolským vzděláním. Vysokoškolačky s občanstvím ČR jsou nejčastěji bezdětné (38,29 %), zatímco vysokoškolačky s občanstvím VSR mají nejčastěji jedno dítě (41,67 %). Lze tedy spekulovat, zda se české ženy věnují více kariéře na úkor rodinného života na rozdíl od žen se státním občanstvím VSR. Tato skutečnost pravděpodobně dokazuje předchozí tvrzení (3.2 Sociální systém a hodnoty vietnamské rodiny) o významnosti studia a rodiny Vietnamců.

6.5.2 Struktury žen se státním občanstvím ČR a VSR v Česku dle počtu dětí

Dalším neméně zajímavým demografickým ukazatelem prozrazujícím charakteristiky chování jednotlivých populací je počet dětí, resp. konečná plodnost. Podle metodiky Českého statistického úřadu počet živě narozených dětí uváděly v SLDB 2011 pouze ženy 15leté a starší. Tento ukazatel zahrnuje všechny živě narozené děti do rozhodného okamžiku sčítání (před manželstvím, v manželství i mimo ně) i v případě, že některé z dětí později zemřelo. Obecně platí, že počet dětí připadajících na jednu matku je ovlivněn mnoha faktory, ať jsou to faktory ekonomické, politické či sociální. Pro českou populaci řadu let (již za socialismu) platí standard dvoudětné rodiny. Obecně platí, že zásadním faktorem dvoudětnosti je především finanční situace rodiny, tedy do jisté míry i aktuálně nastavená rodinná politika státu. Vzhledem k dlouhodobému soužití majoritních českých občanů a vietnamské minority na společném území lze předpokládat podobné reprodukční chování u vietnamské skupiny spoluobčanů, zejména u mladších generací. Počet žen podle počtu dětí a podle věkových kategorií ilustruje tabulka 21.

Tab. 21 – Ženy se státním občanstvím ČR a VSR podle počtu dětí a věkové kategorie, SLDB 2011

Věková kategorie, státní občanství	Podíl žen podle počtu dětí (v %)						Celkem
	1	2	3	4	5+	Bezdětné	
15–19							
ČR	1,62	0,21	0,02	0,00	0,00	98,15	100,00
VSR	1,88	0,20	0,30	0,00	0,00	97,63	100,00
20–29							
ČR	17,50	7,20	0,95	0,21	0,09	74,05	100,00
VSR	37,38	9,86	0,82	0,05	0,07	51,82	100,00
30–39							
ČR	27,35	44,75	8,24	1,37	0,56	17,73	100,00
VSR	28,45	42,32	7,04	0,72	0,08	21,39	100,00
40+							
ČR	17,63	54,05	17,51	3,77	1,59	5,44	100,00
VSR	22,74	47,52	13,13	2,91	0,96	12,75	100,00

Poznámky: Podíly jsou počítány z celkového počtu žen dle státního občanství a věkové kategorie (bez kategorie nezjištěno a nedefinováno, tj. ženy ve věku 0–14 let).

Zdroj: SLDB 2011, vlastní zpracování

Při pohledu na tabulku vyjadřující podíly žen podle počtu dětí a věkových kategorií jsou vidět přibližně stejné podíly bezdětných žen s občanstvím ČR a VSR (98,15 % a 97,63 %). Výraznější rozdíly jsou evidentní teprve ve věkové kategorii 20–29 let. Zatímco bezdětné ženy s občanstvím ČR tvoří v tomto věku přibližně třičtvrtinový podíl (74,05 %), tak bezdětné ženy s občanstvím VSR již téměř polovinu (51,82 %). Pro obě sledovaná občanství platí, že největší podíl tvoří ženy s jedním dítětem (ČR 17,50 %; VSR 37,38 %). Podíly žen s více než jedním dítětem jsou v tomto věkovém intervalu relativně vyvážené, vyjma žen s občanstvím VSR a čtyřmi dětmi. V porovnání žen obou státních občanství ve věkové kategorii 30–39 let je jasně vidět, že převládají vyrovnané podíly až do kategorie tří a více dětí. Bezdětných žen mezi roky 30–39 let je nepatrně více se státním občanstvím VSR (21,39 %) než žen se státním občanstvím ČR (17,39 %). Podíly bezdětných žen jsou opět více rozdílné u žen starších 40 let, zde je podíl bezdětných žen s občanstvím VSR dokonce vyšší (12,75 %) než u žen s občanstvím ČR (5,44 %). V žádné jiné věkové kategorii vyšší podíl bezdětných žen s občanstvím VSR není. I v tomto věkovém intervalu ale platí, že největší podíl je u žen s dvěma dětmi, a to v obou variantách státního občanství. Nejvyšší podíl žen s dvěma dětmi obecně platí pro všechny zmíněné věkové kategorie, což potvrzuje tradici dvoudětných rodin. Lze dokonce říci, že podíly žen s dvěma dětmi se nijak zásadně neliší mezi občanstvím v žádném věkovém intervalu, tzn. určitou podobnost v reprodukci žen s občanstvím VSR a žen s občanstvím ČR. Větší rozdíly jsou pouze u žen starších 40 let, což může způsobovat celkově nižší počet žen s občanstvím VSR v tomto věku. Pro obě státní občanství rovněž platí rostoucí podíly žen s dětmi s rostoucím věkem. Zajímavým ukazatelem srovnávající plodnosti žen podle státního občanství a věku je průměrný počet dětí na jednu matku.

Tab. 22 – Podíl žen dle počtu dětí a průměrný počet dětí na jednu matku dle státního občanství a věku, SLDB 2011

Věková kategorie, státní občanství	Podíl žen dle počtu dětí (v %)							Průměrný počet dětí na jednu matku	
	1	2	3	4	5+	Bezdětné	Celkem	s dětmi	bez dětí
15–19									
ČR	1,62	0,21	0,02	0,00	0,00	98,15	100,00	1,14	0,02
VSR	1,88	0,20	0,30	0,00	0,00	97,63	100,00	1,33	0,03
20–29									
ČR	17,50	7,20	0,95	0,21	0,09	74,05	100,00	1,39	0,36
VSR	37,38	9,86	0,82	0,05	0,07	51,82	100,00	1,25	0,60
30–39									
ČR	27,35	44,75	8,24	1,37	0,56	17,73	100,00	1,82	1,50
VSR	28,45	42,32	7,04	0,72	0,08	21,39	100,00	1,75	1,37
40+									
ČR	17,63	54,05	17,51	3,77	1,59	5,44	100,00	2,13	2,01
VSR	22,74	47,52	13,13	2,91	0,96	12,75	100,00	1,99	1,74

Poznámky: Hodnoty podílů žen dle počtu dětí jsou počítány z celkového počtu žen dle státního občanství a věkové kategorie (bez kategorie nezjištěno a nedefinováno, tj. ženy ve věku 0–14 let).

Zdroj: SLDB 2011, vlastní zpracování

Důležitým ukazatelem srovnávajícím demografické chování žen obou diskutovaných státních občanství je pravděpodobnost zvětšování rodiny. Vzhledem k deformované věkové struktuře

vietnamských obyvatel lze předpokládat, že pravděpodobnosti zvětšování rodiny se budou v rámci jednotlivých generací u diskutovaných státních občanství do jisté míry odlišovat. Srovnání žen dle státního občanství, generací žen a pravděpodobností zvětšování rodiny ilustruje tabulka 23.

Tab. 23 – Pravděpodobnost zvětšování rodiny dle státního občanství a generace žen, SLDB 2011

Státní občanství, generace	Pravděpodobnost zvětšování rodiny v (%)							
	ČR				VSR			
	1961–65	1966–70	1971–75	1976–80	1961–65	1966–70	1971–75	1976–80
Bezdětnost	5,61	6,47	10,05	24,26	11,55	10,85	30,09	24,42
kp (1)*	0,94	0,94	0,90	0,76	0,88	0,89	0,70	0,76
kp (2)*	0,76	0,73	0,66	0,45	0,66	0,67	0,30	0,43
kp (3)*	0,20	0,18	0,14	0,07	0,16	0,14	0,02	0,05
a0*	0,94	0,94	0,90	0,76	0,88	0,89	0,70	0,76
a1*	0,81	0,78	0,74	0,59	0,75	0,75	0,43	0,56
a2*	0,26	0,24	0,21	0,15	0,23	0,22	0,07	0,13
a3*	0,22	0,22	0,19	0,18	0,16	0,22	0,29	0,06

Poznámky:

kp (1)* podíl žen majících alespoň 1 dítě

kp (2)* podíl žen majících alespoň 2 děti

kp (3)* podíl žen majících alespoň 3 děti

a0* pravděpodobnost, že bezdětná žena bude mít 1 dítě

a1* pravděpodobnost, že žena s 1 dítětem bude mít 2 děti

a2* pravděpodobnost, že žena s 2 dětmi bude mít 3 děti

a3* pravděpodobnost, že žena s 3 dětmi bude mít 4 děti

Zdroj: SLDB 2011, vlastní zpracování

V první řadě stojí za povšimnutí podíl bezdětných žen. Již u první sledované generace (1961–1965) žen jsou podíly bezdětných výrazně odlišné. U žen se státním občanstvím ČR je tento podíl 5,61 %, u žen s občanstvím VSR je tento podíl téměř dvojnásobný (11,55 %). Nejvýraznější rozdíl je ovšem u žen narozených v roce 1971–1975. Podíl žen z této generace s občanstvím ČR je 10,05 %, zatímco podíl žen s občanstvím VSR je dokonce 30,09 %. Na druhé straně nejvíce vyrovnané podíly lze sledovat u žen z generace 1976–1980 (ČR 24,26 % a VSR 24,42 %), což platí i pro podíly žen majících alespoň jedno, dvě nebo tři děti (kp 1–3). Ukazatele pravděpodobnosti zvětšování rodiny (a0–a3) rovněž stojí za povšimnutí. Pravděpodobnost, že bezdětná žena bude mít jedno dítě (a0), je velmi podobná u všech generací žen se státním občanstvím ČR i VSR. Dokonce pro obě státní občanství platí i stejný trend postupně se zmenšující pravděpodobnosti s mladšími generacemi. Tento trend platí i pro všechny další pravděpodobnosti, pouze s tím rozdílem, že pravděpodobnosti mít další dítě u žen se státním občanstvím VSR jsou vždy relativně trochu menší než u žen se státním občanstvím ČR. Pouze u žen se státním občanstvím VSR narozených mezi lety 1971–1975 jsou pravděpodobnosti vždy výraznějšího rozdílu oproti ženám se státním občanstvím ČR. Obecně lze tedy říci, že pravděpodobnost mít další dítě je vždy i něco větší (nebo stejná) u žen s občanstvím ČR. Rozdílným výsledkům mohly přispět celkově malé počty Vietnamek, ale i problematika spojení práce s rodinou. Velmi podobné výsledky lze pozorovat u nejmladší generace žen (1976–1980) s občanstvím ČR a VSR. Za touto skutečností stojí pravděpodobně větší míra asimilace Vietnamců do české společnosti a celkově určitá stabilita a jistota v českém systému.

Vietnamské ženy narozené v nejstarších generacích, které přicestovaly na naše území, se pravděpodobně nacházely ve velmi složité situaci. Důležitý byl zdroj obživy a v době, kdy pracovaly především ve večerkách, které je zaměstnávaly na plný úvazek, nebylo zřejmě jednoduché si z časových i finančních důvodů založit rodinu. Teprve v pozdějších letech po „proniknutí“ do českého systému a asimilaci s českou společností se začali Vietnamci uplatňovat v méně časově náročných zaměstnání a měli tak více volného času na rodinu. O důvodech vysoké bezdětnosti u starších generací žen s občanstvím VSR lze ale pouze spekulovat. Další srovnání žen podle počtu dětí a státního občanství ilustruje následující tabulka 24, vyjadřující podíly žen s dětmi narozené v generaci 1976–1980, v závislosti na rodinném stavu. Generace 1976–1980 byla vybrána na základě největší podobnosti v případě pravděpodobnosti zvětšování rodiny, viz výše Tab. 23. Avšak obě populace se státním občanstvím ČR a VSR mohou při stejné úrovni plodnosti a pořadí živě narozených dětí vykazovat odlišný profil podle rodinného stavu matek což dokumentuje také Tab. 23. Pravděpodobnost zvětšování rodiny dle státního občanství a generace žen, SLDB 2011 (s. 75).

Stejně jako věk, tak i rodinný stav je důležitým faktorem týkajícím se počtu dětí. I v tomto případě je pravděpodobné, že podíly žen s občanstvím VSR budou mít podobný trend jako ženy s občanstvím ČR, především v bezdětnosti a počtu dvou dětí, zvláště pak v nejmladších generacích.

Tab. 24 – Ženy se státním občanstvím ČR a VSR podle počtu dětí, rodinného stavu a generace 1976–1980

	Počet žen podle počtu dětí				
Rodinný stav, státní občanství ČR	bezdětná	1	2	3 a více dětí	Celkem
Svobodná	68 926	37 047	16 463	3 817	126 253
(%)	54,59	29,34	13,04	3,02	100,00
Vdaná	19 302	67 224	116 913	18 745	222 184
(%)	8,69	30,26	52,62	8,44	100,00
Rozvedená	5 741	14 982	13 853	3 887	38 463
(%)	14,93	38,95	36,02	10,11	100,00
Ovdovělá	134	411	568	173	1 286
(%)	10,42	31,96	44,17	13,45	100,00
Celkem	94 103	119 664	147 797	26 622	388 186
	Počet žen podle počtu dětí				
Rodinný stav, státní občanství VSR	bezdětná	1	2	3 a více dětí	Celkem
Svobodná	102	123	86	9	320
(%)	31,88	38,44	26,88	2,81	100,00
Vdaná	297	368	508	74	1 247
(%)	23,82	29,51	40,74	5,93	100,00
Rozvedená	18	68	43	10	139
(%)	12,95	48,92	30,94	7,19	100,00
Ovdovělá	1	4	3	0	8
(%)	12,50	50,00	37,50	0,00	100,00
Celkem	418	563	640	93	1 714

Poznámky: Podíly jsou počítány z celkového počtu osob dle státního občanství v rámci kategorie daného rodinného stavu.

Zdroj: SLDB 2011, vlastní zpracování

Z tabulky vyjadřující vztah mezi rodinným stavem žen narozených v generaci 1976–1980 a počtem dětí je na první pohled patrné, že u žen se státním občanstvím ČR dominuje podíl

svobodných bezdětných žen (54,59 %), zatímco u svobodných žen s občanstvím VSR je největší podíl v kategorii žen s jedním dítětem (38,44 %). V kategorii vdaných žen tvoří největší podíl ženy s dvěma dětmi (ČR 52,62 % a VSR 40,74 %), ovšem výraznější rozdíl je v případě vdaných bezdětných žen (ČR 8,69 % a VSR dokonce 23,82 %). Znamená to tedy, že každá 4 až 5 žena se státním občanstvím VSR je sice vdaná, ale nemá žádné dítě. Podíly vdaných žen s jedním dítětem jsou u obou státních občanství velmi vyrovnané (ČR 30,26 % a VSR 29,51 %). Je ale potřeba brát v úvahu celkové absolutní počty žen, které jsou v případě státního občanství VSR výrazně nižší než u žen se státním občanstvím ČR.

6.6 Shrnutí

V celkovém ohledu na shrnutí této komparativní analýzy lze říci, že osoby s občanstvím ČR a VSR se od sebe navzájem do jisté míry demograficky odlišují, a to hned v několika ohledech. První demografickou charakteristikou, která je v této kapitole diskutována, je věk, resp. věková struktura osob s občanstvím ČR a VSR. Na první pohled je zřejmé, že věková struktura osob s občanstvím VSR je odlišná od osob s občanstvím ČR, viz Graf 2 – Podíly osob s občanstvím ČR a VSR dle hlavních věkových skupin, SLDB 2011. Zásadní rozdíl mezi věkovou strukturou české a vietnamské složky obyvatel je podíl osob v produktivním (15–64 let) a ještě více pak v postproduktivním věku, tj. osob starší 65 let. Zatímco u osob s občanstvím ČR jsou podíly osob v mladém předproduktivním věku (0–14 let) a postproduktivním věku (65 a více let) relativně vyrovnané (14,54 % a 16,43 %, viz Graf 2 – Podíly osob s občanstvím ČR a VSR dle hlavních věkových skupin, SLDB 2011), tak u osob s občanstvím VSR jsou podíly těchto dvou skupin zásadně odlišné. Podíl osob starších 65 let s občanstvím VSR je pouhých 0,66 % (abs. 342 osob z celkového počtu 52 139 sčítaných osob, *pozn. u 473 osob nebyl během SLDB 2011 zjištěn věk*). Skutečnost takto nízkého podílu osob v postproduktivní složce osob (65+) s občanstvím VSR má za následek několik dalších demografických diverzit. Např. výrazný rozdíl je evidentní z hlediska průměrného věku, viz Tab. 12. Vybrané věkové charakteristiky českých a vietnamských občanů Česka, SLDB 2011 (s. 64). Další vybrané věkové charakteristiky českých a vietnamských občanů Česka, SLDB 2011. Rozdíl průměrného věku mezi osobami s občanstvím ČR a VSR je téměř 11 let (přesně 10,83 let). Rozdíl mezi průměrným věkem žen s občanstvím ČR a VSR je pak dokonce více než 13 let (přesně 13,38 let), tj. v důsledku celkově nižšího podílu žen s občanstvím VSR než mužů s občanstvím VSR, viz Graf 4 Podíly českých a vietnamských občanů Česka dle věkových skupin a pohlaví, SLDB 2011. Nízký podíl osob starších 65 let s občanstvím VSR má za následek i další výrazné rozdíly. Obrovský kontrast je evidentní např. v porovnání indexu stárí, tzn. kolik obyvatel ve věku 65 a více let připadá na 100 dětí do 15 let věku. U složky obyvatel s občanstvím ČR je tento index 113 osob, zatímco u Vietnamců pouhých 4,78 osob.

V případě srovnání obou státních občanství ve vzdělávacím systému lze nejprve obecně říci, že počet dětí, žáků a studentů z cizích zemí v Česku se nadále zvyšuje ve všech vzdělávacích zařízeních, viz Tab. 14 Mateřské, základní a střední školy, konzervatoře, vyšší odborné a vysoké školy – studující cizinci, s. 66. Vzdělání rodičů totiž hraje určitou roli v počtu dětí a stejně tak je tomu i u osob se státním občanstvím VSR. Tabulka vyjadřující závislost dokončeného vzdělání

osob se státním občanstvím ČR a VSR, resp. podíl žen podle počtu dětí a dokončeného vzdělání, dokazuje určitou paralelu mezi oběma diskutovanými státními občanstvími v počtu dětí v závislosti na dokončeném vzdělání matky, viz Tab. 20. Ženy se státním občanstvím ČR a VSR podle počtu dětí, dokončeného vzdělání a generace 1960–1980 (s. 72). Z výsledků lze vysledovat převahu dvoudětného rodinného modelu, tzn., že největší podíly tvoří ženy s dvěma dětmi bez ohledu na jejich dokončené vzdělání a deklarované státní občanství. Podíl žen s jedním dítětem je vyšší častěji u žen se státním občanstvím VSR, přičemž v kategorii základní vzdělání je podíl žen s občanstvím VSR téměř dvojnásobný (24,27 %) než u žen s občanstvím ČR (12,44 %). Na druhém pólu v žebříčku vzdělání – vysokoškolské lze říci, že podíly žen s jedním a dvěma dětmi jsou velmi vyrovnané mezi příslušnými občanstvími (ČR jedno dítě 20,29 % a VSR jedno dítě 21,81 %; ČR dvě děti 37,48 % a VSR dvě děti 38,05 %). V případě bezdětných žen (bezdětnost) jsou podíly vyrovnané pouze u dokončeného středního vzdělání s maturitou (ČR 25,89 % a VSR 25,78 %) a vysokoškolského vzdělání (ČR 34,12 % a VSR 30,16 %). Je ale velmi důležité zmínit, že i zde mohou být výsledky zkresleny vlivem deformované věkové struktury žen se státním občanstvím VSR, viz Graf 4 Podíly českých a vietnamských občanů Česka dle věkových skupin a pohlaví, SLDB 2011 (s. 62).

Poslední srovnání osob s občanstvím ČR a VSR je věnováno náboženské víře, kde platí podobné trendy pro obě sledovaná státní občanství. S rostoucím věkem plynule narůstají podíly věřících osob až do věku 49 let. Od věku 50 let dochází naopak ke zmenšování podílu věřících u obou státních občanství. Výsledky mohou být zkresleny vlivem podílu neudaných výsledků, a především deformací věkové struktury osob se státním občanstvím VSR.

Další rozdíly mezi oběma sledovanými složkami obyvatelstva nabízejí specifické struktury žen a dětí. Pro struktury žen dle rodinného stavu platí, že i v tomto případě bylo možné předpokládat určité disparity. Na první pohled je evidentní nižší podíl svobodných (muži i ženy) u osob s občanstvím VSR zhruba do věku 44 let, viz Tab. 17. Podíly osob (v %) s občanstvím ČR podle rodinného stavu, věku, a pohlaví, SLDB 2011 (s. 69) a Tab. 18. Podíly osob (v %) s občanstvím VSR podle rodinného stavu, věku, a pohlaví, SLDB 2011 (s. 70). Lze tedy soudit, že osoby s občanstvím VSR uzavírají sňatky v nižším věku než osoby s občanstvím ČR. Uzavírání sňatků v nižším věku dokazuje rodinný stav ženatý/vdaná. Podíly osob s občanstvím VSR jsou podstatně vyšší, na rozdíl od nejmladší věkové skupiny 15–24 let do věku zhruba 54 let (platí pro muže i ženy). Zásadní rozdíly se také týkají rozvedených osob.

Zatímco maximální podíl rozvedených osob s občanstvím ČR je 23,43 % (rozvedené ženy ve věku 45–54 let), tak nejvyšší podíl u osob s občanstvím VSR je 14,27 % (rozvedené ženy ve věku 45–54 let). V důsledku nepříznivého velmi nízkého podílu osob s občanstvím VSR starších 65 let jsou samozřejmě výrazné rozdíly i v případě vdov a vdovců. Podíly vdov a vdovců jsou u osob s občanstvím VSR prakticky zanedbatelné, ovšem nutno dodat, že na rozdíl od osob s občanstvím ČR je více vdovců než vdov s občanstvím VSR (nejvíce muži 65–74 let, tj. 5,80 %). Určité rozdíly v rodinných stavech jsou patrné i z další tabulky Tab. 19. Specifické ukazatele rodinného stavu podle státního občanství (s. 71), kde např. ukazatel SMAM (počet let strávených ve svobodném stavu) vykazuje vyšší počet let u osob s občanstvím ČR (31,56 let) než u osob s občanstvím VSR (28,33 let).

Zajímavé závěry rovněž plynou ze srovnání struktur občanství dle počtů dětí. Obecně lze říci, že ve většině případů pro obě státní občanství platí největší podíly se dvěma dětmi. Ze struktur podle státního občanství a věkové kategorie, viz Tab. 21. Ženy se státním občanství ČR a VSR podle počtu dětí a věkové kategorie, SLDB 2011 (s. 73), lze vysledovat velmi podobné chování žen s občanstvím VSR a s občanstvím ČR. Pro obě státní občanství platí, že podíly žen s dětmi rostou v závislosti s rostoucím věkem matky. Výraznější rozdíly jsou mezi věkovým intervalem 15–19 let a 20–29 let mezi ženami s občanstvím ČR a VSR s jedním dítětem. Ze struktur vyplývá, že ženy s občanstvím VSR si dříve pořizují první dítě než ženy s občanstvím ČR. Další srovnání nabízí tabulka dle počtu dětí a rodinného stavu, viz Tab. 24. Ženy se státním občanstvím ČR a VSR podle počtu dětí, rodinného stavu a generace 1976–1980 (s. 76). I v tomto případě jsou největší podíly u žen s dvěma dětmi. Jedinou výjimku tvoří svobodné ženy s jedním dítětem (platí pro obě státní občanství). Výrazný rozdíl je evidentní u vdaných bezdětných žen. Zatímco vdané bezdětné ženy s občanstvím ČR tvoří pouze podíl 4,87 %, tak bezdětných žen s občanstvím VSR je 21,61 % z celkového počtu vdaných žen s tímto občanstvím.

Kapitola 7

Analýza prokreačního chování osob se státním občanstvím ČR a VSR v Česku

Obsahem kapitoly je komparace osob se státním občanstvím ČR a VSR z hlediska prokreace. Prokreace, jako klíčová vlastnost člověka, má obrovský význam pro jeho existenci a existence konkrétních cizích osob na našem území je obsahem této kapitoly. V případě sledování prokreačního chování osob s určitým státním občanstvím na území cizího státu je velmi důležité sledovat jakékoliv změny a stejně tak trendy a komplexní vývoj těchto osob nejen z důvodu migrační politiky. Konkrétní případ prokreace osob s cizím státním občanstvím (VSR) na území Česka je předmětem této kapitoly, kde je rovněž zhodnoceno na základě srovnání osob se státním občanstvím ČR.

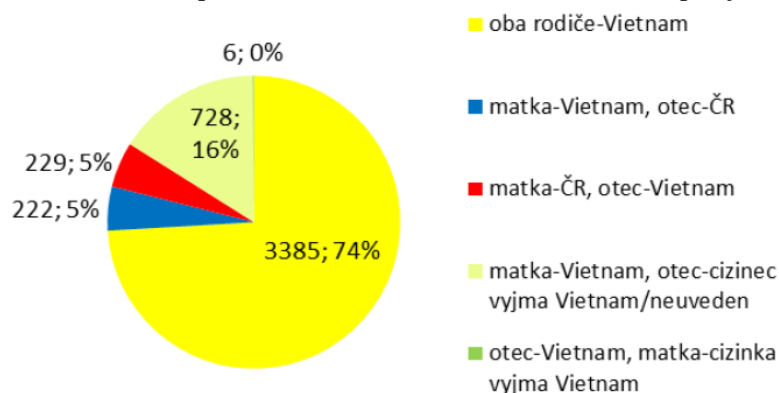
7.1 Struktury původu rodičů narozeného dítěte

Každá homogenní skupina osob se v mnohém liší od jiné skupiny lidí v několika ohledech. Stejně tak jako každé obyvatelstvo určitého státu má různou úroveň úmrtnosti, tak i úroveň plodnosti se často liší. Tato skutečnost samozřejmě znamená různé reprodukční chování. Odlišné reprodukční chování však může být i mezi odlišnými skupinami obyvatel žijícími na stejném území, tak jak je tomu v případě české a vietnamské společnosti na území Česka. Cílem této kapitoly je popsat reprodukční chování osob se státním občanstvím VSR a zjistit, zda se jejich reprodukční zvyklosti na území Česka odlišují od osob se státním občanstvím ČR. Je potřeba si uvědomit, že Vietnamci pocházejí z mnoha kilometrů vzdálené domoviny, kde existuje jiná kultura, včetně reprodukčních zvyklostí. Na druhou stranu nás spojuje velmi podobná politická minulost a na území Česka dnes Vietnamci žijí již řadu let. Lze tedy předpokládat, že z hlediska reprodukčního chování budou trendy v jejich chování podobné jako u českých osob. Před analýzou samotného reprodukčního chování je nejprve důležité popsat struktury rodičů dítěte z několika hledisek.

Narození bývají v publikacích demografické statistiky primárně tříděni dle státního občanství dítěte. Mezi roky 2012–2015 bylo české státní občanství (občanství ČR) přiřazeno 423,7 tisícům narozených (83 % celkového počtu). Ovšem přibližně 25 tisíc narozených dětí mělo jednoho z rodičů cizího státního občana (u 14 tisíc narozených cizí občan otec, u 11 tisíc narozených cizí

občan matka). Zajímavý je tedy pohled na strukturu rodičů dítěte dle státního občanství v případě jednotlivých skupin cizinců. U sledovaných dětí narozených v rodinách státních občanů Vietnamu měly rodiče většinou homogenní státní občanství, jak zobrazuje tento obrázek 5.

Obr. 5 – Narození podle státního občanství rodičů, z nichž alespoň jeden má občanství VSR 2012–2015

Zdroj: Štyglerová, Němečková, 2019

Téměř 75 % narozených dětí, mělo oba rodiče se státním občanstvím VSR, 10 % dětí mělo pouze jednoho rodiče s občanstvím VSR a druhého s občanstvím ČR (relativně polovina otec/matka), jak uvádí ve své studii Štyglerová a Němečková (2019). Z této problematiky tedy plyne, že pokud jsou při studii plodnosti cizinek uvažovány pouze narozené děti s cizím státním občanstvím, intenzita plodnosti bude ovlivněna mechanismem přiřazování státního občanství dítěte dle občanství jeho rodičů. Jak je vidět na výše uvedeném grafu, ne vždy platí, že státní občanství dítěte a matky je shodné. Při studiu plodnosti cizinců je tedy vhodné vycházet ze státního občanství matky (nikoli dítěte). Rovněž je možné využít druhý přístup, který je založen na státu narození matky jakožto faktoru pro zařazení mezi cizince. Při využití druhého přístupu jsou generovány vyšší počty narozených dětí než v prvním případě využívající státní občanství, jak dále také uvádí Štyglerová a Němečková (2019). Rozdíl v počtu narozených při užití státního občanství matky a státu narození matky zachycuje tato tabulka 25.

Tab. 25 – Narození dle státního občanství a státu narození, 2012–2015

Země	Státní občanství dítěte	Státní občanství matky	Stát narození matky
Celkem	437 486	437 486	437 486
ČR	423 699	413 068	409 848
Cizí	13 787	24 418	27 638
podíl na celku	3,20 %	5,60 %	6,30 %
Z toho:			
Slovensko	1 903	8 407	10 493
Ukrajina	3 296	4 556	4 866
Vietnam	4 113	4 335	4 414
Rusko	892	1 367	1 505
Polsko	193	610	627
Mongolsko	558	606	613

Zdroj dat: Štyglerová, Němečková, 2019

Následující tabulka 26 mapující struktury obou rodičů narozeného dítěte dle státního občanství a vitality, vychází z prvního uvedeného přístupu studia reprodukce (plodnosti) cizinců.

Tab. 26 – Struktury rodičů narozeného dítěte dle státního občanství v roce 2017

			Státní občanství matky			
			ČR	VSR	Ostatní	Celkem
Živě narození	Státní občanství otce	ČR	95 739	60	2 826	98 625
		VSR	83	823	1	907
		Ostatní	11 384	108	3 381	14 873
	Celkem		107 206	991	6 208	114 405
Mrtvě narození	Státní občanství otce	ČR	236		12	248
		VSR	-	-	-	-
		Ostatní	125		11	136
	Celkem		361		23	384
Všichni narození	Státní občanství otce	ČR	95 975	60	2 838	98 873
		VSR	83	823	1	907
		Ostatní	11 509	108	3 392	15 009
	Celkem		107 567	991	6 231	114 789

Zdroj: běžná evidence, třídění individuálních anonymizovaných údajů

V roce 2017 se v Česku narodilo celkem 114 789 dětí. Z tohoto počtu mělo narozené dítě oba rodiče s občanstvím ČR celkem v 95 975 případech. Oba rodiče s občanstvím VSR mělo narozené dítě v 823 případech. Z hlediska vitality tento počet odpovídá všem živě narozeným dětem, kdy oba rodiče měli občanství VSR. Znamená to tedy, že k tomuto datu se žádné dítě nenarodilo rodičům s občanstvím VSR jako mrtvě narozené. Struktury rodičů narozeného dítěte dle státního občanství, včetně podílů, zobrazuje následující tabulka Tab. 27 Struktury rodičů živě narozených dětí dle státního občanství v roce 2017. Z tabulky lze rovněž pozorovat, že poměr, kdy jeden z rodičů dítěte má státní občanství ČR a druhý státní občanství VSR je relativně vyrovnaný (5,58 % a 7,72 %). Překvapivé je ale to, že více dětí má vietnamského otce a českou matku (83 případů, relativně 7,72 %) než vietnamskou matku a českého otce (60 případů, relativně 5,58 %). Vzhledem k malému rozdílu mezi těmito případy a k tomu, že data se vztahují pouze k jednomu roku 2017, nelze tuto skutečnost paušalizovat. Zajímavý je také výrazný rozdíl, kdy matka s občanstvím ČR měla dítě s otcem s cizím státním občanstvím (11 509 případů; Tab. 26) než otec s občanstvím ČR, který měl dítě s matkou cizinkou (2 838 případů; Tab. 26).

Tab. 27 – Struktury rodičů živě narozených dětí dle státního občanství, v roce 2017

Státní občanství	Abs.	Rel. (%)
Oba rodiče VSR	823	76,56
Matka VSR – otec ČR	60	5,58
Matka ČR – otec VSR	83	7,72
Matka VSR – otec ostatní	108	10,05
Otec VSR – matka ostatní	1	0,09
Celkem	1 075	100,00

Zdroj: běžná evidence, třídění individuálních anonymizovaných údajů

Další struktury rodičů narozeného dítěte jsou sledovány dle státu narození matky a státu narození otce dítěte. Lze předpokládat, že státní občanství a stát narození rodičů se nebude vždy shodovat. Stát narození otce a matky narozeného dítěte shrnuje tabulka 28.

Tab. 28 – Struktury rodičů narozeného dítěte dle státu narození, rok 2017

			Stát narození matky			
			ČR	VSR	Ostatní	Celkem
Živě narození	Stát narození otce	ČR	94 065	46	3 303	97 414
		VSR	50	899	4	953
		Ostatní	11 986	113	3 939	16 038
	Celkem		106 101	1 058	7 246	114 405
Mrtvě narození	Stát narození otce	ČR	230	-	14	244
		VSR	-	-	-	-
		Ostatní	128	-	12	140
	Celkem		358	-	26	384
Všichni narození	Stát narození otce	ČR	94 295	46	3 317	97 658
		VSR	50	899	4	953
		Ostatní	12 114	113	3 951	16 178
	Celkem		106 459	1 058	7 272	114 789

Zdroj: běžná evidence, třídění individuálních anonymizovaných údajů

Stejně jako v předchozím případě bylo během roku 2017 zaznamenáno celkem 114 789 narozených dětí. V případě, že oba rodiče se narodili na území Česka, je celkem 94 295 případů, zatímco u rodičů, kteří se oba narodili na území Vietnamu, je zde 899 případů, což je více než v předchozí situaci z hlediska státního občanství VSR (823 případů). I zde je hodnota u všech narozených dětí oběma vietnamských rodičů shodná (899) jako u živě narozených dětí, z důvodu absence mrtvě narozených. Z tabulky je dále patrný mnohem menší rozdíl v situaci, kdy jeden z rodičů je narozený na území Česka a druhý na území Vietnamu (50 a 46). Zde je rovněž výrazný rozdíl, kdy měla matka narozená v Česku dítě s otcem narozeným v cizině (12 114 případů) než kdy měl otec narozený v Česku dítě s matkou narozenou v cizině (3 317 případů).

Tab. 29 – Struktury rodičů narozeného dítěte dle státního občanství, rodinného stavu a vitality dítěte, rok 2017

Státní občanství ČR otce a matky		Živě narození	Mrtvě narození	Všichni narození	Živě narození (%)
Stav matky	Svobodná	39 976	84	40 060	41,76
	Vdaná	51 198	143	51 341	53,48
	Rozvedená	4 432	8	4 440	4,63
	Ovdovělá	133	1	134	0,14
Celkem		95 739	236	95 975	100
Státní občanství VSR otce a matky		Živě narození	Mrtvě narození	Všichni narození	Živě narození (%)
Stav matky	Svobodná	85	-	85	10,33
	Vdaná	720	-	720	87,48
	Rozvedená	16	-	16	1,94
	Ovdovělá	2	-	2	0,24
Celkem		823	-	823	100

Zdroj: běžná evidence, třídění individuálních anonymizovaných údajů

Z tabulky zobrazující narozené děti rodičům se stejným státním občanstvím (tab. 29) je primárně vidět výrazná převaha podílů živě narozených u vdaných matek (ČR 53,48 % a VSR 87,48 %) oproti ostatním rodinným stavům matky v obou případech státního občanství. Důležité je ale zmínit, že zatímco u rodičů se státním občanstvím ČR není rozdíl v podílech živě narozených u svobodné a vdané matky příliš zásadní (41,76 % svobodná, 53,48 % vdaná), tak na vietnamské straně jsou rozdíly v podílech obrovské (10,33 % svobodná, 87,48 % vdaná). Zde je tedy důkaz o tom, že naprostá většina vietnamských žen žijících na území Česka porodila své dítě (dětí) v manželském svazku. Podíl rozvedených matek je v obou případech státního občanství sice velmi malý, ale u matek s občanstvím ČR více než dvojnásobný oproti rozvedeným matkám s občanstvím VSR (4,63 % ČR a 1,94 % VSR). Stejně tak u ovdovělých matek (0,14 % ČR a 0,24 % VSR), zde je ale trend opačný.

Poslední tabulkou řešící struktury prokreačního chování je tabulka biologického pořadí narození dítěte dle státního občanství otce a matky, viz tab. 30.

Tab. 30 – Struktury biologického pořadí narozeného dítěte dle státního občanství otce a matky, rok 2017

Občanství ČR otce a matky dítěte			Občanství VSR otce a matky dítěte		
Pořadí dítěte	abs.	rel. (%)	Pořadí dítěte	abs.	rel. (%)
1. dítě	46 579	48,65	1. dítě	244	29,65
2. dítě	35 874	37,47	2. dítě	417	50,67
3. a další dítě	13 286	13,88	3. a další dítě	162	19,68
Celkem	95 739	100,00		823	100,00

Zdroj: běžná evidence, třídění individuálních anonymizovaných údajů

Z tabulky jsou mezi srovnávanými občanstvími evidentní rozdíly na první pohled. Zatímco u rodičů dítěte se státním občanstvím ČR tvoří podíl pořadí prvního dítěte 48,65 %, tak na vietnamské straně pouhých 29,65 %. Ovšem v případě pořadí druhého dítěte jsou převažující podíly srovnávaných občanství naopak. U osob s občanstvím ČR je tento podíl 37,47 %, tedy menší podíl než v případě pořadí prvního dítěte, tak u osob s občanstvím VSR je podíl v případě druhého dítěte již 50,67 %, což je výrazně více než v případě podílu prvního dítěte. Podíly třetího a dalšího dítěte jsou u obou srovnávaných státních občanství do 20 %.

Z dlouhodobého hlediska lze říci, že populace Česka roste. Trend rostoucí populace může být obecně způsoben několika důvody. Jednak to může být v důsledku kladného migračního salda (větší podíl imigrujících než emigrujících osob) daného státu nebo může být důvod ryze demografický, tzn. v důsledku zvyšujícího průměrného počtu narozených dětí připadajících na jednu ženu, tj. úhrnnou plodností. Podle Českého statistického úřadu (2019c) úhrnná plodnost při zachování věkově specifických měr plodnosti daného roku, v roce 2017 pátým rokem v řadě meziročně vzrostla. Její hodnota se zvýšila z hodnoty 1,43 v roce 2013 na 1,69 živě narozeného dítěte v roce 2017, v roce 2018 dokonce na 1,71. Od roku 2014 se udržela nad hodnotou 1,5, představující hranici nízké plodnosti. Vyšší úroveň plodnosti než 1,69 byla v Česku zaznamenána naposledy v roce 1992, kdy úroveň plodnosti dosáhla hodnoty 1,71 živě narozeného dítěte připadající na jednu ženu, tedy stejně jako v roce 2018. Z dlouhodobého pohledu ani tato úroveň plodnosti nezajišťuje prostou reprodukci populace. Pro zajištění prosté reprodukce by bylo potřeba dosažení alespoň hodnoty ve výši 2,1 živě narozeného dítěte na jednu ženu (v Česku naposledy v roce 1980). Hlavním faktorem změny úrovně plodnosti byl zvyšující se průměrný

věk žen při narození prvního dítěte, který v uplynulých dvou desetiletí výrazně vzrostl. Ještě na počátku 90. let ženy rodily v průměru před dosažením 25 let, v současnosti je to ve věku přibližně 30 let, při narození prvního dítěte byl průměrný věk 28,2 v roce 2017 a 28,4 v roce 2018 (Český statistický úřad, 2019c). Diskutovaná problematika průměrného počtu živě narozených dětí připadající na jednu ženu je předmětem další kapitoly.

7.2 Vícerozměrná analýza průměrného počtu dětí na jednu ženu s dětmi; vliv generace, rodinného stavu a státního občanství

Obsahem kapitoly je hlubší analýza průměrného počtu dětí na jednu ženu, respektive na jednu ženu s dětmi se státním občanstvím ČR a VSR žijících v Česku na základě individuálních anonymizovaných dat SLBD 2011. Analýza je provedena prostřednictvím Poissonovy regrese, která nabízí výsledky, a především srovnání konečné plodnosti žen se státním občanstvím ČR a VSR z hlediska mezigeneračních rozdílů a v závislosti na rodinném stavu žen.

Tab. 31 – Struktury žen dle rodinného stavu a generace narození, SLBD 2011

Poznámka: Hodnoty celkem jsou sečteny včetně kategorie neudáno. Podíly kategorie neudáno jsou počítány z celkového počtu žen v příslušné generaci a občanství.

	Generace	Svobodná	Vdaná	Rozvedená	Vdova	Neudáno	Celkem
Státní občanství ČR	1961–1965	17 167	216 194	80 227	10 155	19	323 762
	1966–1970	25 496	210 668	80 090	5 649	25	321 928
	1971–1975	63 935	261 078	74 731	3 479	34	403 257
	1976–1980	132 014	225 517	39 194	1 310	30	398 065
Celkem		238 612	913 457	274 242	20 593	108	1 447 012
Státní občanství VSR	1961–1965	158	1 019	208	43	26	1 454
	1966–1970	301	1 496	248	36	26	2 107
	1971–1975	506	1 709	265	35	38	2 553
	1976–1980	548	1 455	169	14	31	2 217
Celkem		1 513	5 679	890	128	121	8 331
	Generace	Svobodná	Vdaná	Rozvedená	Vdova	Neudáno	Celkem
Státní občanství ČR (%)	1961–1965	5,30	66,78	24,78	3,14	0,01	100,00
	1966–1970	7,92	65,44	24,88	1,75	0,01	100,00
	1971–1975	15,85	64,74	18,53	0,86	0,01	100,00
	1976–1980	33,16	56,65	9,85	0,33	0,01	100,00
Celkem (%)		7,09	31,76	42,54	15,87	2,75	100,00
Státní občanství VSR (%)	1961–1965	10,87	70,08	14,31	2,96	1,79	100,00
	1966–1970	14,29	71,00	11,77	1,71	1,23	100,00
	1971–1975	19,82	66,94	10,38	1,37	1,49	100,00
	1976–1980	24,72	65,63	7,62	0,63	1,40	100,00
Celkem (%)		18,16	68,17	10,68	1,54	1,45	100,00

Zdroj: Individuální anonymizované údaje SLBD 2011

Z výsledků je vidět postupně plynulý nárůst svobodných žen s mladším věkem u obou sledovaných státních občanství. Nejčetněji zastoupenou skupinu tvoří vdané ženy na české i vietnamské straně (občanství ČR celkem 913 457 žen, občanství VSR celkem 5 679 žen). Nárůsty a poklesy počtů vdaných žen VSR kopírují ženy s občanstvím ČR (pro obě skupiny platí nejprve pokles v generaci 1966–1970, poté nárůst v generaci 1971–1975 a poté opět pokles v nejmladší generaci 1976–1980). Počty rozvedených žen s občanstvím ČR napříč generacemi klesají, na rozdíl od počtů žen s občanstvím VSR, kde počty rozvedených nejprve narůstají a poté klesají až u nejmladších generací narozených mezi roky 1976–1980.

Faktor dokončeného vzdělání byl z modelu záměrně vypuštěn, neboť výsledky o dokončeném vzdělání osob se státním občanstvím VSR nebyly příliš vypovídající o skutečné situaci dosažené úrovně vzdělání, z důvodu velkého podílu osob s občanstvím VSR, které tento údaj během SLDB 2011 neudaly, jak ukazuje tabulka 32.

Tab. 32 – Struktury žen dle dokončeného vzdělání a generace narození, SLDB 2011

	Generace	Základní škola	Střední škola bez maturity, včetně vyučení	Střední škola s maturitou	Vysokoškolské vzdělání	Neudáno	Celkem
Státní občanství ČR	1961–1965	31 848	106 953	131 723	46 875	6 409	323 808
	1966–1970	22 140	111 829	134 713	45 807	7 489	321 978
	1971–1975	23 307	143 672	166 897	57 819	11 671	403 366
	1976–1980	25 277	97 211	182 337	79 253	14 162	398 240
Celkem		102 572	459 665	615 670	229 754	39 731	1 447 392
Státní občanství VSR	1961–1965	427	151	386	43	448	1 455
	1966–1970	633	212	570	44	648	2 107
	1971–1975	723	231	519	69	1 012	2 554
	1976–1980	608	169	368	62	1 011	2 218
Celkem		2 391	763	1 843	218	3 119	8 334
	Generace	Základní škola	Střední škola bez maturity, včetně vyučení	Střední škola s maturitou	Vysokoškolské vzdělání	Neudáno	Celkem
Státní občanství ČR (%)	1961–1965	9,84	33,03	40,68	14,48	1,98	100,00
	1966–1970	6,88	34,73	41,84	14,23	2,33	100,00
	1971–1975	5,78	35,62	41,38	14,33	2,89	100,00
	1976–1980	6,35	24,41	45,79	19,90	3,56	100,00
Celkem (%)		7,09	31,76	42,54	15,87	2,75	100,00
Státní občanství VSR (%)	1961–1965	29,35	10,38	26,53	2,96	30,79	100,00
	1966–1970	30,04	10,06	27,05	2,09	30,75	100,00
	1971–1975	28,31	9,04	20,32	2,70	39,62	100,00
	1976–1980	27,41	7,62	16,59	2,80	45,58	100,00
Celkem (%)		28,69	9,16	22,11	2,62	37,43	100,00

Poznámky: Podíly neudáno, jsou počítány z celkového počtu osob dle státního občanství. Nejvyšší ukončené vzdělání vyplňovaly pouze osoby ve věku 15 a více let podle nejvyšší ukončené školy.
*Zahrnuje bakalářský (Bc., BcA.) a magisterský (Ing., MUDr., JUDr., PhDr., Mgr. aj.) stupeň vzdělání.

Zdroj: Individuální anonymizované údaje SLDB 2011

Z modelu Poissonovy regrese byly rovněž vypuštěny bezdětné ženy. Důvodem byl opět velký podíl žen s občanstvím VSR, které údaj o počtu dětí v položce žádné dítě pravděpodobně nevyplnily (tab. 33).

Tab. 33 – Ženy dle počtu dětí a generace

	Generace	Bezdětné	1 dítě	2 děti	3 a více dětí	Neudáno	Celkem
Státní občanství ČR	1961–1965	18 033	57791	182 765	62 806	2 413	323 808
	1966–1970	20 640	66480	175 842	56 267	2 749	321 978
	1971–1975	39 994	93711	209 013	55 446	5 202	403 366
	1976–1980	94 228	119690	147 814	26 632	9 876	398 240
Celkem		172 895	337 672	715 434	201 151	20 240	1 447 392
Státní občanství VSR	1961–1965	137	261	604	185	268	1455
	1966–1970	195	374	926	251	361	2107
	1971–1975	377	500	969	213	495	2554
	1976–1980	421	567	643	93	494	2218
Celkem		1 130	1 702	3 142	742	1 618	8 334
	Generace	Bezdětné	1 dítě	2 děti	3 a více dětí	Neudáno	Celkem
Státní občanství ČR (%)	1961–1965	5,61	17,98	56,87	19,54	0,75	100
	1966–1970	6,47	20,83	55,08	17,63	0,85	100
	1971–1975	10,04	23,54	52,49	13,93	1,29	100
	1976–1980	24,26	30,82	38,06	6,86	2,48	100
Celkem (%)		12,11	23,66	50,13	14,09	1,40	100
Státní občanství VSR (%)	1961–1965	11,54	21,99	50,88	15,59	18,42	100
	1966–1970	11,17	21,42	53,04	14,38	17,13	100
	1971–1975	18,31	24,28	47,06	10,34	19,38	100
	1976–1980	24,42	32,89	37,3	5,39	22,27	100
Celkem (%)		16,83	25,34	46,78	11,05	19,41	100

Poznámka: Podíly jsou počítány z celkového součtu žen z příslušné generace narození. Celkové podíly jsou počítány bez kategorie neudáno.

Zdroj: Individuální anonymizované údaje SLBD 2011

Cílem Poissonova regresního modelu je modelování proměnných s Poissonovým rozdělením výsledkem. Poissonovo rozdělení je diskrétní rozdělení, jež popisuje četnost výskytů sledované události na danou jednotku (čas, plocha, objem), když se dané události vyskytují vzájemně nezávisle s konstantní intenzitou, tj. jediný parametr λ , jak popisuje Portál matematické biologie (2019).

Poissonovo rozdělení má tuto pravděpodobnostní funkci:

$$P(Y = y) = \frac{\lambda^y e^{-\lambda}}{y!}, y \geq 0$$

Střední hodnota a rozptyl jsou dány jediným parametrem λ .

$$EY = \lambda, DY = \lambda$$

Poissonovská regrese je speciálním případem tzv. zobecněného lineárního modelu. Předpokládá, že náhodná veličina Y má Poissonovo rozdělení a logaritmus jeho očekávané hodnoty může být modelován pomocí lineární kombinace parametrů. Bývá označován jako log-lineární model. Rovnici modelu lze obecně vyjádřit:

$$\ln(\lambda_i) = \beta_0 + \beta_1 x_{i1} + \dots + \beta_p x_{ip}$$

$$i = 1, \dots, n$$

Vysvětlující proměnné x s neznámými parametry β jsou vztaženy k vysvětlované proměnné λ skrze log-lineární spojovací funkci. K odhadu parametrů β se využívá metoda maximální věrohodnosti. V naší analýze vstupovaly do modelu Poissonovy regrese celkem tři kategoriální vysvětlující proměnné: státní občanství, rodinný stav a generace žen. Vysvětlovanou proměnnou v modelu představuje počet dětí. Jako referenční kategorie v celém modelu vystupuje vdaná žena se státním občanstvím ČR, která je narozená v generaci 1961–1965.

V modelu byly všechny tři vysvětlující proměnné statisticky významné včetně dvou interakcí občanství s rodinným stavem a roku narození s rodinným stavem, jak je vidět v Tab. 34.

Tab. 34 – Test deviance Poissonova regresního modelu

	Deviance	DF	Chi-Square	Pr > ChiSq
Státní občanství	287 924	1	11,08	0,0009
Rodinný stav	274 378	3	13 545,5	<.0001
Generace	267 644	3	67 34,29	<.0001
Státní občanství*rodinný stav	267 632	3	12,15	0,0069
Rok narození*rodinný stav	267 330	9	302,05	<.0001

Zdroj: vlastní zpracování

Hodnoty parametrů kategoriálních proměnných včetně interakcí občanství s rodinným stavem a roku narození s rodinným stavem modelu Poissonovy regrese shrnuje Tab. 35.

Tab. 35 – Regresní model průměrného počtu živě narozených dětí v souboru žen s dětmi ve vztahu k občanství, rodinnému stavu a generaci žen

Parametry	Odhad parametru β	Směrodatná chyba	95 % Interval spolehlivosti		Chí-kvadrát test (Pr > ChiSq)	Exp(β)
Intercept (Státní občanství ČR, vdaná, rok narození 1961–1965)	0,7209	0,0015	0,7179	0,7239	<.0001	2,056
Občanství VSR	-0,0297	0,0114	0,0521	0,0074	0,0092	0,971
Svobodná	-0,3679	0,01030	0,3882	0,3477	<.0001	0,692
Rozvedená	-0,0514	0,0030	0,0572	0,0455	<.0001	0,950
Ovdovělá	0,0057	0,0072	0,0085	0,0198	0,4326	1,006
Rok narození 1966–1970	-0,0186	0,0022	0,0229	0,0144	<.0001	0,982
Rok narození 1971–1975	-0,0457	0,0021	0,0498	0,0416	<.0001	0,955
Rok narození 1976–1980	-0,1550	0,0023	0,1594	0,1506	<.0001	0,856
Občanství VSR *svobodná	0,1028	0,0322	0,0398	0,1659	0,0014	1,108
Občanství VSR *rozvedená	-0,0508	0,0318	0,1131	0,0115	0,1102	0,950
Občanství VSR *ovdovělá	-0,0725	0,0793	0,2280	0,083	0,3606	0,930
Svobodná*rok narození 1966–1970	0,0764	0,0128	0,0513	0,1015	<.0001	1,079
Svobodná*rok narození 1971–1975	0,1170	0,0113	0,0949	0,1391	<.0001	1,124
Svobodná*rok narození 1976–1980	0,1528	0,0110	0,1313	0,1744	<.0001	1,165
Rozvedená*rok narození 1966–1970	-0,0128	0,0043	0,0211	0,0044	0,0028	0,987
Rozvedená*rok narození 1971–1975	-0,0298	0,0043	0,0383	0,0213	<.0001	0,971
Rozvedená*rok narození 1976–1980	-0,0071	0,0055	0,0179	0,0036	0,1942	0,993
Ovdovělá*rok narození 1966–1970	-0,0011	0,0121	0,0248	0,0225	0,9251	0,999
Ovdovělá*rok narození 1971–1975	-0,0056	0,0144	0,0339	0,0227	0,6995	0,994
Ovdovělá*rok narození 1976–1980	0,0119	0,0232	0,0335	0,0574	0,6060	1,012

Zdroj: Soubor individuálních anonymizovaných dat, vlastní zpracování

Na základě odhadů parametrů jsou vybrány statisticky nejvýznamnější výsledky vycházející z Poissonovy regresní analýzy (sloupec $Pr > ChiSq$), které vypovídají o průměrném počtu dětí na jednu ženu s dětmi, dle příslušného státního občanství, rodinného stavu a generace, ve které se žena narodila (Tabulka 35). Ženy mající alespoň jedno dítě s vietnamským státním občanstvím mají o něco menší průměrný počet dětí (-0,0297) oproti ženám s českým občanstvím při standardizaci na ostatní proměnné v modelu. Rovněž svobodné (-0,3679) a rozvedené (-0,0514) ženy s dětmi měly v průměru méně dětí než vdané. Ovdovělé sice vykazovaly o něco vyšší průměr, ale nebyly tak statisticky významné. Z parametrů je dále vidět, že ženy narozené v mladších generacích měly průměrně méně dětí, než ženy narozené v referenční generaci 1961–1965. Ženy, které se narodily v generaci 1966–1970 měly průměrně méně dětí (-0,0186), než ženy narozené mezi lety 1961–1965. Postupně u mladších generací jsou výsledky opět nižší průměrného počtu dětí na jednu ženu s dětmi oproti referenční generaci, tj. 1971–1975 (-0,0457), 1976–1980 (-0,1550).

Obecně lze na základě zmíněných parametrů říci, že všechny statisticky významné kategorie žen měly v průměru méně dětí než v případě referenční kategorie, tj. vdaná žena se státním občanstvím ČR, narozená v letech 1961–1965.

Přehled výsledků Poissonovy regresní analýzy modelových průměrných počtů živě narozených dětí podle vybraných proměnných demonstruje následující tabulka 36. Výpočet průměrného počtu dětí na jednu ženu s dětmi vychází z odhadu referenční hodnoty intercept (0,7209), tedy hodnoty pro vdanou ženu se státním občanstvím ČR, která je narozená v generaci 1961–1965. K referenční hodnotě jsou vždy následně postupně přičítány hodnoty odhadů parametrů ostatních kategorií rodinného stavu a generace ženy s dětmi, které vstupují do výpočtu průměru. Výsledný průměrný počet dětí na jednu ženu s dětmi dle státního občanství a rodinného stavu je vždy exponenciální hodnotou vypočteného odhadu.

V praxi to znamená, že pokud je jako referenční hodnota pro vdanou ženu s dětmi se státním občanstvím ČR, narozenou v generaci 1961–1965, hodnota 0,7209 ($\exp. 2,056$) a chceme zjistit průměrný počet dětí např. pro následující generaci 1966–1970, tak k referenční hodnotě 0,7209 pouze přičteme hodnotu odhadu zjišťované generace, tzn. -0,0186. Exponentem této hodnoty ($\exp 0,7023$) je výsledný průměrný počet dětí zjišťované generace (2,018). Stejný postup lze aplikovat pro zjištění průměrného počtu dětí na jednu ženu s dětmi pro další kombinace kategorií zkoumaných proměnných, např. rodinný stav a také občanství VSR apod.

Tab. 36 – Modelový průměrný počet dětí na jednu ženu s dětmi, dle státního občanství, rodinného stavu a generace

Státní občanství	Rodinný stav	Generace	Průměrný počet dětí
ČR	vdaná	1961–1965	2,056
ČR	vdaná	1966–1970	2,018
ČR	vdaná	1971–1975	1,964
ČR	vdaná	1976–1980	1,761
ČR	svobodná	1961–1965	1,423
ČR	svobodná	1966–1970	1,397
ČR	svobodná	1971–1975	1,360
ČR	svobodná	1976–1980	1,219
VSR	vdaná	1961–1965	1,996
VSR	vdaná	1966–1970	1,959
VSR	vdaná	1971–1975	1,907
VSR	vdaná	1976–1980	1,709
VSR	svobodná	1961–1965	1,531
VSR	svobodná	1966–1970	1,622
VSR	svobodná	1971–1975	1,644
VSR	svobodná	1976–1980	1,528

Zdroj: Soubor individuálních anonymizovaných dat, vlastní zpracování

Z Výsledků vyjadřující průměrný počet dětí na jednu ženu s dětmi na základě modelu lze vyvodit jasný závěr. Jednoznačně lze potvrdit shodné výsledky s předchozí analýzou podílů žen dle počtu dětí a rodinného stavu (kapitola 6.5.2 Struktury žen se státním občanstvím ČR a VSR v Česku dle počtu dětí, Tab. 24 Ženy se státním občanstvím ČR a VSR podle počtu dětí, rodinného stavu a generace 1976–1980, s. 76), kde výsledky korespondují se závěry této analýzy. V obou případech lze říci, že vdané ženy se státním občanstvím ČR mají větší průměrný počet dětí na jednu ženu s dětmi (1,761 až 2,056) než vdané ženy s občanstvím VSR (1,709 až 1,996). Naopak lze tvrdit, že svobodné ženy se státním občanstvím ČR mají menší průměrný počet dětí na jednu ženu s dětmi (1,219 až 1,423) než svobodné ženy se státním občanstvím VSR (1,528 až 1,531). Je tedy na místě se domnívat, že rodinný stav hraje v případě počtu dětí klíčovou roli.

Kapitola 8

Závěr

Tématem diplomové práce je demografické chování vietnamské populace v Česku. Vietnamské populaci v Česku nebyla prozatím věnována příliš velká pozornost vycházející z celostátních datových zdrojů. Zejména v oblasti demografie se Vietnamci netěšili velké pozornosti i přes to, že tvoří na našem území třetí nejpočetnější skupinu obyvatel po Slovácích a Ukrajincích. Tato diplomová práce má zachytit, shrnout a popsat právě demografické chování vietnamských spoluobčanů na území Česka.

Cílem práce je zachytit prostřednictvím různých demografických analýz chování vietnamských obyvatel v Česku, popsat je a srovnat s českým domácím obyvatelstvem především na základě deklarovaného státního občanství, jež obě skupiny obyvatel uvedly během SLDB 2011. V diplomové práci jsou řešeny základní deskriptivní charakteristiky osob s občanstvím ČR a VSR v Česku dle státního občanství, národnosti a mateřského jazyka, přičemž do konkrétních analýz vstupují pouze osoby dle deklarovaného státního občanství. Kritérium státního občanství je zvoleno záměrně, neboť dle státního občanství je zachyceno nejvíce vietnamských osob, tzn., že v práci je maximalizována přesnost na výsledky provedených analýz. Dalším podstatným faktorem pro výběr státního občanství je skutečnost, že údaj o národnosti byl během SLDB 2011 dobrovolný. Většina analýz obsažených v diplomové práci vychází z celostátního datového zdroje SLDB 2011. Pouze vrcholná analýza celé práce o průměrném počtu dětí na jednu ženu s dětmi (kapitola 7.2) je provedena na základě souboru individuálních anonymizovaných dat.

Úvodní kapitola práce obsahuje cíle diplomové práce, metodiku práce a rovněž představuje datovou základnu, ze které práce vychází. Obsahem druhé kapitoly je legislativní problematika, v níž jsou definovány, a především vysvětleny rozdíly mezi termíny státního občanství, národnosti a mateřského jazyka. Státní občanství představuje v této práci klíčový pojem, neboť z jeho podstaty je počítána většina provedených analýz, a také proto je institutu státního občanství věnována největší pozornost. Třetí kapitola shrnuje teoretická východiska práce, kde jsou diskutovány historické a kulturní aspekty Vietnamu, na jejichž základě je přiblížena Vietnamská kultura. Teoretická kapitola rovněž obsahuje sociální systém a hodnoty vietnamské rodiny, jež jsou důležité pro pochopení vietnamské mentality v oblasti rodinného života a sociálních hodnot, které uznávají. Vietnamská integrace do české společnosti je dalším důležitým segmentem této kapitoly. V kapitole je popsáno postupné začleňování Vietnamců do české společnosti

a počátky jejich podnikavých aktivit na trhu práce. Čtvrtá kapitola se soustřeďuje na imigraci Vietnamců do Česka. Kapitola otevírá diskuse o počátcích diplomatických styků mezi oběma zeměmi, které pramenily v důsledku společné komunistické minulosti. Vietnamská imigrace na území Česka je fragmentována do dvou podkapitol dle období před a po revoluci v roce 1989, neboť Vietnamské imigrace probíhaly v těchto dvou historických etapách z odlišných důvodů.

Analytickou část práce uvádí pátá kapitola, kde jsou diskutovány základní deskriptivní charakteristiky českého a vietnamského obyvatelstva Česka, dle státního občanství, národnosti, mateřského jazyka a dle kombinací těchto proměnných prostřednictvím kontingenčních tabulek. Z výsledků provedených analýz všech tří sledovaných charakteristik platí, že nejvíce osob deklarovalo občanství ČR (9 924 044 osob, rel. 95,09 % z celkového počtu sčítaných osob) a český mateřský jazyk (9 263 300 osob, 88,76 % z celkového počtu sčítaných osob). V případě české národnosti osoby deklarovaly na sčítacím formuláři během SLDB 2011 svou národnost jako českou v 6 711 624 případech (rel. 64,31 % z celkového počtu sčítaných osob). Vietnamské osoby nejvíce deklarovaly své státní občanství (občanství VSR), a to 52 612 osob (rel. 0,50 % z celkového počtu sčítaných osob). Na základě těchto výsledků byla jako rozhodující kritérium pro podrobné analýzy a modely zvolena proměnná státní občanství. Státní občanství v zásadě znamená právní vztah mezi občanem a státem, který je nezrušitelný a na jeho základě vznikají subjektům určitá práva a povinnosti, respektive závazky. V problematice státního občanství hraje zásadní roli zákon č. 186/2013 Sb., hovořící o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů (platný od 1. 1. 2014). Zásadní změnu, kterou přinesla tato nová právní úprava, je umožnění existence dvojího státního občanství. Žadatelé o udělení státního občanství Česka se tak po 1. lednu 2014 již nemusí vzdávat svého dosavadního občanství. Osoby s dvojím státním občanstvím jsou rovněž zahrnuty v analýzách páté kapitoly. Pouze české státní občanství (občanství ČR) deklarovalo během SLDB 2011 celkem 9 924 044 osob (relativně 95,09 % z celkového počtu 10 436 560 sčítaných osob), pouze vietnamské občanství (občanství VSR) 52 612 osob a dvojí státní občanství ČR a VSR celkem 126 osob z celkového počtu 10 436 560 sčítaných osob). Je pravděpodobné, že osoby vietnamského původu si v drtivé většině ponechávají své státní občanství VSR a jen velmi zřídka vlastní i státní občanství ČR. V případě genderové charakteristiky osob dle státního občanství je podíl osob s občanstvím ČR vyšší ve prospěch žen (muži 46,16 %, ženy 48,93 %, z celkového počtu 10 436 560 sčítaných osob), což je pravděpodobně způsobeno v důsledku vyšší mužské nadúmrtnosti. U osob se státním občanstvím VSR je absolutně více mužů než žen (0,30 % mužů a 0,21 % žen, z celkového počtu 10 436 560 sčítaných osob). Tato skutečnost pravděpodobně odráží tvrzení o obecně vyšším podílu mužské složky imigrujících osob za hranice svého státu.

V rámci 5. kapitoly je dále diskutována charakteristika obyvatelstva Česka dle národnosti. Národnost znamená příslušnost osoby k určitému národu, přičemž národ je chápán jako společenství, na jehož utváření a funkci mají vliv společné dějiny, společná kultura a společné území. Je velmi důležité zmínit, že uvedení údaje o národnosti bylo během SLDB 2011 dobrovolné, tedy údaj nebyl povinný. V tomto důsledku mohou být charakteristiky o obyvatelstvu do určité míry zkresleny. Pouze českou národnost (bez moravské a slezské) uvedlo během SLDB 2011 celkem 6 711 624 osob z celkového počtu 10 436 560 sčítaných osob. Pouze vietnamskou národnost uvedlo na sčítacím formuláři celkem 29 660 osob z celkového počtu

10 436 560 sčítaných osob. Z výsledků SLDB 2011 tedy plyne, že osoby vietnamského původu se častěji hlásily k vietnamskému státnímu občanství (občanství VSR) než k vietnamské národnosti. Také v tomto případě do analýzy vstupují osoby s dvojitým státním občanstvím, a to v celkovém počtu 267 osob z celkového počtu 10 436 560 sčítaných osob. V případě pohlaví převažují u české národnosti opět ženy (33,71 % z celkového počtu 10 436 560 sčítaných osob), na rozdíl od mužů (30,60 % z celkového počtu 10 436 560 sčítaných osob). U vietnamské národnosti je opět více mužů než žen (muži 0,16 % z celkového počtu 10 436 560 sčítaných osob, ženy 0,12 % z celkového počtu 10 436 560 sčítaných osob).

Posledním segmentem 5. kapitoly jsou charakteristiky obyvatelstva Česka dle mateřského jazyka. Podle metodiky Českého statistického úřadu byl mateřský jazyk během SLDBD 2011 definován jako jazyk, kterým se sčítanou osobou v jejím dětství hovořila matka nebo osoby, které sčítanou osobu vychovaly. Největší četnost vykazují osoby uvádějící pouze český mateřský jazyk, a to v počtu 9 263 300 osob (relativně 88,8 % z celkového počtu 10 436 560 sčítaných osob). V případě osob uvádějících pouze vietnamský mateřský jazyk je počet osob 30 830 (relativně 0,30 % z celkového počtu 10 436 560 sčítaných osob). Genderové podíly jsou na české straně opět i zde vyšší ve prospěch žen (45,69 % z celkového počtu 10 436 560 sčítaných osob) než v případě mužů (43,07 % z celkového počtu 10 436 560 sčítaných osob). Vietnamský mateřský jazyk uvedlo opět více mužů (0,17 % z celkového počtu 10 436 560 sčítaných osob) na rozdíl od žen (0,13 % z celkového počtu 10 436 560 sčítaných osob). Vyšší podíly mužů dle deklarovaného mateřského jazyka zřejmě korespondují s celkově vyšším počtem mužů vietnamského původu obvykle bydlících v Česku.

Další kapitolou je kapitola 6, pojednávající o komparaci demografických struktur českých a vietnamských občanů na základě deklarovaného státního občanství během SLDB 2011. Nejprve jsou v kapitole diskutovány struktury osob se státním občanstvím ČR a VSR v Česku dle věku. Věkem osoby se zde rozumí dokončený věk, jehož osoba dosáhla v okamžiku zjišťování, tzn. věk při posledních narozeninách. Věková struktura obyvatelstva je totiž výchozím uspořádáním dat pro kteroukoliv demografickou analýzu. V práci je dokázáno, že věková struktura osob se státním občanstvím VSR se zásadně odlišuje od věkové struktury osob se státním občanstvím ČR a dokazuje tvrzení o mladší věkové struktuře imigrantské skupiny vietnamských osob. Zde také dochází k potvrzení či vyvrácení druhé stanovené hypotézy, která zní, *že v důsledku malého podílu osob starších 65 let bude věková struktura těchto osob deformovaná v porovnání s věkovou strukturou osob s občanstvím ČR a že tato deformace do určité míry ovlivní výsledky jednotlivých analýz provedených v této práci.* Druhá stanovená hypotéza se potvrdila. Společným charakteristickým znakem cizinců bývá výrazné zastoupení osob v produktivním věku, zejména pak mužů a velmi malého podílu seniorské složky. Tato skutečnost vzniká v důsledku pracovní migrace, jež nejčastěji inicializují právě muži v mladém věku, tak jak je tomu i v případě Vietnamců v Česku. Z hlediska celkového počtu osob s občanstvím ČR a VSR platí relativně vyvážené zastoupení osob ve věku 0–14 let, jak z celkového podílu osob v příslušném občanství (občanství ČR 14,54 %, občanství VSR 13,71 %), tak i podle pohlaví, viz 6.1 Struktury osob se státním občanstvím ČR a VSR v Česku dle věku. Pro občanství ČR i občanství VSR ve věkovém intervalu 0–14 let platí pouze nepatrně vyšší podíl mužů než žen. Největší rozdíly jsou ve věkovém intervalu v produktivním věku 15–64 let, a to zejména u osob s občanstvím VSR.

Zatímco u osob s občanstvím ČR jsou rozdíly mezi pohlavími stále relativně vyrovnané (muži 35,02 %, ženy 35,23 %), tak u osob s občanstvím VSR jsou tyto nerovnosti mezi pohlavími velmi výrazné. Muži s občanstvím VSR mají výraznou přesilu (51,59 %) nad ženami, tvořící podíl 34,09 %. Při srovnání celkových podílů (bez ohledu na pohlaví) v tomto věkovém intervalu je vidět nižší podíl osob s občanstvím ČR (69,04 %), zatímco podíl osob s občanstvím VSR je dokonce 85,63 %. V posledních dvou věkových kategoriích podílů osob ve věku 65 let a starších a 80+ let jsou mezi diskutovanými občanstvími nesrovnatelné rozdíly. Podíly osob s občanstvím VSR jsou v těchto nejstarších věkových intervalech totiž minimální v důsledku tvrzení o vietnamské migraci započaté v 50. letech minulého století a o pozdějším návratu Vietnamců zpět do své vlasti. V případě pohlaví je patrný markantní rozdíl mezi vietnamskými muži a vietnamskými ženami v produktivním věku, viz Graf 4 Podíly českých a vietnamských občanů Česka dle věkových skupin, SLDB 2011, a pohlaví, SLDB 2011 (s. 62). Podíly českých a vietnamských občanů Česka dle věkových skupin, SLDB 2011, a pohlaví, SLDB 2011. Největší rozdíly jsou především mezi roky 20–49 let. V tomto věkovém rozpětí je větší podíl mužské vietnamské složky oproti ženám. V předproduktivních a postproduktivních letech jsou podíly vietnamských mužů a žen relativně vyrovnané. Obecně pro vietnamské občany platí, že celkově je mezi vietnamskými občany v Česku více mužů (58,39 %) než žen (40,71 %), což je charakteristický znak pro cizince. Jedním z diskutovaných ukazatelů je v rámci kapitoly průměrný věk. V případě konkrétního srovnání českých a vietnamských občanů je na první pohled vidět podstatně nižší průměrný věk u vietnamské skupiny (30,47 let) než u českých občanů (41,30 let). Tato skutečnost je způsobena výrazně vyšším podílem vietnamských osob v mladém věku, zejména v intervalu 20–29 let, jak bylo zmíněno již dříve.

Obsahem 6. kapitoly je rovněž srovnání struktur osob se státním občanstvím ČR a VSR v Česku dle rodinného stavu. Ústředním pojmem takových struktur je rodinný stav, tedy právní manželský stav osoby. V kapitole je diskutován pouze rodinný stav svobodná/svobodný, vdaná/ženatý, rozvedená/rozvedený a vdovec/vdova. Stav registrovaného partnerství je s ohledem na malé četnosti z výsledků SLDB 2011 v práci vynechán. Z výsledků plyne vždy nižší podíl svobodných (muži i ženy) u osob s občanstvím VSR zhruba do věku 44 let než u osob se státním občanstvím ČR, viz Tab. 17 Podíly osob (v %) s občanstvím ČR podle rodinného stavu, věku a pohlaví, SLDB 2011 (s. 69) a Tab. 18 – Podíly osob (v %) s občanstvím VSR podle rodinného stavu, věku a pohlaví, SLDB 2011 (s. 70). Lze tedy soudit, že osoby s občanstvím VSR uzavírají sňatky v nižším věku než osoby s občanstvím ČR. Uzavírání sňatků v nižším věku dokazuje rodinný stav ženatý/vdaná. Podíly osob s občanstvím VSR jsou podstatně vyšší, na rozdíl od nejmladší věkové skupiny 15–24 let do věku zhruba 54 let (platí pro muže i ženy). Zásadní rozdíly se také týkají rozvedených osob. Zatímco maximální podíl rozvedených osob s občanstvím ČR je 23,43 % (rozvedené ženy ve věku 45–54 let), tak nejvyšší podíl u osob s občanstvím VSR je 14,27 % (rozvedené ženy ve věku 45–54 let).

Zajímavé závěry rovněž plynou ze srovnání struktur občanství dle počtů dětí. Obecně lze říci, že ve většině případů pro obě státní občanství platí největší podíly se dvěma dětmi. Ze struktur podle státního občanství a věkové kategorie, viz Tab. 22 Podíl žen dle počtu dětí a průměrný počet dětí na jednu matku dle státního občanství a věku, SLDB 2011 (s. 74), lze vysledovat velmi podobné chování žen s občanstvím VSR a s občanstvím ČR. Pro obě státní občanství platí,

že podíly žen s dětmi rostou v závislosti s rostoucím věkem matky. Ze struktur dále vyplývá, že ženy s občanstvím VSR si dříve pořizují první dítě než ženy s občanstvím ČR. Další zajímavý výsledek nabízejí vdané ženy. Výrazný rozdíl je evidentní především u vdaných bezdětných žen. Zatímco vdané bezdětné ženy s občanstvím ČR tvoří pouze podíl 4,87 %, tak bezdětných žen s občanstvím VSR je 21,61 % z celkového počtu vdaných žen s tímto občanstvím.

V případě srovnání obou státních občanství ve vzdělávacím systému lze nejprve obecně říci, že počet dětí, žáků a studentů z cizích zemí v Česku se nadále zvyšuje ve všech vzdělávacích zařízeních, viz Tab. 14. Materské, základní a střední školy, konzervatoře, vyšší odborné a vysoké školy – studující cizinci (s. 66). Obecně platí, že vzdělání rodičů totiž hraje určitou roli v počtu dětí a stejně tak je tomu i u osob se státním občanstvím VSR. Z výsledků o dokončeném vzdělání, viz Tab. 20. Ženy se státním občanstvím ČR a VSR podle počtu dětí, dokončeného vzdělání a generace 1960–1980 (s. 72), lze vysledovat převahu dvoudětného rodinného modelu, tzn., že největší podíly tvoří ženy s dvěma dětmi bez ohledu na jejich dokončené vzdělání a deklarované státní občanství. Podíl žen s jedním dítětem je vyšší častěji u žen se státním občanstvím VSR, přičemž v kategorii základní vzdělání je podíl žen s občanstvím VSR téměř dvojnásobný (24,27 %) než u žen s občanstvím ČR (12,44 %). Na druhém pólu v žebříčku vzdělání – vysokoškolské lze říci, že podíly žen s jedním a dvěma dětmi jsou velmi vyrovnané mezi příslušnými občanstvími (ČR jedno dítě 20,29 % a VSR jedno dítě 21,81 %; ČR dvě děti 37,48 % a VSR dvě děti 38,05 %). V případě bezdětných žen (bezdětnost) jsou podíly vyrovnané pouze u dokončeného středního vzdělání s maturitou (ČR 25,89 % a VSR 25,78 %) a vysokoškolského vzdělání (ČR 34,12 % a VSR 30,16 %).

Poslední kapitola práce tvoří 7. kapitola analyzující prokreační chování osob se státním občanstvím ČR a VSR v Česku. V úvodu kapitoly jsou nejprve řešeny struktury původu rodičů narozeného dítěte. Narození bývají v publikacích demografické statistiky primárně tříděni dle státního občanství dítěte. Ovšem problém je, přibližně 25 tisíc narozených dětí mělo jednoho z rodičů cizího státního občana (u 14 tisíc narozených cizí občan otec, u 11 tisíc narozených cizí občan matka), proto je i této problematice věnována kapitola. V roce 2012–2015 mělo téměř 75 % narozených dětí oba rodiče se státním občanstvím VSR, 10 % dětí mělo pouze jednoho rodiče s občanstvím VSR a druhého s občanstvím ČR (relativně polovina otec/matka). Z této problematiky tedy plyne, že pokud jsou při studii plodnosti cizinek uvažovány pouze narozené děti s cizím státním občanstvím, intenzita plodnosti bude ovlivněna mechanismem přiřazování státního občanství dítěte dle občanství jeho rodičů. V roce 2017 se v Česku narodilo celkem 114 789 dětí. Z tohoto počtu mělo narozené dítě oba rodiče s občanstvím ČR celkem v 95 975 případech, viz Tab. 26. Struktury rodičů narozeného dítěte dle státního občanství v roce 2017 (s. 82). Oba rodiče s občanstvím VSR mělo narozené dítě v 823 případech. Poměr, kdy jeden z rodičů dítěte má státní občanství ČR a druhý státní občanství VSR je relativně vyrovnaný (5,58 % a 7,72 %). Překvapivé je ale to, že více dětí má vietnamského otce a českou matku (83 případů, relativně 7,72 %) než vietnamskou matku a českého otce (60 případů, relativně 5,58 %).

Vrcholnou analýzou celé práce je vícerozměrná analýza průměrného počtu dětí na jednu ženu s dětmi, kdy je sledován vliv generace, rodinného stavu a státního občanství. Analýza je provedena prostřednictvím Poissonovy regrese. Faktor dokončeného vzdělání byl z modelu

záměrně vypuštěn, neboť výsledky o dokončeném vzdělání osob se státním občanstvím VSR nebyly příliš vypovídající o skutečné situaci dosažené úrovně vzdělání, z důvodu velkého podílu osob s občanstvím VSR, které tento údaj během SLDB 2011 neudaly. Z modelu Poissonovy regrese byly rovněž vypuštěny bezdětné ženy. Důvodem byl opět velký podíl žen s občanstvím VSR, které údaj o počtu dětí v položce žádné dítě pravděpodobně nevyplnily. V této části práce dochází k potvrzování či vyvracování první stanovené hypotézy v úvodu práce. Výzkumná hypotéza zněla, že *průměrný počet dětí na jednu vdanou ženu s občanstvím VSR bude vyšší než průměrný počet dětí na jednu vdanou ženu s občanstvím ČR, a že průměrný počet dětí na jednu svobodnou ženu s občanstvím VSR bude nižší než průměrný počet dětí na jednu svobodnou ženu s občanstvím ČR, tento předpoklad bude platit i pro ženy s dětmi*. Lze rovněž předpokládat, že se *rozdíly v prokreačním chování mezi ženami s vietnamským a českým občanstvím budou v čase snižovat*. Na základě Poissonovy regresní analýzy lze jednoznačně potvrdit, že vdané ženy se státním občanstvím ČR mají větší průměrný počet dětí na jednu ženu s dětmi (1,761 až 2,056) než vdané ženy s občanstvím VSR (1,709 až 1,996). Naopak lze tvrdit, že svobodné ženy se státním občanstvím ČR mají menší průměrný počet dětí na jednu ženu s dětmi (1,219 až 1,423) než svobodné ženy se státním občanstvím VSR (1,528 až 1,531). Je tedy na místě se domnívat, že rodinný stav hraje v případě průměrného počtu dětí klíčovou roli. V závěru práce lze tedy říci, že stanovená hypotéza v úvodu práce se nepotvrdila. Vdané ženy s občanstvím ČR mají vyšší průměrný počet dětí na jednu ženu než vdané ženy s občanstvím VSR, ale svobodné ženy s občanstvím VSR mají vyšší průměrný počet dětí na jednu ženu než svobodné ženy s občanstvím ČR. Na základě provedené analýzy je tedy na místě se domnívat, že rodinný stav ženy s občanstvím VSR „neposiluje“ průměrný počet dětí na jednu ženu.

Seznam použité literatury

- BLAFKOVÁ, M. 2009. Specifika života vietnamské komunity v ČR. *E-polis.cz* [online] 22. leden 2009 [cit. 2018-12-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/clanek/specifika-zivota-vietnamske-komunity-v-cr.html>>. ISSN 1801-1438.
- BUDILOVÁ, L. 2007. *Studium příbuzenství v antropologickém kontextu*. Plzeň: Přehledové studie 07/01, Centrum aplikované antropologie a terénního výzkumu (CAAT), katedra antropologických a historických věd FF ZČU, 13 s.
- BROUČEK, S. 2003. *Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR*. 1. část (kráceno). Praha: Etnologický ústav AV ČR. 121 s.
- BROUČEK, S. 2005. Historie imigrace z Vietnamu do českých zemí. *Klub Hanoi* [online]. [cit. 2018-12-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2005040901>>.
- CDC (Centres for Disease Control and Prevention). 2008a. Chapter 1: Vietnamese History and Immigration to the United States. s. 11–12. In: *Promoting Cultural Sensitivity: A Practical Guide for Tuberculosis Programs That Provide Services to Persons from Vietnam*. Atlanta, GA: U. S. Department of Health and Human Services.
- CIMA, R. J. (ed.). 1987b. The Family In: *Vietnam. A Country Study* [online]. Washington: GPO for the Library of Congress. [cit. 2018-11-11]. Dostupné z WWW: <<http://countrystudies.us/vietnam/41.htm>>.
- Culture and Society. 2014. [online]. [cit. 2018-10-19]. Dostupné na Embassy of the Socialist Republic of Vietnam in the United States of America: <<http://vietnamembassy-usa.org/vietnam/culture>>.
- Český statistický úřad. 2008. *Zjišťování národnosti ve sčítání lidu, domů a bytů v období 1921–2001* [online]. Praha: Český statistický úřad. [cit. 2019-03-03]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/documents/10180/20541815/kapitola1.pdf/1d3becd8-2a05-416b-a0ab-0cfff9e26c3e?version=1.0>>.
- Český statistický úřad. 2009. *D5 Index ekonomického zatížení v roce 2005* [online]. Praha: Český statistický úřad. [cit. 2019-03-03]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/xl/030703105>>.

- Český statistický úřad. 2012. *Metodické vysvětlivky* [online]. Praha: Český statistický úřad. [cit. 2019-03-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/documents/10180/20548145/403212m.doc/128f95b6-c9be-48d3-bce3-611ad6861a71?version=1.0>>.
- Český statistický úřad. 2014a. *Národnostní struktura obyvatel* [online]. Praha: Český statistický úřad. [cit. 2019-03-03]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/documents/10180/20551765/170223-14.pdf>>.
- Český statistický úřad. 2014b. *Cizinci v České republice podle dat Sčítání lidu - 2011* [online]. Praha: Český statistický úřad. [cit. 2019-03-04]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/czso/cizinci-v-ceske-republice-podle-dat-scitani-lidu-2011-dxfg917fpy>>.
- Český statistický úřad. 2015. *Metodika SLDB 2011* [online]. Praha: Český statistický úřad. [cit. 2019-02-03]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/czso/metodika-sldb-2011>>.
- Český statistický úřad. 2016. *Metodika – nabývání státního občanství ČR* [online]. Praha: Český statistický úřad. [cit. 2019-01-16]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/cizinci/metodika-nabyvani-statniho-obcanstvi-cr>>.
- Český statistický úřad. 2016. *Příprava sčítání 2011 a zjišťování národnosti* [online]. Praha: Český statistický úřad. [cit. 2019-03-17]. Dostupné z WWW: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnm/jednani-rady/priloha_scitani_lidu_1.pdf>.
- Český statistický úřad. 2017. *Život cizinců v ČR* [online]. Praha: Český statistický úřad. [cit. 2019-06-14]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/czso/zivot-cizincu-v-cr-2016>>.
- Český statistický úřad. 2018. *Cizinci v ČR – 2018* [online]. Praha: Český statistický úřad. [cit. 2019-02-03]. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/documents/11292/32508276/1718_c04t41.pdf/ad90a71d-bcbc-4b7d-ad15-559d93a1d81b?version=1.0>.
- Český statistický úřad. 2019a. *Sčítání lidu, domů a bytů 2011* [online]. Praha: Český statistický úřad. [cit. 2018-09-16]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/czso/scitani-lidu-domu-a-bytu>>.
- Český statistický úřad. 2019b. *Data – vzdělávání cizinců* [online]. Praha: Český statistický úřad. [cit. 2019-02-25]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/cizinci/data-vzdelavani-cizincu>>.
- Český statistický úřad. 2019c. *Aktuální populační vývoj v kostce* [online]. Praha: Český statistický úřad. [cit. 2019-05-28]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/czso/aktualni-populacni-vyvoj-v-kostce>>.
- DO THU TRANG. 2009. Zůstat spolu kvůli dětem? S tím jděte někam. *Idnes* [online]. 13. 2. 2009 [cit. 2018-12-11]. Dostupné z WWW: <<https://do.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=70197>>.
- DO THU TRANG. 2011. Dobrých učitelů není nikdy dost. *Idnes* [online]. 30. 11. 2011 [cit. 2018-10-15]. Dostupné z WWW: <<https://do.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=233841>>.
- NGUYEN, H. A. 2013. Vietnamská jména. *Viet* [online]. 12. 5. 2013 [cit. 2018-12-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.viet.cz/clanky/83-vietnamska-jmena>>.

- HAVLÍKOVÁ, M. 2010. Mladé Vietnamky v Česku tvrdí: Rodiče nám zakazují randění. *Idnes* [online]. 3. 11. 2010 [cit. 2019-15-02]. Dostupné z WWW: <https://www.idnes.cz/onadnes/lide/mlade-vietnamky-v-cesku-tvrdi-rodice-nam-zakazuji-randeni.A101020_170621_spolecnost_jup>.
- HERMAN, P. 2016. Filozofie a náboženství ve Vietnamu. *Parlamentní listy* [online]. 3. 10. 2016 [cit. 2019-02-24]. Dostupné z WWW: <<https://www.parlamentnilisty.cz/profily/Mgr-Pavel-Herman-20321/clanek/Filozofie-a-nabozenstvi-ve-Vietnamu-73113/>>.
- History of Cold War Podcast. 2017. Episode 31 – The French Indo-China War part I 1945-1950 [online]. [cit. 2019-01-05]. Dostupné z WWW: <<https://www.historyofthecoldwarpodcast.com/episode-31-the-french-indo-china-war-part-i-1945-1950/>>
- HIRSCHAMN, Charles – Nguyen Huu Minh. 2002. Tradition and Change in Vietnamese Family Structure in the Red River Delta. *Journal of Marriage and Family*. Vol. 64, No. 4, p. 1063–1079.
- HLAVATÁ, L., IČO, J., KARLOVÁ, P., KUČERA, K., STRAŠÁKOVÁ, M., ŠIMEČKOVÁ, Š. 2018. *Dějiny Vietnamu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 554 s. ISBN 978-80-7422-496-6.
- HUYNH DINH TE. 1989a. The Vietnamese Value systém. *Tony's Vietnamese Culture Web!* [online]. [cit. 2018-09-08]. Dostupné z WWW: <<http://vietspring.net/values/family.html>>
- HUYNH DINH TE. 1989b. Family Relationships. *Tony's Vietnamese Culture Web!* [online]. [cit. 2018-09-08]. Dostupné z WWW: <<http://vietspring.net/values/family.html>>
- IČO, J. 2006. Historie Vietnamu. In: Kolektiv autorů. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Jinočany: Nakladatelství H & H Vyšehradská. 222 s.
- JAKŠ, D. 2016. Kaodaismus – vietnamská náboženská kuriozita na vymření. *Český rozhlas Radiožurnál* [online]. 5. 12. 2016 [cit. 2018-02-24]. Dostupné z WWW: <<https://radiozurnal.rozhlas.cz/kaodaismus-vietnamska-nabozenska-kuriozita-na-vymreni-6233306>>.
- KOCOUREK, J. 2005. Vietnamci v ČR. *SOCIO web* [online]. [cit. 2018-12-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=199&lst=113>>.
- KOCOUREK, J. 2008. Stručný historický přehled o českovietnamských vztazích a působení Vietnamců v ČR. *ASI-imilování* [online]. 6. 5. 2008 [cit. 2018-06-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.asimilovani.estranky.cz/clanky/narodnosti-v-cr/vietnamci.html>>.
- KÖRBL, H. 2018. *Státní občanství a způsoby jeho nabývání v České republice*. Rigorózní práce. Praha: Univerzita Karlova, právnická fakulta, 144 s.
- KRIŠTOF, R. 2010. Co nastane s Vietnamci v Česku po období zlatého deště? *Aktuálně* [online]. 9. 10. 2010 [cit. 2018-12-20]. Dostupné z WWW: <<http://blog.aktualne.cz/blogy/roman-kristof.php?itemid=10979>>.
- KUŠNIRÁKOVÁ, T. 2013. Čeští Vietnamci, nebo vietnamští Češi? *Slovo – bulletin pro cizince a o cizincích* [online]. roč. 10, č. 1 [cit. 2019-02-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.geomigrace.cz/?q=cs/node/142>>.

- MARTÍNKOVÁ/ŠIMEČKOVÁ, Š. 2007. Počátky českovietnamských vztahů (1950-1959). *Klub Hanoi* [online]. 16. 4. 2007 [cit. 2018-12-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.klubhanoi.cz/view.php?cislocclanku=2007041601>>.
- Migraceonline. 2005. *Státnost a občanství* [online]. Praha: Portál pro kritickou diskuzi o migraci v České republice a v zemích střední a východní Evropy. [cit. 2019-03-03]. Dostupné z WWW: <<https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/statnost-a-obcanstvi>>.
- MIHALCO, Z. 2018. Na návštěvě ve Vietnamu: Kristus nemá šikmé oči. *Reflex* [online]. 3. 7. 2018 [cit. 2019-03-20]. Dostupné z WWW: <<https://www.reflex.cz/clanek/lide-a-zeme/84896/na-navsteve-ve-vietnamu-kristus-nema-sikme-oci.html>>.
- MŠMT ČR. 2018. *Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělání v České republice v roce 2017* [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [cit. 2019-02-15]. Dostupné z WWW: <http://www.msmt.cz/uploads/Statistika_skolstvi/vyrocní_zpravy/vyrocní_zprava_vzdelavani_2017_public.pdf>. ISBN 978-80-87601-40-2.
- MŠMT ČR. 2019. *Statistiky školství* [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [cit. 2018-09-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi>>.
- MV ČR. 2016. *Informace k novému zákonu o státním občanství ČR* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky. [cit. 2019-02-03]. Dostupné z WWW: <<https://www.mvcr.cz/clanek/informace-k-novemu-zakonu-o-statnim-obcanstvi-cr.aspx>>.
- MV ČR. 2019. *Cizinci s povoleným pobytem* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky. [cit. 2019-02-03]. Dostupné z WWW: <<https://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx>>.
- Národní informační centrum pro mládež. 2018. *Menšiny – základní informace* [online]. Praha: Národní informační centrum pro mládež. [cit. 2019-02-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.nicm.cz/mensiny-zakladni-informace>>.
- NGUYEN, T. 2008. Dvojí život banánových dětí. *Aktuálně* [online]. 4. 2. 2008 [cit. 2018-12-11]. Dostupné z WWW: <<http://blog.aktualne.cz/blogy/nguyen-thi-thuy-duong.php?itemid=2602>>.
- PECHOVÁ, E. 2009. Přijeli sem za svým snem. Goethe [online]. [cit. 2018-08-07]. Dostupné z WWW: <<https://www.goethe.de/ins/cz/de/kul/mag.html>>.
- PECHOVÁ, E., MARTÍNKOVÁ, Š., 2010. Vietnamci v ČR. In: Hirt, T. (ed.). *Vietnamci, Mongolové a Ukrajinci v ČR: pracovní migrace, životní podmínky, kulturní specifika*. Informační příručka Policie ČR. Praha: Ministerstvo vnitra ČR. 80 s.
- Policie České republiky. 2019. *Policie České republiky – Služba cizinecké policie* [online]. Praha: Policie České republiky. [cit. 2018-09-16]. Dostupné z WWW: <<https://www.policie.cz/sluzba-cizinecke-policie.aspx>>.
- Portál matematické biologie. 2019. Definice Poissonova regresního modelu [online]. [cit. 2019-29-05]. Dostupné z WWW: <<http://portal.matematickabiologie.cz/index.php?pg=analyza-a-hodnoceni-biologickyh-dat>>.

- [-regresni-modelovani--logisticky-regresni-model-a-jine-zobecnene-linearni-modely--poissonuv-regresni-model--definice-poissonova-regresniho-modelu>](#).
- SLOBODA, M. 2017. Mateřský jazyk. In: Karlík, P., Nekula, M., Pleskalová J. (eds.). *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 2019-03-17]. Dostupné z WWW: <<https://www.czechency.org/slovník/MATE%C5%98SK%C3%9D%20JAZYK>>.
- SOURALOVÁ, A. 2013. „She Gave Us Family Life“. Vietnamese Immigrant Families and Their Czech Nannies Redefining Relatedness. *Lidé města*. 2013, roč. 15, č. 2, s. 257–278.
- STONE, L. 2001. Introduction: Theoretical Implications of New Directions in Anthropological Kinship. (Chapter One) s. 17. In: Stone, Linda (ed.). *New Directions in Anthropological Kinship*. CO: Rowman and Littlefield Publisher, Inc. 359 s.
- STONE, L. 2010. *Kinship and Gender: An Introduction*. s. 5-11. 4. edice. Boulder, Colorado: Westview Press. 340 s.
- ŠTYGLEROVÁ, T., NĚMEČKOVÁ, M. 2019. Možnosti analýzy demografického chování cizinců v ČR z běžné evidence a její výsledky [online]. Praha: Sborník vybraných příspěvků z XLVI. konference České demografické společnosti. Migrace a demografické výzvy, 30 s. [cit. 2019-17-03]. Dostupné z WWW: <<https://www.czechdemography.cz/res/archive/002/000321.pdf?seek=1485543410>> .
- TRANG, T. 2008. Jak opravdu žijí Vietnamci v ČR? (část 1.). *Idnes* [online]. 2. 8. 2008 [cit. 2019-01-05]. Dostupné z WWW: <<http://tranthu.blog.idnes.cz/c/44718/Jakopravdu-ziji-Vietnamci-v-CR-cast-1.html>>.
- TRANG, T. 2013. Vietnamčiči: Bratr se tu narodil, sestra přijela v 10ti a já 14. *Idnes* [online]. [cit. 2018-12-28]. Dostupné z WWW: <<https://tranthu.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=326396>>.
- TriloByte Statistical Software. 2019. *Logistická regrese* [online]. [cit. 2019-04-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.trilobyte.cz/downloadfree/qcemanual/logreg.pdf>>.
- VASILJEV, I. 2006. Hodnoty současné vietnamské společnosti. s. 68–84. In: Kolektiv autorů. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Jinočany: Nakladatelství H & H Vyšehradská. 222 s.
- Vietnam – Inspirace na cesty*. 2013. Nakladatelství Lingea. 144 s. ISBN 978-80-87819-12-8.
- VLACHOVÁ, K., ŘEHÁKOVÁ, B. 2004. Národ, národní identita a národní hrdost v Evropě *Sociologický časopis / Czech Sociological Review* [online]. roč. 40, č. 4, s. 489–508. [cit. 2018-10-19]. Dostupné z WWW: <<https://www.soc.cas.cz/publikace/narod-narodni-identita-narodni-hrdost-v-evrope>>. ISSN 0038-0288.
- VRABLOVÁ, V. 2013. Vietnamské zvyky a tradice, které by si měl osvojit i našinec. *Vietnamisa* [online]. [cit. 2018-10-19]. Dostupné z WWW: <<https://www.vietnamisa.cz/vietnamske-zvyky-tradice-ktere-si-mel-osvojit-nasinec/>>.
- VRBOVÁ, D. 2013. Vietnamská vnoučata českých babiček. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2018-12-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.rozhlas.cz/plus/cizinci/zprava/vietnamska-vnoucateskych-babicek—1210808>>.
- Země světa. 2018. *Poselství kaodaisu*. [online]. [cit. 2018-02-24]. Dostupné z WWW: <http://www.zemesveta.cz/archiv/vietnam-2/3297-3/poselstvi_kaodaisu>.

Přílohy

Příloha 1 – Ostatní osoby deklarující mateřský jazyk a státní občanství	105
Příloha 2 – Ostatní osoby deklarující mateřský jazyk a národnost	106
Příloha 3 – Ostatní osoby deklarující národnost a státní občanství.....	107
Příloha 4 – Kombinace četností státního občanství, národnosti a mateřského jazyka	108
Příloha 5 – Věková struktura českých a vietnamských občanů Česka, SLDB 2011	110
Příloha 6 – Ženy dle státního občanství ČR a VSR, podle počtu dětí, SLDB 2011	111

Příloha 1 – Ostatní osoby deklarující mateřský jazyk a státní občanství

	Státní občanství										
	ČR a VSR	ČR	Německo	Polsko	Rusko	Slovensko	VSR	Ukrajina	Nezjištěno	Ostatní	
Mateřský jazyk	český	2	9243239	683	326	105	838	934	800	3721	12652
	slovenský	0	91299	21	4	2	53096	0	4	5446	4593
	ukrajinský	0	3019	3	2	61	24	2	40132	4770	237
	vietnamský	60	860	4	2	6	16	26114	9	3681	78
	moravský	0	62806	2	1	0	4	0	1	13	81
	český a moravský	0	45478	0	0	0	2	0	0	8	73
	český a slovenský	0	68855	11	8	5	3499	6	51	630	3595
	český a vietnamský	36	781	0	1	0	1	3370	1	1225	23
	nezjištěno	24	243657	10432	4977	15736	20597	21797	63105	29726	54005
	ostatní	4	164050	3751	11479	15630	4174	389	12036	10988	62591

Poznámka: Ostatní osoby představují osoby, které nejčastěji deklarovaly během SLDB 2011 své státní občanství či mateřský jazyk v kombinaci s český/vietnamský mateřský jazyk a v kombinaci s českým/vietnamským státním občanstvím.

Zdroj: SLDB 2011, vlastní zpracování

Příloha 2 – Ostatní osoby deklarující mateřský jazyk a národnost

	Národnost										
		česká	česká a moravská	česká a vietnamská	vietnamská	moravská	slezská	polská	ukrajinská	nezjištěno	ostatní
Mateřský jazyk	český	6593227	81806	61	1025	429630	10758	1951	932	2084234	59676
	slovenský	11237	70	0	0	693	15	9	76	32816	109549
	ukrajinský	423	1	0	0	7	0	17	35707	11348	747
	vietnamský	80	0	55	19709	1	0	1	5	10944	35
	moravský	2498	1300	0	0	55424	69	14	0	3125	478
	český a moravský	4516	14407	0	0	23313	45	4	0	2808	468
	český a slovenský	21471	419	0	7	1559	47	25	99	18774	34259
	český a vietnamský	190	0	140	3179	4	0	1	2	1911	11
	nezjištěno	25323	366	8	5307	8285	99	169	8089	407495	8915
	ostatní	52659	659	3	433	2885	1181	36905	8343	69211	112813

Poznámka: Ostatní osoby představují osoby, které nejčastěji deklarovaly během SLDB 2011 svou národnost či mateřský jazyk v kombinaci s český/vietnamský mateřský jazyk a v kombinaci s českou/vietnamskou národností.

Zdroj: SLDB 2011, vlastní zpracování

Příloha 3 – Ostatní osoby deklarující národnost a státní občanství

		Státní občanství									
		ČR a VSR	ČR	Německo	Polsko	Rusko	Slovensko	VSR	Ukrajina	Nezjištěno	ostatní
Národnost	česká	4	6699098	399	162	105	527	65	310	2439	8515
	česká a moravská	0	98862	6	0	0	5	0	1	11	143
	česká a vietnamská	3	137	0	0	0	0	109	0	16	2
	vietnamská	74	824	1	0	2	15	21316	2	7356	70
	moravská	0	521037	8	3	4	39	0	4	117	589
	slezská	0	12032	0	18	0	1	0	0	5	158
	polská	0	28052	5	9315	6	8	1	41	1270	398
	ukrajinská	0	2954	1	1	100	43	2	39664	10048	440
	nezjištěno	45	2367221	11897	7052	19465	32894	31083	73172	24803	75034
	ostatní	0	193827	2590	249	11863	48719	36	2945	14143	52579

Poznámka: Ostatní osoby představují osoby, které nejčastěji deklarovaly během SLDB 2011 svou národnost či státní občanství v kombinaci s českým/vietnamským státním občanstvím a v kombinaci s českou/vietnamskou národností.

Zdroj: SLDB 2011, vlastní zpracování

Příloha 4 – Kombinace četností státního občanství, národnosti a mateřského jazyka

Národnost			Státní občanství				Celkem
			ČR	VSR	Obojí	Ostatní	
Česká	Mateřský jazyk	český % z celku	6 584 595 98,10 %	13 0,00 %	0 0,00 %	8 619 0,10 %	6 593 227 98,20 %
		vietnamský % z celku	46 0,00 %	28 0,00 %	0 0,00 %	6 0,00 %	80 0,00 %
		obojí % z celku	164 0,00 %	18 0,00 %	3 0,00 %	5 0,00 %	190 0,00 %
		ostatní % z celku	114 293 1,70 %	6 0,00 %	1 0,00 %	3 827 0,10 %	118 127 1,80 %
	Celkem % z celku	6 699 098 99,80 %	65 0,00 %	4 0,00 %	12 457 0,20 %	6 711 624 100,00 %	
Vietnamská	Mateřský jazyk	český % z celku	112 0,40 %	581 2,00 %	1 0,00 %	331 1,10 %	1 025 3,50 %
		vietnamský % z celku	429 1,40 %	16 689 56,30 %	43 0,10 %	2 548 8,60 %	19 709 66,40 %
		obojí % z celku	199 0,70 %	2 195 7,40 %	19 0,10 %	766 2,60 %	3 179 10,70 %
		ostatní % z celku	84 0,30 %	1 851 6,20 %	11 0,00 %	3 801 12,80 %	5 747 19,40 %
	Celkem % z celku	824 2,80 %	21 316 71,90 %	74 0,20 %	7 446 25,10 %	29 660 100,00 %	
obojí	Mateřský jazyk	český % z celku	49 18,40 %	7 2,60 %	0 0,00 %	5 1,90 %	61 22,80 %
		vietnamský % z celku	31 11,60 %	23 8,60 %	0 0,00 %	1 0,40 %	55 20,60 %
		obojí % z celku	53 19,90 %	74 27,70 %	3 1,10 %	10 3,70 %	140 52,40 %
		ostatní % z celku	4 1,50 %	5 1,90 %	0 0,00 %	2 0,70 %	11 4,10 %
	Celkem % z celku	137 51,30 %	109 40,80 %	3 1,10 %	18 6,70 %	267 100,00 %	

Ostatní	Mateřský jazyk	český % z celku	2 658 483 71,90 %	333 0,00 %	1 0,00 %	10 170 0,30 %	2 668 987 72,20 %
		vietnamský % z celku	354 0,00 %	9 374 0,30 %	17 0,00 %	1 241 0,00 %	10 986 0,30 %
		obojí % z celku	365 0,00 %	1 083 0,00 %	11 0,00 %	470 0,00 %	1 929 0,10 %
		ostatní % z celku	564 783 15,30 %	20 332 0,60 %	16 0,00 %	427 976 11,60 %	1 013 107 27,40 %
	Celkem		3 223 985 87,30 %	31 122 0,80 %	45 0,00 %	439 857 11,90 %	3 695 009 100,00 %
Celkem	Mateřský jazyk	český % z celku	9 243 239 88,60 %	934 0,00 %	2 0,00 %	19 125 0,20 %	9 263 300 88,80 %
		vietnamský % z celku	860 0,00 %	26 114 0,30 %	60 0,00 %	3 796 0,00 %	30 830 0,30 %
		obojí % z celku	781 0,00 %	3 370 0,00 %	36 0,00 %	1 251 0,00 %	5 438 0,10 %
		ostatní % z celku	679 164 6,50 %	22 194 0,20 %	28 0,00 %	435 606 4,20 %	1 136 992 10,90 %
	Celkem		9 924 044 95,10 %	52 612 0,50 %	126 0,00 %	459 778 4,40 %	10 436 560 100,00 %

Zdroj: SLDB 2011, vlastní zpracování

Příloha 5 – Věková struktura českých a vietnamských občanů Česka, SLDB 2011

	Občanství											
	České						Vietnamské					
	celkem		muži		ženy		celkem		muži		ženy	
	abs.	rel. (%)	abs.	rel. (%)	abs.	rel. (%)	abs.	rel. (%)	abs.	rel. (%)	abs.	rel. (%)
0	108 917	1,10	55 800	0,56	53 117	0,54	640	1,22	341	0,65	299	0,57
1-4	444 832	4,48	227 426	2,29	217 406	2,19	2 603	4,95	1 343	2,55	1 260	2,39
5-9	456 458	4,60	234 539	2,36	221 919	2,24	1 857	3,53	976	1,86	881	1,67
10-14	428 841	4,32	220 569	2,22	208 272	2,10	2 048	3,89	1 052	2,00	996	1,89
15-19	554 105	5,58	284 228	2,86	269 877	2,72	3 565	6,78	1 858	3,53	1 707	3,24
20-24	623 711	6,28	317 006	3,19	306 705	3,09	7 814	14,85	4 357	8,28	3 457	6,57
25-29	647 036	6,52	327 346	3,30	319 690	3,22	7 644	14,53	4 860	9,24	2 784	5,29
30-34	796 304	8,02	403 661	4,07	392 643	3,96	5 593	10,63	3 392	6,45	2 201	4,18
35-39	825 185	8,32	417 170	4,20	408 015	4,11	6 264	11,91	3 707	7,05	2 557	4,86
40-44	650 898	6,56	327 297	3,30	323 601	3,26	5 514	10,48	3 377	6,42	2 137	4,06
45-49	649 525	6,54	324 925	3,27	324 600	3,27	4 331	8,23	2 852	5,42	1 479	2,81
50-54	629 499	6,34	310 915	3,13	318 584	3,21	2 688	5,11	1 750	3,33	938	1,78
55-59	727 168	7,33	353 130	3,56	374 038	3,77	878	1,67	542	1,03	336	0,64
60-64	730 792	7,36	346 065	3,49	384 727	3,88	358	0,68	196	0,37	162	0,31
65-69	553 208	5,57	250 207	2,52	303 001	3,05	132	0,25	47	0,09	85	0,16
70-74	381 721	3,85	162 776	1,64	218 945	2,21	94	0,18	22	0,04	72	0,14
75-79	307 504	3,10	119 871	1,21	187 633	1,89	74	0,14	31	0,06	43	0,08
80-84	230 250	2,32	79 316	0,80	150 934	1,52	34	0,06	12	0,02	22	0,04
85-89	120 745	1,22	34 686	0,35	86 059	0,87	5	0,01	3	0,01	2	0,00
90-94	26 721	0,27	6 603	0,07	20 118	0,20	2	0,00	2	0,00	0	0,00
95+	5 958	0,06	1 204	0,01	4 754	0,05	1	0,00	0	0,00	1	0,00
Celkem	9899378	99,75	4 804 740	48,42	5 094 638	51,34	52 139	99,10	30 720	58,39	21 419	40,71

Poznámky: V tabulce nejsou zachyceny osoby, u kterých nebyl během SLDB 2011 věk zjištěn, celkem 25 139 nezjištěných osob (24 666 českých občanů a 473 vietnamských občanů). Celek tedy tvoří 9 976 656 sčítaných osob.

Zdroj: SLDB 2011, vlastní zpracování

Příloha 6 – Ženy dle státního občanství ČR a VSR, podle počtu dětí, SLDB 2011

Věková kategorie, státní občanství	Počet dětí								
	1	2	3	4	5+	bezdětné	neudáno	nedefinováno*	celkem
15-19									
Celkem	3 567	451	52	10	0	215872	51632	1732282	2003866
z toho:									
Česko	3 548	449	49	10	0	214883	50938	1723276	1993153
Vietnam	19	2	3	0	0	989	694	10713	12420
20-29									
Celkem	105588	43210	5708	1221	551	442435	33923	653569	1286205
z toho:									
Česko	104034	42800	5674	1219	548	440281	31839	644352	1270747
Vietnam	1554	410	34	2	3	2154	2084	9217	15458
30-39									
Celkem	215849	352974	64933	10782	4431	140000	16447	827930	1633346
z toho:									
Česko	214778	351381	64668	10755	4426	139195	15453	820831	1621487
Vietnam	1071	1593	265	27	3	805	994	7099	11857
40+									
Celkem	471860	1445533	468326	100732	42629	145948	27243	2325829	5028100
z toho:									
Česko	470913	1443554	467779	100611	42589	145417	26131	2316995	5013989
Vietnam	947	1979	547	121	40	531	1112	8834	14111

Zdroj: SLDB 2011, vlastní zpracování